

nici mladih radnika!
Pružimo sve mogućnosti novatorima i racionalizatorima u
nijevom radu!

Rajimo strašljaku iniciju za primjenu novih
toda raza za primjenu na taj vječi bolje korištenje
vlastitih vora sirovin i mašini u stalno poboljšanje
kvalitete proizvoda!

Šta više, što bolji izvođa — poštuje životog
darda noći ljudi!

Povećanje kvaliteta rada — pod
u drugoj godini Petoljeva!
Borimo se za realne norme, za povratak
radu!

Borimo se za veću produktivnost, za
zauzimanja proizvodnih
na graničima i u svim sektoru!

Pozajmo i učvršćimo ratni
Ne socijalističko takmičenje uče
ostvarenje Petoljetke!

Kroz socijalističko takmičenje uče
plinu, za isok kvalitet rada, za
rijala!

Borimo se za najstrotušu štednjicu, svim
štećaju u svim granama privrede —
proizvodnje — povećanje rada ljudi!
Vozimo svakodnevno uporni i milosrdni horbu preiv
svakog bojnika!

Bojimo se protiv nemilosrdnog
aljkavog odnosa prema
slatu i mrsnima!

Bojimo se uporno protiv štetocina
batera! 15 KN
Po jedinoj brigu za svetu usku je radnih ljudi!

Živu naše radno seljstvo, o sružan činilac u Izgraji
naše borbe budućnosti!

U borbi za bolju radu naših maja, u borbu za
prinos!

Zivjeli najnapredniji borci, borići za veći prav!

Razvijajmo i jačajmo zemljopisko zadružarstvo — ut

zivo slavni voda i organizator KP Jugoslavije, drug "Tito!"
Nema teško koju ne čemo savladati pod rukovodstvom
Komunističke partije na čelu sa drugom Titom!
Živjeli Federativna Narodna Republika Jugoslavija, brat-
ska zajednica slobodnih i ravnopravnih naroda!

Živjeli maršal Tito, voda i učitelj naših naroda u borbi za
nezavisnost i sretniji život!
Živjeli Narodni front Jugoslavije na čelu sa našim učiteljem
i vodom, drugom Titom!

Živjeli Narodni front Jugoslavije, političko jedinstvo radnih
ljudi naše zemlje!
Živjeli Narodni front Jugoslavije, moćna svenarodna poli-
tička organizacija!

Živjeli KP Jugoslavije, predvodnik narodnih snaga oku-
pljenih u Narodnom frontu!
Živjeli naša narodna vlast, naša narodna demokracija!

Živjeli Narodni front Jugoslavije, moćni oslonac narodne
vlasti!
Borimo se za puni demokratizam u radu narodne vlasti!

Živjelo bratstvo i jedinstvo naroda Jugoslavije, zalog svih
naših uspjeha u sadašnjosti i budućnosti!
Živjela Jugoslavenska armija, vojska bratstva i jedinstva
naroda Jugoslavije!

Živjela Jugoslavenska armija, vjerni čuvare, branilac teko-
vina oslobođiličke borbe i izgradnje socijalizma u našoj zemlji!
Neka jača naša Armija, najmoćnije čedo i ponos naših
naroda!

Volimo svoju Armiju kako je voli drug Tito!
Živio Savez boraca, budni čuvare tekovina oslobođiličke
borbe, nepokolebitiva vjera u naše vlastite snage — garancija
izgradnje socijalizma!

Ne žalimo napora u radu na izvršenju Petogodišnjeg
planu, jer samo vlastitim snagama možemo da izgradimo svoju
S Titom u borbi za slobodu, s Titom u borbi za socijalizam!

Borimo se protiv ostataka reakcije, plaćenika inostranih
imperialista i njihovih pokusaja da ometu stvaralački rad
trudnika Jugoslavije na socijalističkoj izgradnji naše zemlje!

Špjunima, izdajnicima domovine stici će
sredini, u jedinstvenom kolektivu radnih ljudi koji izgrađuju
socijalizam u našoj zemlji!

Pozdrav herojskim narodima, nezavis-
nosti naroda!
Živjeli veliki rođa i učitelj naprednog čovječanstva, drug
Stalin!

Živjeli sovjetski narod, provborac na putu ka ko-
munizmu!

Živjeli osloboditeljica Evrope od fašističkih zavojevača,
živjela slavna Sovjetska armija, budući stražari mira u
bijetu!

Živjelo vječno prijateljstvo i bratstvo naroda Sovjetskog
Saveza i Jugoslavije!

Neka živi neraskidivo borbeno bratstvo naše i Sovjetske
Armije!

Živjela bratska Republika Čehoslovačka!
Pozdrav bratskom čehoslovackom narodu koji je obranio
svoju demokraciju i slobodu!

Neka raste i jača preporodeni Narodni front Čeha i Slo-
vaka u borbi za slobodu, nezavisnost i naredak Čehoslovačke!

Živjelo prijateljstvo i savez Jugoslavije i Čehoslovačke!
Neka jača i produbljuje se prijateljstvo i bratstvo naroda
Jugoslavije i Čehoslovačke!

Zivjela bratska Republika Poljska!

Neka živi savez Jugoslavije i Poljske — temelj suradnje
i napreka naših bratskih zemalja!

Živjelo prijateljstvo naroda Jugoslavije i Poljske, ispro-
bano u zajedničkoj borbi protiv njemačkih osvajača!
Zivjela svestrana suradnja Jugoslavije i Poljske na korist
naših bratskih naroda i mira u svijetu!

Zivio ponosni, slobodarski, bratski poljski narod!

Zivjela bratska Narodna Republika Bugarska!

Podzavalijskom narodu koji se bori za svoju slobodu
demokraciju!

Podzavalijskom narodu koji se bore za
nezavisnost i demokraciju!

Onemogućenje obnove njemačkog imperializma — garan-
čarskog mira u Evropi!

Raskrinkavajmo kompanju ratnih huškača protiv Sovjet-
og Saveza i zemalja narodne demokracije!

Ustikrakva ratna zastrašivanja ne mogu i ne će nas omesti
u izgradnji zemlje, u izgradnji socijalizma!

Zivio L. Maj, Dan međunarodne solidarnosti radničke klase!

Zivjeli Svejska sindikalna federacija, moćan faktor u
borbi za jedinstvo trudbenika!

Neka raste i učvršćuje se Demokratski front mira u svij-
etjaličkih Republika!

Živjeli Narodni front Jugoslavije, drug "Tito"!

Živjeli radne brigade Narodnog fronta, nesobični pregaoci
u izgradnji naše zemlje!

Naprijed u borbu za izvršenje programa Narodnog fronta
— za izgradnju socijalizma!

Živjela radnička klasa Jugoslavije, prvorac u ostvarenju
petoljetke, u izgradnji socijalizma u našoj zemlji!

politic **ZATVORENIK**

**GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSJEDNIK DRUŠTVA
Jure Knežović

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Višnja Sever, Andrija Vučemil, Ljubomir Brdar, Zorka Zane, Jure Knežović

OVAJ BROJ UREDIO
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Masarykova 22/IV.
tel: 01/48 72 433, fax: 01/48 72 466

PRIJELOM I TISAK
TIVA Tiskara Varaždin, Trg bana Jelačića 21

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 2503007-1100009317
kod Volksbank d.d. Zagreb

Devizni račun: **416446-7101 S.W.I.F.T.**
Code **VBCRHR22** kod Volksbank d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uredjuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi
suradnje i pretplate tel.: 01/48 72 433
radnim danom od 11-13 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

WWW: <http://www.hdpz.tel.hr/hdpz/>

BUDI SE, NARODE!

U zanosu nogometne pobjede Hrvatske nad Italijom, Hrvatska je televizija prikazala narodno oduševljenje u svim većim hrvatskim gradovima. Indikativan je bio prikaz oduševljenja u Puli, po čemu bi ispalo da je tamo većina bila zaprepaštena pobjedom Hrvatske. Slika koju televizija promiće lažna je, jer je u hrvatskoj Istri bilo oduševljenje isto kao i u drugim hrvatskim krajevima. Nije to jedina lažna slika koja je ovih dana zapljasnula Hrvatsku iz pulskog studija HRT. Tamo, u toj i takvoj Puli, potpredsjednik hrvatske Vlade Slavko Linić rekao je, da struja i plin do ljeta moraju poskupjeti, te da takva nepopularna Vladina mjera koristi gospodarstvu i smanjivanju ulaznih troškova!

To je rekao pred sudionicima seminara "Računovodstvo, financije i revizija u suvremenim gospodarskim uvjetima", dakle pred slušateljstvom koje bi moralo imati pojma o tome što je istina a što ne u njegovo najavi, ali nismo čuli da je ijedan sudionik osporio utemeljenost njegove tvrdnje o "koristi gospodarstvu". Nije potrebno biti finansijski revizor, pa se upitati kako će gospodarstvo imati smanjenje ulaznih troškova, ako skuplje plaća plin i struju, ali se moramo upitati kako je moguće da se ne bune hrvatski ekonomisti kod ovako perverzene tvrdnje? Odgovor se može potražiti na našoj naslovnoj stranici: i tamo su crvena umna pera sklapala parole, kojima se nije smjelo proturječiti a danas se s ove vremenske distance vidi njihova apsurdnost. Duh je to istog vremena.

Zahvaljujući padu komunizma u Hrvatskoj se danas može provjedovati, a čini se da prosvjeda nema ili je možda uzrok blokada hrvatskih medija koji, kao u iskazanom oduševljenju nakon nogometne utakmice, uskraćuju gledateljstvu prikazati stvarnu sliku. To ćemo doznati vjerojatno na izborima.

Linić je svjestan da će, kako je rekao, kao i uvjek do sada, razliku povećanja cijena platiti gradani, a on se i dalje ponaša kao stečajni upravitelj Republike Hrvatske, brineći se samo za zahtjeve onih koji će za sitne novce kupiti i HEP i INU, narodu natovariti neopravdano visoke cijene plina i struje. Dobiveni novac od prodaje ne će utrošiti za odplate stranih kredita, nego će dignuti nove i strovaliti državu u kaos. Ne bojim se za sebe, već za generacije koje dolaze...

Jure KNEZOVIĆ
**predsjednik Hrvatskog društva
političkih zatvorenika**

KULTURNA REVOLUCIJA

Za razliku od partizanske komunističke revolucije koja se borila za nacionalno i socijalno oslobođenje te kulturnu preobrazbu, "rat 1990. je donio samo ruševine i zgarišta, nacionalnu mržnju i kapitalizam", izjavio je predsjednik tzv. Saveza antifašističkih boraca Ivan Fumić 5. lipnja 2002. u Rijeci, na predstavljanju drugog izdanja knjige "Rušenje antifašističkih spomenika u Hrvatskoj", ujedno za rušenje spomenika optužujući "hrvatsku desnicu potpomognutu ljudima iz Crkve".

Da njemu i njegovim istomišljenicima važnost i nekakav legitimitet javnim zagrljajima i visokim počastima ne pridaju društvenorelevantni čimbenici, poput predsjednika Republike ili tzv. slobodni mediji, na ridikula poput Fumića ne bi trebalo trošiti riječi. No, kako će njegove bisere po običaju popratiti u najmanju ruku tihodobravanje, čovjek se mora prisjetiti kulturnih dometa partizansko-komunističke revolucije.

Izbor nije mali. Ne zadovoljavajući se tek uništavanjem protivničkih gospodarskih i vojnih potencijala, još tijekom rata partizani su sustavno palili općinske zgrade, matične urede i arhive. Što usred rata, a što njegovim okončanjem, smaknuli su - mahom bez ikakva suda - nekoliko stotina svećenika i redovnika, te porušili niz crkava i samostana koji su zapravo stoljećima bili žarišta kulturnog života u Hrvata. U nastavku hajke zatvorena su sjemeništa i na robiju poslano mnoštvo svećenika.

Pored gladi, komuniste je svagdje u svijetu, pa tako i kod nas, pratilo dokidanje svih ljudskih i građanskih prava i sloboda, uključujući i pravo na slobodno mišljenje i kulturno stvaranje. Bajonetama inauguirani tzv. socijalistički realizam bio je negacija prave umjetnosti. No, da bi on mogao ispunjavati ulogu "inženjera ljudskih duša", tisuće znanstvenika, književnika, slikara, kipara, glazbenika morale su biti prognane iz javnoga, a nerijetko i iz ovozemaljskog života. Desetci darovitih pisaca jednostavno su ubijeni u zločinačkoj ekstazi pobednika. Umjesto Mile Budaka do bili smo Radovana Zogovića. Umjesto dirigentskog štapića Lovri pl. Matačiću gurnuta je metla u ruke, paje veliki umjetnik koji je pljenio na europskim pozornicama prometnut u smetlara zaduženog za čišćenje zagrebačkoga Glavnoga kolodvora. Umjetnici i književnici koji su se tijekom NDH bavili svojim poslom, morali su ispisati ponižavajuće upitnike i ispovijedi, a minorni pisari na čelu Društva književnika iz literarnoga su i javnog života izopćili veličine poput Tina Ujevića.

Hrvatsko nacionalno blago, umjetničko i arhivsko, po kratkom je postupku, odlikom polupismenih komesara, prevezeno u Beograd. Uništeni su ili opljačkani kilometri i kilometri slikopisnog materijala. *Kulturni* su pobjednici s neskrivenom strašću spalili većinu primjeraka posljednjeg sveska veličanstvene *Hrvatske enciklopedije*, a stotine i stotine naslova prognane su s knjižarskih i knjižničkih polica. *Index librorum prohibitorum* postajao je danomice debljim, a pisci u zatvoru zbog tzv. verbalnog delikta uobičajeni privjesak nove, zločinačke kulturne revolucije. Godine 1949. ukinuto je Hrvatsko kulturno društvo Napredak i oteta mu je sva imovina, a 1972. zabranjeno je djelovanje Matice hrvatske, najstarije hrvatske kulturne institucije.

U sklopu svjesnog pokušaja memoricida, partizanske su vlasti diljem Hrvatske i BiH uklanjale hrvatske grbove i spomenike nacionalnim veličinama, pri čemu je zločin nad osječkim spomenikom hrvatskim domobranima ili nad zagrebačkim Mačićem tek jedan djelić toga mračnog doba. A bilo je to doba u kojoj su vlasti ne samo priječile da se obilježe grobovi stotina tisuća žrtava, nego su donijele u povijesti nezabilježenu odluku, da se prekopaju ranija nastala vojnička groblja... Čovječanstvo nikad nije doživjelo takvu degradaciju čovjeka kao u doba partizanske revolucije i komunističke tiranije. No, u Hrvatskoj se mogu krivotvoriti i notorne činjenice, upravo zato što posljedice komunističke "kulturne revolucije" cvatu i na Pantovčaku i u Banskim dvorima. I, što je najgore, u premnogim glavama tzv. običnih ljudi...

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

STIGMATIZACIJA U FUNKCIJI KRIMINALIZACIJE DOMOVINSKOG RATA I HRVATSKE DRŽAVE 3

Dr. sc. Dražen Živić

DR. ZDRAVKOTOMAC, IVICA RAČAN I POMIRBA HRVATSKOGA NARODA 6

Ivan Gabelica

ZLOČIN BEZ KAZNE 9

Kaja Pereković

NOVI HRVATSKI BLEIBURG ZAČET U CAFE DEN HAAG (10.) 11

Mato Marčinko

PRVA SJEDNICA VIJEĆA IZVANA ZAGREBA 15

Jure Knežević

PODPREDSJEDNIK HRVATSKOG SABORADR. TOMAC PRIMIO IZASLANSTVO HDPZ-a 17

Jure Knežević

UBIJALI SU DJECU PRED OČIMA RODITELJA 18

Jure Knežević

O OBLJETNICI LIPANSKIH ŽRTAVA 20

Jozo Ivičević

MAČEKOVSKA REPRESIJA NAD MATICOM HRVATSKOM 22

Tomislav Jonjić

KRIŽARI - HRVATSKI POKRET OTPORA U IMOTSKOJ KRAJINI 1944.-1951. (II) 27

Ivan Gabelica

ANTE VRBAN I MIRKO ĆAVARNA ĆVRSNICI 1946. (2.) 32

Josip Jozo Suton

PREDĆIRILSKO PODRIJETLO GLAOJICE I GLAGOLJSKOGA BOGOSLUŽJA(16.) 40

Mato Marčinko

PREDSTAVLJANJE KNJIGE POK. MSGR. IVA BJELOKOSIĆA 41

Dr. Augustin Franić

STIGMATIZACIJA U FUNKCIJI KRIMINALIZACIJE DOMOVINSKOG RATA I HRVATSKE DRŽAVE

Svojevrsna negativna percepcija Domovinskog rata u hrvatskoj i međunarodnoj javnosti jednim je i to manjim dijelom posljedica objektivnih okolnosti, tj. činjenica da su se tijekom Domovinskog rata rata zbivali i događaji koji su u određenoj mjeri narušavali njegovu opću vrijednost, uključujući i dostojanstvo njegovih aktera i stradalnika. Mnogo je, međutim, važnije u tom kontekstu razmotriti uzročno-posljedičnu prožetost unaprijed osmišljene i ustrajno provođene stigmatizacije, kao jedne od najvažnijih metoda i načina destrukcije, ne samo vrjednota proizašlih iz obrane Domovine, nego i općih hrvatskih nacionalnih vrjednota, uključujući, dakako, i hrvatski nacionalni identitet.

Tijekom protekloga desetljeća, a napose u posljednje dvije do tri godine, svjedočimo otvorene stigmatizacije Domovinskog rata, osobito izražene kroz njegovu kriminalizaciju te marginalizaciju sudionika i stradalnika rata, što su više nego razvidni pokušaji da se hrvatskoj i međunarodnoj javnosti nametnu neutemeljene predrasude o Domovinskom ratu kao "građanskom ratu", čime se nastojalo da se cjelokupna srpska oružana agresija na Republiku Hrvatsku svede isključivo na "ravnotežu krivnje". Ustrajno su i planski zanemarivane ili prešućivane one istinske vrijednote, poput domoljublja, čovjekoljublja, bogoljublja, humanosti, pravednosti, solidarnosti, sebedarja i slično, na kojima je branjena i obranjena hrvatska država. Istodobno, potpuno su zapostavljeni, pa i marginalizirani oni društveni akteri, bilo da je riječ o pojedincima ili određenim socijalnim ili kakvim drugim skupinama, koji su potonje vrijednote njegovali i na čijim je ishodištima počivao njihov angažman u Domovinskom ratu i stvaranju neovisne hrvatske države.

Hajka ima jasne političke ciljeve

Hrvatski domovinski rat je, kao – nesumnjivo – središnji događaj suvremene hrvatske povijesti, bio i još uvijek jest stigmatiziran kao cjelina. No, stigmatizaciji su bila na ovaj ili onaj način podvrgnuta i gotovo sva izdvojena zbivanja, odnosno gotovo svi hrvatski akteri Domovinskog rata i uspostave neovisne hrvatske države, bilo da je riječ o pojedincima koji su u tim zbijanjima sudjelovali, bilo da je riječ o odgovarajućim društvenim skupinama ili kategorijama stanovništva, što je znakovito češći slučaj. Drugim riječima, nema niti jedne skupine sudionika ili stradalnika Domovinskog rata, odnosno srpske

Piše:

Dr. sc. Dražen ŽIVIĆ

oružane agresije na Republiku Hrvatsku, kojima nije udaren "pečat" ili stigma nepoželjne ili neprihvatljive društvene povjavnosti.

Već u jesen 1991. godine započela je sustavna i temeljito planirana destrukcija tradicionalnih ali i suvremenih hrvatskih vrijednosti, koju su uglavnom uz pomoć medija provodili, a danas i više nego ikad provode dijelovi naslijedenih društvenih i državnih struktura, čiji su pojedinačni ili skupni interesi bili ili su još uvjek duboko ukorijenjeni u jugoslavensko političko i

Račan, Pusić, Mesić: Na koga je još Hrvatska izvršila agresiju?

komunističko ideološko okružje. U tom se smislu stigmatizacija Domovinskog rata valja shvatiti i promišljati kao jedan od aspekata cjelovite revizije hrvatske nacionalne povijesti, destrukcije hrvatskoga identiteta te denacionalizacije ili rashrvačenja hrvatske nacionalne države, što je usmjereno, zapravo, glavnom cilju stigmatizacije – stvaranju novih regional-

nih ili drugih političkih asocijacija, zajednica ili državnih tvorbi na europskom jugoistoku.

Nažalost, hrvatske su političke elite i upravljačke strukture bitno doprinijele jačanju stigmatizacije Domovinskog rata. Naime, službena je hrvatska politika, postupno popuštajući pod pritiskom nekih međunarodnih, ali i domaćih interesnih krugova, potpisivala niz sporazuma, kojima je – ako ne "de iure", ono zasigurno "de facto" – pristala na formu građanskoga rata ili jednakne krivnje za sva, pa tako i za ratnozločinačka zbivanja tijekom agresije na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. S jedne strane imamo neaktivnost međunarodne zajednice u sprječavanju zločina i njegovu zakašnjelu sankcioniranju, a s druge strane sustavno prisiljavanje stanovnika Hrvatske na suživot sa zločincima. Izjednačavanje žrtve i agresora u Domovinskom ratu, koje se na različitim razinama društvenoga života i javnog djelovanja odvija pred našim očima, uporište je imalo i ima u političkim odlukama, sporazumima i zakonima, koje su donosile ili potpisivale institucije hrvatske države, poput Zakona o oprostu, Erdutskog sporazuma, Ustavnog zakona o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom ili, primjerice, Zakona o obnovi, u funkciji je etabriranja interesa onih domaćih i međunarodnih čimbenika koji još uvijek proces osamostaljivanja Hrvatske doživljavaju nepoželjnim i pogrešnim razvojem prilika izazvanih raspadom Jugoslavije i srpskom agresijom na novonastale države.

Temeljem navedenog razvidno je zašto se, primjerice, o hrvatskim braniteljima, napose o dragovoljcima Domovinskog rata govorilo i pisalo s toliko strasti kao ratnim zločincima, pijancima, bolesni-

Romano Prodi, Račan i Picula

cima, dok se dragovoljstvo prikazivalo u krajnje negativnom kontekstu, kao društveno nepoželjan fenomen. Istodobno, prognanici kao najbrojniji stradalni Domovinskog rata stigmatizirani su kao neradnici, prevaranti i slično. Možda najintenzivniju stigmatizaciju doživjeli su hrvatski ratni vojni invalidi, o kojima se već godinama piše kao o "lažnim invalidima". Takoder, više je nego znakovito da su se hrvatskoj javnosti u mjesecima, a sada već i godinama, kada su otkrivane brojne pojedinačne i masovne grobnice žrtava srpske oružane agresije, iz kojih je, da podsetim, ekshumirano više od tri tisuće tijela hrvatskih branitelja i civila, samo na Novom groblju u Vukovaru 938, a na Ovčari 200, nametala dominacija tema iz II. svjetskog rata, kao bitnim temama hrvatske sadašnjosti i budućnosti.

Uloga tzv. međunarodne zajednice

U kontekstu stigmatizacije Domovinskog rata osobito je znakovita uloga međunarodne zajednice, koja je u tome vidjela mogućnost ostvarenja svojih prilično razvidnih političkih i gospodarskih interesa. S motrišta međunarodne zajednice stigmatizacija Domovinskog rata otvorila je put svojevrsnoj ideologiji zapada da su za raspad Jugoslavije svi podjednako krivi, te da je u pitanju bio "gradanski", a ne "osvajački" rat. Srpska oružana agresija na Hrvatsku aboliрана je već time što Slobodan Milošević u Den Haagu nije optužen za genocid u Hrvatskoj. Stigmatizacijom Domovinskog rata međunarodna je zajednica stvorila svojevrsni alibi za svoje svojedobno nemiješanje i nepravodobni i nepravedni angažman u zaustavljanje rata i razrješenje vojno-političkih sukoba na ovim prostorima.

Jednu od vodećih uloga u stigmatizaciji Domovinskog rata ima Međunarodni kazneni sud u Den Haagu. Zakonska podloga ovlasti toga suda na području Republike Hrvatske nalazi se u Ustavnom zakonu o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom, koji je Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske donio 19. travnja 1996. godine. Optužnice protiv nekih hrvatskih generala, iz kojih se više nego jasno očituje negativističko, povjesno neistinito i revisionističko tumačenje nedavne prošlosti, što je čak u tzv. odgovoru na optužnice protiv generala Ademija i Gotovine priznala i potvrdila i hrvatska Vlada, napose zbivanja iz Domovinskog rata, uz potpuno krivo navođenje činjenica, nesumnjivo ukazuju na pokušaje izjednačavanja odgovornosti i krivnje. Od navedenog još je opasnija teza prema kojoj optuženi hrvatski časnici trebaju pred Sudom dokazivati svoju nevinost.

U funkciji stigmatizacije Domovinskog rata, koju nikako ne možemo promatrati odvojeno od stigmatizacije same hrvatske države, nalaze se i brojne optužbe koje se protiv hrvatske države ili pojedinaca uskraćuju provlače u međunarodnoj i domaćoj javnosti već nekoliko godina. U tom kontekstu jedna od najprisutnijih i najtežih optužbi jest ona o etničkom čišćenju koje je navodno nad pripadnicima srpske manjine u Hrvatskoj počinila hrvatska država. Premda za tu optužbu ne postoje relevantni i objektivni dokazi ona je već godinama svojevrsni kamen oko vrata Hrvatskoj u njezinim opravdanim nastojanjima da se približi europskim integracijskim političkim i gospodarskim procesima.

Vukovarska načela

Vrlo je čest slučaj, napose tijekom posljednje dvije godine, da se u hrvatskoj javnosti ustrajno i pomalo nasilno, putem

*Dva bratska predsjednika:
Koštinac i Mesić*

medija, a uz svesrdnu pomoć trenutnih hrvatskih upravljačkih struktura, provlači, pa i nameće – čini mi se – najopasnija teza, koja zadire u samu bit karaktera i značenja suvremenih povjesno-političkih i nacionalnih procesa unutar hrvatskoga nacionalnog bića, a to je teza prema kojoj se dignitet i vrijednote Domovinskog rata najbolje brane otkrivanjem i kažnjavanjem eventualnih krijavača za navodne ratne zločine ili druge kriminalne radnje koje su počinili pripadnici Hrvatske vojske, policije ili civila. Naime, isticanjem samo eventualnih negativnosti u Domovinskom ratu, kao i u procesu stvaranja samostalne hrvatske države, nesumnjivo se pridonosi njezinoj kriminalizaciji, ali i kriminalizaciji, kao konačnom dugoročnom cilju stigmatizacije, onih hrvatskih aktera – pojedinaca ili društvenih skupina, koji su u tim zbivanjima aktivno sudjelovali, pa i bili njezini nositelji – branitelji, dragovoljci, prognanici, žrtve... Potonjoj tezi suprotstavljam utemeljeniju, ljudskiju i pravedniju tezu, da se stigmatizacija Domovinskog rata, kao posve neprihvativi proces, može i mora ukloniti isticanjem onih vrednota na kojima su po-

jedinci ili skupine utemeljili, gradili, branili i obranili hrvatsku državu. Hrvatska je država kroz Domovinski rat obranjena zahvaljujući vrijednotama koje je hrvatski čovjek pokazao u najtežim danima svoje suvremenosti. Te se vrijednote, poput domoljublja, čovjekoljublja, humanosti, solidarnosti, pravednosti i sl. mogu najcjelovitije izraziti pojmom **VUKOVARSKA NAČELA** obrane domovine, kao izvornih i temeljnih načela na kojima je počivala obrana domovine, na kojima bi se trebala temeljiti hrvatska današnjost i još više budućnost. Vukovarska načela bi trebala biti nacionalnom strategijom hrvatske države, kako danas tako i sutra. Međutim, činjenica da se to još uvijek nije dogodilo te da fenomen Vukovara u novome hrvatskom identitetu nije zaživio u punom smislu te riječi, nedvojbeno potvrđuje polazište ovoga osvrta – da su stigmatizaciji osobito snažno podvrgnute one praktične mogućnosti i moralne, odnosno, duhovne vrijednosti na kojima počiva ili bi trebao počivati stvarni izlazak hrvatskoga društva iz jugoslavenske ideološke i kulturno-civilizacijske stvarnosti, koja je, nažalost, unatoč izlasku Hrvatske iz jugoslavenskog političkog okvira, još uvek duboko ukorijenjena u hrvatskom društvu, hrvatskoj državi i hrvatskim upravljačkim strukturama.

Nažalost, više je nego dovoljno dokaza za tvrdnju prema kojoj se stigmatizacija Domovinskog rata može označiti jednim od najznačajnijih čimbenika ili izvorišta današnje hrvatske nacionalne krize i podvojenosti hrvatskoga nacionalnoga bića. To je svakako i bio jedan od razloga zbog čega je u samo posljednje dvije godine Hrvatski Sabor pred hrvatsku javnost izlazio tri puta s odgovarajućim rezolucijama i deklaracijama usko vezanimi uz Domovinski rat. Prvo je 14. travnja 2000. godine Hrvatski Sabor usvojio Deklaraciju o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom u Den Haagu. Potom je u jesen iste godine (13. listopada 2000.) Hrvatski Sabor usvojio Deklaraciju o Domovinskom ratu. Svojevrsna saborska rasprava na temu Domovinskog rata završila je za sada 17. srpnja 2001. usvajanjem Zaključaka o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom u Den Haagu.

Ne ulazeći detaljnije ovom prigodom u sadržaje navedenih dokumenata, čini mi se dovoljnim tek naglasiti neke izvadke iz Deklaracije o Domovinskom ratu. Naime, u njoj stoji da je Republika Hrvatska vodila "pravedan i legitiman, obrambeni i oslobođiteljski, a ne agresivni i osvajački rat prema bilo kome u kojem je branila svoj teritorij od velikosrpske agresije unutar međunarodno priznatih granica... Temeljna vrijednost Domovinskog rata jest uspostava i obrana državnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike

Hrvatske, čime su stvorene pretpostavke za djelovanje pravne države i vladavine prava te zakonito funkcioniranje državnih tijela kao najbolji način za daljnju afirmaciju dostoanstva Domovinskog rata." Deklaracija naglašava da se "na navedenim načelima štite temeljne vrijednosti i dostoanstvo Domovinskog rata, kao zalog naše civilizacijske budućnosti." Znakovito je da je najviše zakonodavno tijelo Republike Hrvatske pozvalo sve građane, a obvezalo sve državne dužnosnike i sva državna tijela da temeljem ove Deklaracije čuvaju moralni dignitet hrvatskoga naroda te štite čast, ugled i dostoanstvo svih branitelja i građana Republike Hrvatske koji su sudjelovali u obrani Domovine.

Poštujući, dakako, osobne političke stave svih pojedinaca koji na ovaj ili onaj način sudjeluju u političkom životu naše zemlje, više je nego slučajno da se u kon-

Osumnjičeni general Ante Gotovina

tekstu stigmatizacije Domovinskog rata, suprotno citiranim dijelovima Deklaracije o Domovinskom ratu, kao i suprotno obvezama pojedinaca i institucija da štite dostoanstvo Domovinskog rata, još uvijek pojedini politički predstavnici, uključujući i saborske zastupnike i zastupnice, sustavno napadaju Domovinski rat, osporavaju njegovo povjesno značenje te isključivo ističu njegove tamne strane. Izjave da je Hrvatska stvorena na zločinu, da je Hrvatska izvršila agresiju na Bosnu i Hercegovinu, da je izvršila etničko čišćenje srpskog stanovništva i slično, ne samo da ne odgovaraju činjeničnoj stvarnosti, nego ne pridonose izgradnji ukupnih demokratskih odnosa u Republici Hrvatskoj, pače, stvara se još veći jaz između onih koji su u uspostavi i obrani Domovine aktivno sudjelovali i onih koji su bili pasivni promatrači, vidjevši u hrvatskoj samostalnosti opasnost za svoje osobne ili skupne političke, ideološke i materijalne probitke.

KOGA ČEKA HRVATSKO PRAVOSUĐE?

(Zastupničko pitanje gospode Marije Bajt, narodne zastupnice)

MR. SC. MATO ARLOVIĆ:

Hvala lijepa kolega Janjić.

Na redu je postaviti pitanje kolegica Bajt. Izvolite poštovana kolegice.

MARIJA BAJT:

Hvala lijepa, gospodine potpredsjeniće, gospode i gospodu.

Pitanje upućujem ministrici pravosuđa, uprave i lokalne samouprave gospodi Ingrid Antičević-Marinović.

Predsjednik hrvatske Vlade jučer uoči Spomendana bleiburških žrtava i žrtava Križnoga puta položio je vijence na Mariborskem groblju i Bleiburškom polju. S tim u svezi želim pitati. Hoće li iza toga hvale vrijednog koraka slijediti i sljedeći, a to je pozivanje na odgovornost počinitelja tih zločina za koje postoji opravdana sumnja, a protiv kojih je i Udruga Hrvatskih domobrana prije 3 godine podnjela kaznenu prijavu?

Budući da ratni zločini ne zastarjevaju, državni odvjetnik bi i po službenoj dužnosti morao poduzeti odgovarajuće korake. Prema izjavi bivšeg ministra gospodina Stjepana Ivaniševića, citiram: "Istražni sudac Županijskog suda u Zagrebu nakon provedenih istražnih radnji predmet je dostavio 13. rujna 2000. godine Županijskom državnom odvjetništvu u Zagrebu na odluku".

Stoga vas pitam. Hoćete li u okviru svojih zakonskih ovlasti što poduzeti da državni odvjetnik ispuni svoju dužnost?

Hvala.

MR. SC. MATO ARLOVIĆ:

Hvala vam kolegice.

Odgovor će dati gospođa ministar Ingrid Antičević-Marinović. Izvolite.

INGRID ANTIČEVĆ-MARINOVIC:

Hvala.

Poštovana gospodo zastupnice, ovo vaše pitanje otvara pitanje procesuiranja svih ratnih zločina za koje ste pravilno utvrdili da nikada ne zastarjevaju jer gdje god zločinci slobodno šetaju nema uspostave mira i pravde.

Novi ustroj, odnosno preorganizacija i u postojećoj organizaciji Državnog odvjetništva, a osim toga i upravo zakon koji se nalazi pred vama sabor-

skim zastupnicima izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku revidiraju, odnosno uspostavljaju pravilan odnos između Državnog odvjetništva i policije gdje državni odvjetnik konačno postaje zaista jedno operativno tijelo daleko sposobnije, ali i odgovornije naspram procesuiranja svih zločina, pa i ovih najtežih o kojima govorite, a to je i jako važno da se ne bi prebacivala odgovornost tijekom čitavog postupka, pa čak i predistražnog na odgovornost policije, na državno odvjetništvo, s državnog odvjetništva na policiju, iz državnog odvjetništva na istražnog suca, suda, nazad na državno odvjetništvo itd.

Prema tome, mislim da se pravilno konačno reguliraju sve figure koje su odgovorne za pravilan tijek i od početka do kraja svakog kaznenog postupka, a naročito je to važno za ove kaznene postupke.

O konkretnom slučaju o kojem je govorio čak ministar Ivanišević nemam saznanja, ali u ovlasti je ministarstva da zatraži izvješće, odnosno da požuri predmet koji vi kažete da se nalazi pred sudom, odnosno nazad je od istražnog suca prema vašim riječima vraćen državnom odvjetniku na konačnu odluku. Pa prema tome, vidjet ćemo o kojem se spisu radi i u okviru ovlasti koje ima ministarstvo požuriti taj predmet.

Hvala.

MR. SC. MATO ARLOVIĆ:

Kolegica Bajt, izvolite.

MARIJA BAJT:

Hvala lijepa.

Ja nisam pitala za sve ratne zločine, jer neki se vrlo ažurno provode što se tiče pravosuđa.

Zahvaljujem vam na odgovoru i obećavam da će vas u dogledno vrijeme pitati što je sa tim učinjeno jer u stvarnosti se događaju kontradiktorni postupci, pa vezano uz to će i ponovo vam postaviti isto pitanje.

Hvala.

MR. SC. MATO ARLOVIĆ:

Hvala vam kolegice Bajt.

Na redu je postaviti pitanje kolega Beljo. Izvolite poštovani kolega...

DR. ZDRAVKO TOMAC, IVICA RAČAN I POMIRBA HRVATSKOGA NARODA

Svojim nedavnim političkim istupima dr. Zdravko Tomac, podpredsjednik Hrvatskoga sabora, i Ivica Račan, predsjednik Vlade Republike Hrvatske, ponovno su stavili pomirbu među Hrvatima u središte zanimanja naše javnosti. Naime, 12. svibnja ove godine u Bleiburgu na svečanoj komemoraciji žrtvama partizanskog pokolja hrvatske vojske i građanstva u mjesecu svibnju i lipnju 1945. dr. Zdravko Tomac, kao izaslanik Hrvatskoga sabora htio se ispričati za partizanske zločine i iskazati poštovanje nevinim žrtvama. No, u tomu je bio sprječen zvižducima i prosvjedima nazočnih osoba ("Večernjilist" od 13. 5. 2002., str. 2.). A dva dana kasnije, dakle 14. svibnja, gospodin Ivica Račan, predsjednik hrvatske vlade, kleknuo je i položio vijenac kod spomenika na Bleiburškom polju, odavši time počast svim žrtvama stradalim kod Bleiburga i na Križnom putu ("Večernjilist" od 15. 5. 2002., str. 1. i 3.).

Ovaj čin dr. Zdravka Tomca i Ivice Račana valja pozdraviti. Tim više što se radi o nekadašnjim istaknutim jugoslavenskim komunističkim prvacima u Hrvatskoj i isto tako sadašnjim prvacima Socijaldemokratske partije Hrvatske, dakle političkim sljednicima onih snaga koje su zločin počinile. Možemo razumjeti i zvižduke i prosvjede, što su ih dr. Tomcu uputili neki od nazočnih stradalnika Bleiburga i Križnoga puta ili njihova rodbina i istomišljenici. Teško je zaboraviti i u sebi potisnuti sve strahote i patnje, što su se hrvatskomu narodu dogodile u svibnju i lipnju 1945., ali i prije toga i nakon toga. Ipak te zvižduke i prosvjede ne možemo odobriti. Zločin se dogodio i ta se činjenica ne može izmijeniti. No, dr. Tomac ga nije počinio. Nije ga mogao ni sprječiti. Mogao je samo javno izraziti žaljenje i ispriku zbog toga. To je pokušao učiniti, ali mu nije bilo dopušteno. Mjesto, na kojem se sve ovo zabilo, sveto je, na njemu je prolivena nevina krv hrvatskih mučenika, i ne dolikuje da se tu prosvjeduje i zviždi onomu, tko se je, osobno nevin, došao pokloniti mrtvima i iskazati im poštovanje.

Gesta ograničenog dosega

Ipak, ne treba ni pretjerivati u vrednovanju postupka dr. Zdravka Tomca i Ivi-

Piše:

Ivan GABELICA

ce Račana. Njihov čin može biti početak pomirbe, ali još uvijek nije pomirba. Pomirba je nedvojbeno nuždan i plemenit cilj. Međutim, do njega se dolazi duljim procesom, u kojemu puno toga, što još uvijek dominira u Hrvatskoj, valja iz temelja mijenjati. Ako bi se ostalo samo na Tomčevim i Račanovim riječima izrečenima u Bleiburgu, a zadržalo sadašnje političko i duhovno stanje u Republici Hrvatskoj, to bi bilo samo bacanje narodu prašine u oči i do pomirbe ne bi došlo.

Račan pred bleiburškim spomenikom

Prava i istinita pomirba može počivati samo na prihvatanju određenih zajedničkih političkih i duhovnih vrijednosti. Tu svakako spada pravo na život, očuvanje hrvatske nacionalne samobitnosti i uspostava hrvatske državne nezavisnosti, u kojoj Hrvati jedino mogu ostvariti pravdu i slobodu, ali i poštivanje svih ostalih duhovnih vrijednosti hrvatskoga naroda i svega uljuđenog čovječanstva. Te su vrijednosti immanentne svakomu čovjeku i svakomu narodu. Odnosom prema ovim vrijednostima treba vrjednovati sve pokrete i njihove predvodnike, kako u prošlosti, tako i u sadašnjosti, i iz javnoga života odstraniti sve ono što je tomu protivno, a prihvati ono što je s tim u skladu. Tu se mora naglasiti, da je pomirba moguća samo s ljudima, koji se nisu okajali zločinom, ali ne s idejama, pokretima i njihovim predvodnicima, koji su djelo-

vali ili još uvijek djeluju suprotno temeljnim težnjama i vrijednostima hrvatskoga naroda.

Stoga je nužno utvrditi istinu o povjesnim i kulturnim zbijanjima na hrvatskom prostoru u zadnjih stotinjak godina, a pogotovo u Drugome svjetskom ratu i nakon njega. Treba dakle utvrditi istinu, za kakve se tko ciljeve borio i kako se tko odnosio prema zajednički prihvaćenim duhovnim i političkim vrijednostima. A u umjetnosti, uz etičko, mora biti kao odlučujuće prihvaćeno estetsko mjerilo. I to treba jednako, bez iznimke, primijeniti na sve i na svakoga. Tako se postiže pravda, koja je temelj sklada u društvu i državi. Ne mogu biti dvojaka mjerila. No, već sada želim naglasiti, da odbacujem svaki pokušaj primjene načela ravnoteže pri utvrđivanju odgovornosti za sukobe među Hrvatima u Drugome svjetskom ratu i nakon njega, prema kojemu bi to bio sukob dvaju totalističkih pokreta - komunističkoga i fašističkoga - koji su krivi za smrt mnogih nevinih ljudi. To načelo ekvivalentnosti, što ga u najnovije vrijeme ističu mnogi pisci i

govornici, iako odlučne činjenice na objektivan način još nisu utvrđene, prejedicanje je stvari i sramotno krvotvorene povijesti. To je zločin. Neka se najprije utvrde činjenice o svim stradanjima na području ondašnje hrvatske države, uključivši i njihove uzeroke, pa tek onda postavljaju načela o odgovornosti. Borba za nezavisnu Hrvatsku i borba za komunističku Jugoslaviju nije i ne može biti isto!

Znanost u službi politike

Zbog svih ovih neraščišćenih odnosa u Hrvatskoj, na žalost, još uvijek nije došlo do pomirbe. To stvara potrebe i polarizaciju u hrvatskome društvu i državi. Pomirba, kakva je promicana i zagovarana od 1990. pa do danas, ne počiva na pravdi i na istini i na prihvatanju zajedničkih duhovnih i političkih vrijednosti u javnome životu. Ona je farsa i laž, po-

trebna da bi se jugoslavenski komunistički kadrovi zadržali na vlasti i sačuvao njihov sustav vrijednosti. Zato nije ni uspjela niti je mogla uspjeti. Dogodio se paradoks: stvorena je hrvatska država, ali bez hrvatskoga sadržaja.

U hrvatskome javnom životu gospoduje laž. U školama, na fakultetima i u ostalim društvenim i državnim ustanovama, te u sredstvima javnoga priopćavanja laž se predstavlja kao istina, a istina se namjerno skriva. Prošlo je gotovo jedanaest godina od uspostave hrvatske državne nezavisnosti, a ni jedna kulturna ili znanstvena ustanova još uvijek nije objavila ni jednu kritički, na izvornim dokumentima pisanih povijesti hrvatskoga naroda u 20. stoljeću, a pogotovo u komunističkoj Jugoslaviji. Nije objavila ni jednu cijelovitu, pa čak ni djelomičnu, zbirku dokumenata o partizanskim zločinima u Drugome svjetskom ratu i nakon njega. Zahvaljujući povijesnim istraživanjima, prikupljanju dokaza i objavljuvanju svjedočanstava, što je učinjeno isključivo voljom, trudom i troškom samoprijegornih pojedinaca u emigraciji i Domovini, piše se o zločinu počinjenom kod Bleiburga i na Križnom putu, ali time ta tragedija hrvatskoga naroda još uvijek nije dovoljno znanstveno obrađena, pogotovo ne u svojoj cjelini. Sve pisanje o tomu nastalo u kulturnim i znanstvenim ustanovama, ako uopće postoji, u novinstvu ili u školskim udžbenicima u Hrvatskoj ne prelazi publicističku razinu. Pri tomu se vješto skriva činjenica, da su Bleiburg i Križni put bili samo vrhunac zločina, što su ga partizani masovno i sustavno činili prije toga i nakon toga. Pa i o četničkim zločinima objavljena je do sada samo jedna jedina takva knjiga. Istodobno se i dalje neprekidno piše, čak i u pučkoškolskim i srednjoškolskim udžbenicima, o ustaškim zločinima prema Srbima i političkim neistomišljenicima. Takvo pisanje je posve u skladu s velikosrpskom i komunističkom promidžbom iz njihovih najcrnjih dana. Prešuje se, da su četničke postrojbe u cjelini, a partizanske pretežno bile sastavljene od Srba i da su jedne i druge povele nemilosrdnu borbu za rušenje tek stvorene hrvatske države, pa su u prvoj godini svoga djelovanja protiv nje čak zajednički nastupale.

A kako su hrvatske državne vlasti stupale prema političkim neistomišljenicima, pokazuje njihov odnos prema komunistima u Sisku odmah na početku rata. Ustaše su pozvali Vladu Janića-Capu, tamošnjega komunističkog prvaka, i rekli mu: "Mi znademo da ste Vi komunist,...Ali ako vi nećete ništa raditi protiv hrvatske države, protiv NDH-a, Vama se neće ništa dogoditi". Slično je bilo i u drugim mjestima (Dr. Franjo Tuđman: Interview u "Startu" 13.4.1991., str. 17. - 22., govor u Sisku 22.6.1993.; i "Bespuća povijesne zbiljnosti", Zagreb, 1989., str. 435.). Ali komunisti su se digli na ustanak za rušenje hrvatske države. Protiv svima takvima

bro i pošteno mislili, ali su ih tobože Srbi prevarili. A kadaje riječ o komunistima i partizanima općenito, za koje je nedvojbeno da su se borili za obnovu Jugoslavije i za pobjedu boljševizma, njih se naziva antifašistima. Širiteljima ovakvih laži ništa ne smeta činjenica, da pojam antifašist u stvari ništa ne znači, jer nikoga i ništa ne određujemo po onomu što on nije i protiv čega je on, nego po onomu što on jest i za što on jest. Takođe nije ni stalo do jasno određenih pojmove, pomoću kojih se spoznaje istina, jer oni žele laž a ne istinu, budući da samo na laži mogu opstatiti. Da bi ovu laž hrvatski narod lakše progutao, protura se tvrdnja o hrvatskoj državi u okviru komunističke Jugoslavije i o hrvatskom narodu kao pobjedniku u Drugome svjetskom ratu. Osim u povijesne udžbenike i publicistiku, ta laž je unesena i u Izvođačne osnove Ustava Republike Hrvatske, prema kojima je u osnutku Banovine Hrvatske, u odlukama ZAVNOH-a godine 1943. i u ustavima tzv. NR Hrvatske 1947. i SR Hrvatske (1963. - 1990.) izražena i očitovana državna opstojnost hrvatskoga naroda (Ustav Republike Hrvatske (NN, br.56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00 i 28/01).

A istina je, da ni u jednoj, pa ni u komunističkoj, Jugoslaviji nije bilo ni traga hrvatskoj državi i da hrvatski narod nikada u povijesti nije doživio takav pokolj, dakle i poraz, kao na kraju Drugoga svjetskog rata. U Hrvatskoj je i dalje politički probitačnije biti Jugoslov, pa čak i Velikosrbin, nego Hrvat. Stoga u povijesnim prikazima bolje prolaze **Frano Supilo** nego **dr. Josip Frank**, **Ivo Andrić** nego **dr. Mile Budak**, a **Josip Broz Tito** nego **dr. Ante Pavelić**.

Mesićev izaslanik general Stipetić u srdačnom razgovoru s Radom Bulatom

hrvatske državne vlasti uzvratile su represijom, a ne zato što je netko Srbin, komunist, HSS-ovac ili slično. Zbog kosa i nereda izazvanog pobunom ta vlast nije uvijek mogla normalno djelovati, bilo je slučajeva i samovoljnoga ponašanja, pa su ponekada represijom bile zahvaćene i nevine osobe. No, državna vlast je i smrtnim kaznama nastojala suzbiti samovolju i uvesti pravni red.

Instrumentalizacija pravosuđa

Unatoč tomu zločini su se događali. O tim stvarnim i izmišljenim zločinima, daleko više izmišljenim nego stvarnim, napisane su tone knjiga. Svemu ovomu se nastoji dati ideološko i moralno obilježe, pa se pokret za hrvatsku državnu nezavisnost i sama, u ratu stvorena, nezavisna hrvatska država etiketiraju kao fašistički, a njihovi sljedbenici nazivaju se fašistima, tudim slugama i izdajicima, iako za to nema nikakva opravdanja u povijesnim činjenicama. Zagovornici jugoslavenstva uvijek se ocjenjuju kao napredni i moralni ljudi ili barem kao naivni idealisti, koji su do-

Ovakve neistine nužno rađaju nepravdom u hrvatskome javnom životu. Nepravda je vidljiva na svakom koraku, u svakom dijelu života. Nad borcima za hrvatsku državnu nezavisnost i njihovim pristašama izvršeno je nakon Drugoga svjetskog rata bezbroj smrtnih kazni. Izdržali su na tisuće godina zatvora. Zbog ratnog zločina njima se sudi i danas. Sudi se i braniteljima iz Domovinskoga rata pred Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu i pred domaćim sudovima, otpušta ih se s posla ili na drugi način šikanira. Zbog ratnoga zločina sudi se onima, koji su se borili za

hrvatsku državnu nezavisnost. Ali sudio-nicima partizanskoga pokreta se zbog toga ne sudi, iako za takvo suđenje postoje osnovani i ozbiljni razlozi. U mjesecu svibnju 1998. podnesena je kaznena prijava protiv **Marka Belinića, Rade Bulata, Milke Kufrić i Lutve Ahmetovića** zbog osnovane sumnje, da su počinili ratni zločin ubijanjem zarobljenih vojnika u Krašiću početkom 1943. (Spis Županijskoga državnog odvjetništva u Zagrebu, br. DO K-190/98). A takvu kaznenu prijavu, barem protiv nekih od njih, moglo se je podnijeti i zbog drugih razloga. Tako Marko Belinić u svom govoru 18. svibnja 1945. poziva radnike na zločin:

"Fašističke tipove, koji su skriveni po kojekakvim rupama, naša je dužnost, radnička dužnost, da ih pronađemo i uništimo. Jedini zakon koji ćemo primijeniti na njih jest – kuršum... Hoću da vam kažem, da pročistite odmah danas vaša poduzeća od fašističkih zlotvora. Radnici imaju pravo, da ih na licu mjesta likvidiraju, bez obzira na to da li će netko reći da li imaju dozvolu od komande grada. Mi smo tu dozvolu stekli tokom naše teške i krvave borbe. Nas su učila ruska braća kako se brane tekovine, koje je narod svojom krvlju izvojevao. Mi se rukovodimo njihovim primjerom" (Politički zatvorenik br. 83/99., str. 5.).

Unatoč proteku vremena i ozbilnosti dokaza kazneni postupak protiv njih nije pokrenut. Kaznena prijava je zaključana u ladici Županijskoga državnog odvjetništva u Zagrebu, ona namjerno nije obrađena, pa tako ni njezinu podnositelju nije dadena pravna mogućnost, da preuzme kazneni progon. I ne samo to. **Dr. Franjo Tuđman**, bivši predsjednik Republike Hrvatske, primao je Marka Belinića u posjet u predsjedničkim dvorima, iako je znao za tu kaznenu prijavu. A na proslavi na Petrovoj gori 11. svibnja ove godine general **Petar Stipetić**, načelnik Glavnog stožera Hrvatskih oružanih snaga, izjavljuje: "Ponosimo se herojima iz 1941. kao što su **Rade Bulat, Josip Kraš** i mnogi drugi..." ("Večernji list" od 12. svibnja 2002., str. 4.) On se dakle ponosi osobama osumnjičenima za ratni zločin na temelju vjerodostojne dokumentacije.

Sotonski stihovi Gorana Kovačića

Dr. Mile Budak je nedvojbeno veliki hrvatski književnik. Kao ministar nastave i bogoštovlja u Nezavisnoj Državi

Hrvatskoj 1941. supodpisao je jednu antisemitsku zakonsku odredbu. A mnoge je Židove zaštićivao. Inače, cio život je posvetio slobodi i državnoj nezavisnosti

Mesić i Fumić: drug do druga

hrvatskoga naroda. Veliki je pjesnik i **dr. Antun Bonifačić**. I on se je žrtvovao za hrvatsku državnu nezavisnost, kao i mnogi drugi istaknuti hrvatski književnici, znanstvenici i kulturni stvaraoci. Dručki je životni put bio, na primjer, **Miroslava Krležu**, Ivo Andriću, **Vladimiru Nazoru** i **Ivana Goranu Kovačiću**. Miroslav Krleža je bio zanosni obožavatelj **Lenjina** i Oktobarske revolucije, ali i **Moše Pijade**. Slavio je čak i **Staljina**. Na brodu "Galeb" bio je zabavljač Josipa Broza Tita. Ivo Andrić je nacionalni negativ i malo se od njegova stvaralaštva stvarno može uvrstiti u hrvatsku književnost. Vladimir Nazor je mijenjao političku orientaciju, kako su se mijenjali režimi u Hrvatskoj. U vrijeme pokolja kod Bleiburga i na Križnomu putu bio je predsjednik Prezidija tzv. Narodne Republike Hrvatske, pa je morao podnijeti ostavku zbog toga zločina, koji mu je sigurno bio poznat. Ali on to nije učinio nego je pjevao hvalospjeve Titu i Staljinu. Zbog toga snosi političku odgovornost.

Ivan Goran Kovačić je pjevao pjesme punе mržnje. Takve su mogle nastati samo u suludom, patološkom mozgu, kao pjesma "Mrzimo vas!" koja glasi: "Mrzimo vas, hulje, / Mrzimo, krvnici, / Vi, pljačkaške rulje! / U majčinoj klici / Kunu vašu djecu / Utrobe svih žena. / Naše ljute guje / Kroz kost će vam gmizat, / Pobješnjele kuje / Crijeva će vam lizat, / Muhe zukavice i smrdljivi crvi / Osvetu će množit u crnoj vam krv. / Srcem bismo jeli / Pogano vam meso, / Na lešine sjeli / I kliktali bije sno, / Smrdežima vašim punili bi pluća / Za pobjede nove, nova nadahnuća." (Mladen Ivezić, Titova umjetnost mržnje, Zagreb 2001., str. 95. i 96.).

Ali unatoč tomu Miroslav Krleža, Ivo Andrić, Vladimir Nazor i Ivan Goran Kovačić su javno čašćeni književnici, za-stupljeni su u školskim udžbenicima, naj-

ljepše ulice i trgovi u našim gradovima nazivaju se njihovim imenima, a najprestižnije književne nagrade nose Nazorovo ili Goranovo ime. A dr. Mile Budak, Antun Bonifačić i mnogi drugi hrvatski književnici, znanstvenici i kulturni stvaraoci su diskriminirani, pa čak i prešućeni. Očito postoji dvojaka mjerila. Daleko sam i od same pomisli, da se Krleža, Andrić, Nazor i Kovačić prešućuju ili izgone iz kulturnoga života. Ali zahtijevam isti odnos prema Budaku, Bonifačiću i politički njima sličnim stvaraocima. Naravno, sve u skladu s estetskim i etičkim vrijednostima njihova djela.

Ivan Goran Kovačić

MRZIMO VAS!

*Mrzimo vas, hulje,
Mrzimo, krvnici,
Vi, pljačkaške rulje!
U majčinoj klici
Kunu vašu djecu utrobe svih žena
Ispod doma našeg, bombom
porušena.*

*Skotovi i gmazi,
Što psičete zrakom,
Na krvavoj stazi,
Za mračnim oblakom
Dostić će vas, zmije, osvetnička
strijela
Iznad naših brda, dolina i sela.
Kukavice, vrane,
Psi tuđinskih kurva,
U dno naše rane
Bijes će da vas surva,
Od otrova njenih kosti će vam gnjiti,
Dok se ne nasiti, dok se ne nasiti.*

*Naše ljute guje
Kroz kost će vam gmizat,
Pobješnjele kuje
Crijeva će vam lizat,
Muhe zukavice i smrdljivi crvi
Osvetu će množit u crnoj vam krv.*

*Srcem bismo jeli
Pogano vam meso,
Na lešine sjeli
I kliktali bijesno,
Smrdežima vašim punili bi pluća
Za pobjede nove, nova nadahnuća.*

ZLOČIN BEZ KAZNE

Hrvatska se ne gradi na jugoslavenskim vrijednostima!

Općenito uvezši, u Hrvatskoj još uvi-jek vladaju prokomunističke i jugosla-venske vrijednosti i snage. Najatraktivnije ulice i trgovi nazivaju se imenom Josipa Broza Tita i nekih drugih jugokomunističkih prvaka. Tito je simbol borbe za Jugoslaviju i komuni-zam, izdignut na kulturnu razinu, pa se iskazivanjem ovakvih počasti njemu i njegovim političkim sljedbenicima i dal-je promiče jugoslavenstvo i komunizam. A dan odlaska komunista u šumu, da se bore protiv suverene hrvatske države, proglašen je državnim blagdanom. Time se ističe moralnost i opravданost njihove borbe za boljševizam i obnovu Jugo-slavije. Ujedno se ohrabruju i sadašnje protuhrvatske snage u Hrvatskoj, da je destabiliziraju kao državu. Ako se pak koja ulica i trg nazove po nekom borcu za hrvatsku državnu nezavisnost, pogotovo iz Drugoga svjetskog rata, ili mu se postavi spomen-ploča, iz toga se stvara državni problem. Sve je to suprotno du-hu i prirodnim težnjama hrvatskoga naroda. Na tome ne može počivati stabilna hrvatska država niti se postići pomirba među Hrvatima. Jugoslavenstvo je, bez obzira u kojem obliku i od koga dolazi-lo, protuprirodna, patološka i protuhrvatska pojавa. Treba ga ukloniti iz javnoga života kao i sve natruhe komu-nizma, a to znači i njihove nositelje i za-govornike.

U Hrvatskoj danas zaista žive dva ne-pomirljiva sustava vrijednosti, nasli-jedena još iz prošlosti: hrvatski i jugoslavenski. Hrvatski je još uvi-jek u poluilegalu, a samo jugoslavenski ima pravo na puni život. Odatle nesklad i potresi u hrvatskom političkom živo-tu. Hrvatska država ne može počivati na jugoslavenskim vrijednostima. Ako želi živjeti, ona ih mora ukloniti. U pro-tivnom jugoslavenske vrijednosti uništiti će hrvatsku državu. Žele li dr. Zdravko Tomac i Ivica Račan ukloniti ovaj nesklad i učvrstiti hrvatsku državu, moraju se založiti za uklanjanje svih ju-goslavenskih i prokomunističkih zasa-da iz temelja hrvatske države. Sav politički i duhovni život u Hrvatskoj treba utemeljiti na prirodnim težnjama i vrijednostima hrvatskoga naroda i na pravdi i istini. Bez toga pomirbe nema, pa su i Tomčevi i Račanovi nastupi u Bleiburgu uzaludni i neće donijeti ni-kakva ploda.

Piše:

Kaja PEREKOVIĆ

Zločin bez kazne, naslov je knjige dr. **Zdravka Tomca** koju je napisao 1999. godine, a prigodom posjeta HDPZ dar-ovalo izaslanicima. Još nisam knjigu pročitala, ali sam tek letimično preletje-la njen sadržaj. Uvod čitam pažljivo, jer je to sažetak misli koja prožima sadržaj. Tako na stranici 7. auktor veli: "Međutim ova moja knjiga bavi se samo zločinom, a ne bavi se samo srbskom politikom **Slobodana Miloševića**, ne potvrđuje samo uzroke zla i zločina na ovim prostorima, nego pokušava odgo-voriti na pitanje od kud toliko zla u čovjeku? i što su uzroci zla?: zašto se zlo ciklički pojavljuje upravo u ovim prostorima?: jesu li uzroci zla odklonjeni ili će opet provaliti novom silinom i uzrokovati još veće zločine?"

Tomac u prvom dijelu knjige kronološkim redom opisuje zbivanja u vrijeme začetka Domovinskog rata i sukoba u BiH. Ima razmišljanja s kojima se nikako ne mogu složiti kako u prvom dijelu knjige, isto tako i u poglavlju Olu-jna vremena. Međutim, kad na stranici 261. s gorčinom ili možda zlobom veli: "I gospodin **Tuđman** optužio me, ne po imenu, ali se znalo da se to odnosi na moju stranku i na mene, da smo izdali domovinu i nacionalne interese ne samo u prošlosti, nego i danas i u bu-dućnosti. Rekao je da neki koji ga danas kritiziraju nemaju pravo na to jer su služili Beogradu i Moskvi... Nemam nikakve veze ni sa kim tko je služio Moskvi i Beogradu. Poznato je da su Moskvi mogli služiti samo oni hrvatski komunisti koji su do 1948. godine, do razkida sa Staljinom, bili na značajnim dužnostima. Ja sam u to vrijeme bio di-jete, a moj otac domobran, u logoru." (Zdravko Tomac rođen je 24. svibnja 1937. u Garčinu pokraj Sl. Broda) Nje-gov politički angažman je raznolika le-peza, ali uvi-jek na poziciji komunističke doktrine.

Zviždući su upućeni vlasti, a ne Tomcu

Ne može se izključiti njegov moralni oslon na nacionalnu potku, što

potvrđuje u stvaranju demokratske Hrvatske kad je i čelnici vlasti u ratnoj Vladi, kao podpredsjednik Vlade... U to vrijeme sudjelnik je i mnogih odgo-vornih zaduženja, npr. podpredsjednik je kriznog štaba H.R. za zapadnu Sla-voniju, Primorje, Gorski Kotar i Istru. 1992. podnosi ostavku na sve dužnosti zbog različitog mišljenja u vođenju vladine politike...

Međutim, žistro se suprotstavlja i sadašnjoj Vladi u pitanju popuštanja vanjskim utjecajima prema Hrvatskoj i poziciji Domovinskog rata. Protivi se popuštanju haaškom tužiteljstvu da postavlja zapovjednu odgovornost hrvatskih generala u obrani i oslobađanju okupiranih područja Hrvatske od srpskih agresora, što znači izjednačavanje žrtve i agresora.

Ne mislim da je dr. Tomac čist od odgovornosti, jer je do jučer bio istaknuti član komunističke partije u Hrvatskoj, ali moguće je prihvati da je on mogao dokučiti svu tragediju što su ta partija i njezin vrhovni zapovjednik nanijeli hrvatskom narodu, pa je kroz protekla vremena i događaje mogao shvatiti svu bestijalnost i gro-zotu što je počinjeno pod lažnom krim-kom borbe antifašizma protu NDH i naroda Hrvata u vrijeme zauzimanja vlasti i "pobjede" 1945. Moguće je da taj dječak u tim teškim danima nije dosegao težinu odgovornosti os-vetničkih partizana. Moguće je da je u brodskoj gimnaziji, koja je bila poznata po marksističkom usmje-renu još i za stare Jugoslavije, upao u klopku i krenuo putem "borbe za radnička prava", pa nije bilo teško prihvati ideju "bratstva i jedinstva" puno godina kasnije, htio ili ne htio priznati, mora osjetiti kao laž i zab-ludu...

Nije se Tomac "prešaltao" na drugi kolo-sjek. On i dalje stoji pod gesлом SDP - sljednika SKH, ali vjerojatno s nešto zrelijim pogledima na interes hrvatskog naroda i stvorenu Republiku Hrvatsku. Kada 2002. godine na bleiburškom polju Zdravko Tomac dolazi kao izaslanik Hrvatskoga sabora, i kada mu zviždi više od 10 tisuća ljudi, mislim da je to zaista prosvjedni zvižduk, ne Tomcu - nego vlasti i sljedbenicima

kommunista kojima je i on pripadao, a danas je to stranka SDP. Ove je godine na bleiburškom polju bilo daleko više znakova onih postrojbi koje su osvetnički partizani bezdušno poubijali, a narod ogorčen lažnim obećanjima ovde je pokazao svoj bunt proti sađajnjim vlastodržcima. Ogorčeni su bili moji suputnici u autobusu, jer su u novinama toga jutra pročitali da su jučer (uoči spomena Bleiburškim žrtvama) 11. svibnja na Petrovoj gori bili okupljeni antifašisti - ne, nego komunisti. Među njima, dakako, i direktno odgovorni za zločine nad hrvatskim narodom. Tamo je bio i **Rade Bulat i Fumić**. Slavili su prodor partizana iz obruča vojnog okruženja u vrijeme II. svjetskog rata. Nismo mi

Djeca - žrtve partizana

proti antifašistima, ali jesmo i uvijek ćemo biti proti komunistima i njihovoj ideologiji.

Stipetićeva pohvala Radi Bulatu

Kako se može govoriti o pomirbi ako se danas glorificira partizanski zločin, da je to neupitna pobjeda nad neprijateljem. Neshvatljivo je da šef države, **Stipe Mesić**, šalje na proslavu na Petrovu goru svog izaslanika u osobi zapovjednika stožera Hrvatske vojske, generala **Stipetića**, koji oduševljeno i rasmijano izriče: "Ponosimo se herojima iz 1941. kao što je Rade Bulat, **Josip Kraš** i mnogi drugi, ali i herojima iz 1991. **Blagom Zadrom, Predragom**

Matanovićem, Rudolfom Perešinom i ostalima."

Neshvatljivo je da se glorificira herojstvo Rade Bulata koji je optužen (prijava je zaprimljena u Državnom tužilaštvu od Društva Hrvatski domobran) za ratni zločin pričinjen u Krašiću. Uz njega su optuženi i tzv. heroji Marko Belinić, **Milka Kufrin** i drugi. Koliko ima još partizanskih heroja koji svoje zasluge imaju u masakru hrvatskog naroda 1941. i 1945. godine, pa i dalje?

A danas, kad se zasluge istinskih boraca i vitezova Domovinskog rata za slobodnu, neovisnu i nezavisnu Državu Hrvatsku omalovažavaju, kad se generale **Gotovinu, Norca i Ademija** "pakuje" u Haag na optuženičku klupu, opet tamo neki "mirotvorci" kao Mesić dobrovoljno idu u Haag i optužuju vlastitu državu i njezine vođe, a ova Vlada, pritisnuta raznim ucjenama, nema snaće (ili nema volje?) oduprijeti se zahtjevu bjelovjetskih intriganata. Bili smo svjesni 3. siječnja što je značio Tuđman za Hrvatsku. Odmah nakon pobjede šesteročlane koalicije svijet je počeo vikati da se hrvatski narod (eto odmah) popravio čim je nestalo Tuđmana. Zar je narod malouman i kao ovce odmah bleji i ide za nekom novim vođom?! Ne! Ali nema više Tuđmana koji je znao reći "ne" kad su htjeli rušiti suverenitet i svetinje Domovinskog i oslobođiteljskog rata i Hrvatsku.

Ja vjerujem da je svijest proključala 12. svibnja na Bleiburgu. Narod je htio izraziti svoje mišljenje. Javno se vikal protu, kako su rekli, "izdajničke vlasti i prirepaka komunista pod sjenom", nekog novog "bratstva i jedinstva". Zbog toga dr. Tomac nije imao priliku izreći pripremljeni govor. Sudaran, tj. 13. svibnja, u *Slobodnoj Dalmaciji* piše: "Tomca u isprici sprječili zviždući, a on je rekao: Došao sam se ispričati za ono što su drugi učinili, a ne ja. Poručujem Vam da osuđujem sve zločine i ističem: nemojte ponovno graditi krive mostove". A Tomac je, kako piše isti list, napisao, citiram: "U svom govoru koji nije uspio pročitati, Tomac je namjeravao istaknuti kako je najvažnije zaustaviti podjele i ideološke sukobe među hrvatskim narodom. Prije desetak godina sloga i zajedništvo omogućili su nam da stvorimo samostalnu državu, a

i danas su nam ta sloga i zajedništvo potrebni kako bi smo od Hrvatske napravili modernu, demokratsku i europsku državu. Mi ne možemo mijenjati našu prošlost, isto tako ne smijemo zatajiti krivnju za masovne zločine s bilo koje strane. Najviše ćemo učiniti za našu zajedničku budućnost ako se zajednički poklonimo s iskrenim pijetetom i žrtvama Jasnogovca i Bleiburga i Ovčare".

Dalje piše kako se Tomac želio skupu obratiti i kao bivši član Saveza komunista: "To je moja moralna obaveza pred vama, potomci žrtava za koje su odgovorni komunisti. Iako sam u vrijeme Bleiburga bio dijete, iako osobno ne snosim nikakvu krivicu za zločine, iako sam bio član Saveza komunista kada zločini nisu činjeni, osjećam potrebu da na ovom stratištu hrvatskog naroda iskreno prihvatom i dio svoje moralne odgovornosti za zločine i progone koje su komunisti učinili poslije Drugog svjetskog rata."

Ogorčenost ljudi na Bleiburgu sprječila ga je da se dr. Tomac javno ispriča, što je šteta. On bi tu pred okupljenim mnoštvom vjerljivo priznao javno zločin što su počinili partizani pod **Titovim** vodstvom. To bi onda bila vjerodostojna izreka. Ovako, moramo vjerovati novinama da su istinito prepisali njegov napisan govor i misli.

Zašto je HDPZ bio suprotan zviždućima? Zato jer sad moramo vjerovati u dobru volju i nakanu, a tamo na Bleiburgu bi to izrijekom čuli! Dobro je što je HDPZ svojim pismom koje je objavljeno u nekim dnevnim tiskovinama reagiralo na Tomčev slučaj. Jer, zaista, mi se ne slažemo da se prijeći izreći vlastita misao. Apsolutno se slažemo s reakcijom ljudi što su negodovanjem potvrdili da se ne slažu ili, bolje reći, ne vjeruju "crvenima" ako su samo malo "izblajhani"... I nije dosta izreći par riječi za pomirbu. Svakačko nije dosta da *prezident* Vlade samo malo koljenom "škljocene" u znak pomirbe, dok s druge strane patnički hrvatski narod svakodnevno doživljava gotovo ista poniženja kao u vrijeme komunističkog sustava (Sjetimo se što nam poručuju oni iz društva Josip Broz ili Fumić iz SAB-a - vidite da se opet likuje i slavi najvećeg krvnika i apsolutno prvo odgovornog za sve Bleiburge i križne puteve od 1945. pa

dalje!) Zar još uvijek ne traje "križni put" i sjene Bleiburga prate našu svakodnevnicu tjeranjem u Haag naših oslobođilaca i branitelja Domovine, a više od 60 dana još uvijek ispred Vlade i Sabora pravdu traže hrvatski policajci zbog nepravde koja im je učinjena.

Pod znamenjem hrvatske državnosti koje sja s krova Markove crkve u sjeni Hrvatskoga državnog sabora koji mora biti ognjište pravde i državnosti branitelji štrajkaju glađu, traže da se stane na kraj zulmu pojedinaca koji ne osjećaju hrvatski. Križni put je naša svakodnevica dok slušamo kako u Hrvatskom saboru bjesomučno napadaju Đukići i Pupovci da je i ova Hrvatska genocidna kao i ona NDH. Zar to opet ne pusu vjetrovi od Bleiburga? Zar su u tom Saboru svi "ozračeni" da hom lažne nametnute odgovornosti da je hrvatski narod genocidan? To su proglašili oni što su proizveli Bleiburg i križne putove. Opet i ponovno prosipaju mržnju jer traže da bude sve po starome.

Nije to zvono pomirbe

Mislim da se mora dobro zamisliti zašto se na skupovima negoduje i prečesto čuje - Franjo, Franjo! To je zov da se opet zbiju redovi i stvari

jasno iglasno objaviti tko su počinitelji zla. Zataškavanje istine nikome ne služi, a ponajmanje je to put do pomirbe. Zašto se predbacuje da "mi" ne idemo u Jasenovac. Pitamo zašto se ne istraži i Jasenovac poslije Jasenovca, kad je dobro znano da su tamo ubijani ljudi u povratku sa križnog puta.

Zar zločin nije uvijek isto - zločin, kako onaj u Jasenovcu, tako i onaj od Bleiburga križnim putovima do Devđelije.

Dobro je pater Roščić na Bleiburškom polju pripomenuo što je potrebno da dođe do iskrenog i istinskog pomirenja. Mislim da se s ovim može, ali i mora složiti dr. Tomac, ali i svaki dobromjerni antifašist. Mi, hrvatski politički zatvorenici, tražimo da se istraže sva mjesta i stratišta na tlu Hrvatske i BiH, kao što su to učinili Slovenci u svojoj Deželi. Kad se utvrdi i po kolj nevinih u Jasenovcu od 1945. do 1948./49. možemo zajedno poći pokloniti se svim žrtvama. Zar ne bi bilo moguće da Jasenovac bude i Hrvatski memorial za žrtve bezumlja?

Međutim, kako možemo vjerovati u iskrenost da ona druga strana želi pomirbu kad u zadnje vrijeme kako je na vlast došla sadašnja Vlada, svakodnevno vidimo povampirenu sa-

proizvodi: "...da, antifašisti nigdje i nikad nisu promovirali mržnju i razdore, nasuprot onima u Bleiburgu, desničarima u Saboru i svećeniku s Dubrovačkog mosta..." Zar opet smetaju svećenici?

Zar su zalud ginuli svi oni branitelji u Domovinskom ratu da se opet okuplja "bratstvo i jedinstvo" oko spomenika zlikovca Tita, koji je 1945, zapovjedio likvidaciju na stotinu tisuća nevinih?

Mi ne tražimo osvetu, ali očekujemo da ova Vlada omogući istražiti istinu jer je to jedini put za pomirbu. Bez istine nema pomirenja i svaka je druga nakana tek praporac koji zveči, a nije to zvono pomirbe.

Tugovanka na putu u Bleiburg

*Ukanjonu Svete Emme
ridi rt se nebu penje
dusi leže iza smreka
zemlja diše tiha meka
kuda ideš pitaju me
bijes i vrijeme
srdžba ljuta*

*kutijama crnim hrlim
oblacima prostolikim
ugašenim usnicama
kroz staklenu mutnu vodu
tihe Drave bezdušnice
ispod vrba tu u Breznu
preko pjeska mulja trske
do lisice u planini
koja tare hrđu leda
crnu boru raspjevanu
planinskomu vjetru kišnu
usamljenu izgubljenu
oku što me stalno gleda
i krvavim mamuzama
što mu zgnjeći sliku svijeta
vitezu na mokroj travi
uz Ožbolt i zlatne njive
viziru što s glave pade
golubici bijeloj glatkoj
koja iz njeg' vodu piće
zlatnu selu u sjećanju
ispod breskve nad zrcalom
maglama na visovima
bodljikavom cvatu gloga
tihoj tuzi lugovima*

*o viteže izranjeni
tamni mjesec mrklo nebo
šum i prasak tebe goni*

*Sjedim tako posve mirno
dok prolaze u koloni*

Nevenka Nekić

Protjerivanje folksdojčera

jedinstvo kao i 1990. godine. Isključivost nije dobra. Hrvatska mora doživjeti istinsku demokraciju, ne po nekom nalogu iz vana nego zbog nas samih. Zbog toga je potrebno da se prihvati svaka ispružena ruka na pomirbu. Da se utvrdi podpuna istina, povjesničari moraju savjesno utvrditi istinu zločina sa jedne i sa druge strane. Dosta je bilo tapkanja po mraku. Svaki zločin ima počinitelja, a počinitelj ime. Zbog toga nije dosta samo reći "priznajemo", nego treba

blast onih koji su skrivili patnje u mnogim narodima u vrijeme komunističkog sustava. Upravo danas, dok pišem ove redke, gledam više tisuća sljedbenika Tita u Kumrovcu. I danas se zaklinju "Druže Tito, mi ti se kunemo, da sa tvoga puta ne skrećemo". Mi, koji smo žrtve njegovog komunističkog sustava, trpimo u duši što ponovno oživljava avet zla i osvete. Pitam, kako može Fumić govoriti da u ovoj zemlji ima previše mržnje, a on je upravo taj što mržnju

NOVI HRVATSKI BLEIBURG ZAČET U CAFE DEN HAAG (10.)

Njemačke novine **Der Spiegel** od 16. srpnja 2001. u članku "Kroatien ende der Schonzeit" (Hrvatska - kraj lovostave) citiraju jedan izvještaj Haažkoga suda iz god. 1999. o hrvatskim "protunapadajima" Bljesak i Oluja: "Naširoko i sustavno su hrvatske trupe ubijale i izvršavale razne neljudske čine nad hrvatskim Srbima. (...) Bilo je na stotine mrtvih civila tada 1995. na strani hrvatskih Srba (ili kako pisac kaže 'srpskih Hrvata'), među njima i mnogo staraca."

Tekst je začinjen snimkama: hrvatski tenkovi, srdačno rukovanje Ivice Račana s Carlom del Ponte, slike generala Ademija i Gotovine. "Šećer na kraju - piše Slavko Krejčić -, karta Hrvatske s lijepo ucertanom 'krajinom'. Tako piše Nijemac i nije mu čudno što je za najstrašniji zločin u povijesti čovječanstva odgovarala tek šačica njegovih sunarodnjaka. Nije mu čudno ni to što niti jedan Amerikanac ili Rus nije optužen za užase počinjene Njemačkoj i u Njemačkoj. Još i danas se obnavlja Dresden (još se među inim obnavlja i gotička katedrala u nevojničkomu njemačkomu gradu na Dunavu Ulmu, najveća njemačka gotička crkva nakon kolske katedrale - napomena M.M.), koji su Amerikanci nepotrebno razorili 1945. godine. Što je bilo s civilima? Jel' i tamo bilo staraca?"

Slavko Krejčić nastavlja: "Valjalo bi poslušati dr. **Sretera** (dr. Ivana Šretera, liječnika iz Lipika, Srbu su na putu u Zagreb zarobili u Kukunjevcu i ubili - nap. M.M.), koji je rekao: 'Ogradite se od ekstremista! Recite tko je to pa se ogradi od njega'. - Bratska nam Crkva u svom glasilu 'Pravoslavlje' na Dan domovinske zahvalnosti objavljuje 'specijalni dodatak i reportažu o srpskim krajevima' (iztaknuo M.M.): Slavonija, Hrvatska, Dalmacija i Republika Srpska'. Skupinu japanskih novinara i diplomata na čelu s vojnim atašecom Masakazu Karube trebalo je upoznati sa 'stradanjem i genocidom nad Srbima'. Bujici besramnih kleveta i laži o hrvatskom narodu: 'podmuklom, licemjernom i zločinačkom, kojemu je jedino mjesto među ljudožderskim plemenima brazilskih prašuma', pridružio se i vrli

Piše:

Mato MARČINKO

nam sugrađanin, predsjednik SDF-a (Srpskog demokratskog foruma) **Veljko Džakula**. Naravno, kreće od Jasenovca i Stare Gradiške na području 'Zapadne Slavonije'. Vodi k Domovinskom ratu i kaže: 'Ovo je dovelo do oružanoga otpora radi obrane osnovnih ljudskih prava, slobode i dostojanstva. Pred naletom fašističke soldateske došlo je do masovnog iseljavanja i napuštanja najvećega dijela ove regije... I na kraju, 1. svibnja 1995. godine hrvatske oružane snage u operaciji 'Bljesak' zauzele su prostor Zapadne Slavonije i prognaće oko 15.000 Srba, koliko ih je u vrijeme agresije tu živjelo'. Podsjetimo, 29. siječnja 1998. godine napisao sam: 'Nakon operacije **Bljesak** pregovarač, pokajnik, suradnik. Slijedi munjevit uspon u SDF-u sve do predsjedničkoga položaja. Nezaobilazni je činbenik u posjetima, informiranju i formiraju mišljenja i stavova međunarodnih institucija. Podsjetimo na razvoj, mijene, ali i dubinsku konzistentnost njegovih javno izkazanih stavova. Intervju gledatelja, Studio B TV Beograd, Džakula kaže: 'Hrvatska je htjela rat, ona ga je izazvala, Srbi su tek odgovorili. Hrvatska je perfidna i lukava, prikazala se kao žrtva. Hrvatska vlast je nedemokratska, fašistička, šovinistička.' Do danas nije promijenio svoj stav kako je Hrvatska izvršila 'etničko čišćenje srpskih prostora u Zapadnoj Slavoniji'. Čudno, jer u istom razgovoru kaže i ovo: '15. oktobra 1991. godine **Rade Čakmak** komandant TO Grubišno polje, poveo je sve svoje Grubišnopolje u Baranju, a nije bilo toliko pretnje da budu pobijeni. **Krsta Žarković**, komandant TO Daruvar je digao stanovnike Daruvara. **Vlado Bosić**, komandant TO Pakrac je kompletno evakuisao sva sela od Kusonje gore do Glavice, do Bučja, koji je naredio da se povlače. Zbilja nekog posebnog razloga za odlazak nije bilo'. Sve to postaje još čudnije kad se zna da je ministar vojni, pukovnik **Stojan Španović**, u Vladi koje je Džakula podpredsjednik rekao: 'Naša vojska je

počela rat. Imala je municiju, imala je goriva i imala je čime da ratuje' (Beli Manastir, 18.2.1993.). Domaći četnici, dobrovoljci iz Srbije i t. zv. JNA su razorili Pakrac i Lipik. Od Badljevine do Gaja, od Prekopakre do Čaglića nije pošteđen ni jedan sakralni objekt, uništene su sve škole i bolnice, sva prometna sredstva, svi sportski objekti, razorenog svekoliko gospodarstvo, devastiran stanbeni fond. Nekoliko stotina civila je ubijeno. - Trećega lipnja 1995. godine, mjesec dana nakon 'Bljeska', tekst namijenjen međunarodnoj javnosti (Džakula) naslovljava: 'Ja vjerujem u Miloševića'. Milošević je danas u Haagu, Džakula u Zagrebu. I dalje jednakog ogavno laže o Hrvatskoj i Hrvatima" ("Hrvatsko slovo" od 21. rujna 2001., str. 9.)

Vladimir Džanko: Bleiburg

Vlada Ivica Račana osnovala je krizni stožer za koordinaciju aktivnosti među različitim jedinicama administracije. "Stožer bi trebao upravljati svim mogućim vrstama kriza - od onih izazvanih poplavama i drugim elementarnim ne-pogodama, do onih koje mogu prouzročiti potresi ili terorističke akcije" ("Večernji list" od 20. rujna 2001., str. 7.).

Spadaju li u terorističke akcije govori mržnje lista "Pravoslavlje" i Veljka Džakule ili pisci izvješća o tim i takvim govorima mržnje? Bit će prije ovo dru-

go, sudeći po policijskoj prijavi protiv petrinjske dogradonačelnice i predsjednice petrinjskoga HSP-a Gordane Dumbović. Prijava je podnesena zbog njezine izjave u emisiji Radio Petrinja u kojoj je rekla, da su Srbi četnici "počinili strašne zločine i zvjerstva protiv Hrvata Petrinje u Domovinskom ratu". Time je ona "počinila kažnjivo djelo rase i druge diskriminacije". Protiv nje je kaznenu prijavu podnesla i podružnica HNS-a iz Mošćenice kod Petrinje zbog iste izjave.

"Iz navoda (prijave) očito je da je Gordana Dumbović doista govorila o četnicima. Sami navodi izravno optužuju HNS. Zar izjava 'oni četnici su bolesnici...' za one koji su počinili strašne zločine protiv Hrvata Petrinje može biti rasistička izjava? Može, ali očito su rasisti oni koji optužuju Gordanu Dumbović za navodni rasizam. Njima je sasvim prirodno da četnici mogu činiti strašne zločine protiv Hrvata. Očito su im Hrvati niža rasa, koje četnici bez milosti mogu ubijati, bolje reći klati. - Netko će pomisliti daje absurd već sama činjenica da ovakav rasizam pokazuje stranka čiji je puni naziv: Hrvatska narodna stranka. Kada je u pitanju hrvatski narod, na žalost, i takvo nešto je moguće. (...) S druge strane, Hinina vijest nam ne navodi razloge zbog kojih je sisačko-moslavačka policija podnijela kaznenu prijavu. Ako se radi o HNS-ovim navodima, onda je strašna spoznaja da u policiji imamo ljudi koji nastupaju rasistički bilo prema hrvatskom, bilo prema srpskom narodu. Kako je vjerojatnije da se radi o rasizmu prema hrvatskom narodu, još strasnije je da to dolazi od policije koja je nedavno, zajedno s HV, donijela slobodu hrvatskom narodu. Uz sve to gadljivo je da je policija odlučila istraživati i lažno optužiti za navodni rasizam Gordanu Dumbović tek poslije sramotnog ispada ministra Čačića" (Josip Pečarić, "Hrvatsko slovo" od 21. rujna 2001., str. 7.).

Dne 22. rujna 2001. u Varaždinu je svečano obilježena deseta obljetnica oslobođenja grada od jugovojiske. Na toj je svečanosti predsjednik Republike Hrvatske, nekadašnji podpredsjednik Hrvatske narodne stranke, "uručio odlikovanje Reda kneza Domagoja s ogrlicom Radimiru Čačiću" ("Večernji list" od 23. rujna 2001., str. 6.).

O ljudskim patnjama i stradanjima Hrvata tijekom Obranbenoga rata

1991.-1995. i o odnosu međunarodne zajednice prema tim patnjama i stradanjima napisane su mnogobrojne knjige. Ovdje donosim ulomke samo iz nekih od tih knjiga:

"Na odlasku sam video tužna lica naših robijsa, civila koji se nisu imali kamo vratiti. Njihovi domovi bili su spaljeni, uništeni ili ih je neprijatelj zaposjeo" (Vladimir Štefanac, *Iz Kostajnice na Manjaču*, Zagreb 1994., str. 102.).

"Užasnuti kreatori europske politike... grozničavo traže krivca i prijete vojnom intervencijom, pogotovo ako ustanove da je krivac netko iz hrvatskih redova. O Hrvatima i inače misle sve najgore, jer su Hrvati najprije u Hrvatskoj Srbima zaprijetili pontonskim mostom u Maslenici kojim sada umjesto tenkova mirno prolaze obična vozila, a za ono što se događa u srednjoj Bosni ne žele ni čuti, jer im kako kažu, nije više ni do čega. (...) U Banjaluku je stigao veliki konvoj s humanitarnom pomoći s najosnovnijim životnim potrepštinama za

Ivica Propadalo: Nijemi syjedoci

srpske izbjeglice iz zapadne Slavonije. Iako je za neke stigao vrlo brzo, za protjerane Hrvate i za franjevce, čiji je samostan odletio u zrak, stigao je prekasno. (...) Vođa oporbene laburističke stranke u britanskom parlamentu, koji uskoro očekuje da preuzme kormilo od konzervativca, Tony Blair, ubrojio je u vladine pogreške i prerano priznavanje Hrvatske. (...) Srbi su upotrijebili silu u Srebrenici. Osuda svjetskih medija je

jednodušna, ne možda toliko zbog ovog posljednjeg čina bosanske drame u europskoj povijesti, nego zbog povijesti same koja će jednog dana podjednako okriviti sve za ravnodušnost. Cinizam svjetske politike nigdje nije toliko došao do izražaja kao ovdje" (Branimir Ježić, *Dnevnik rata*, Zagreb 1995., str. 56., 89., 99. i 111.).

Kata Šoljić, koja je izgubila četvoricu sinova, složnih u životu i obrani Vukovara, poručuje: "Svima poručujem, no prvo mladim majkama - porađajte se! Dakle, neka se porađaju i neka se ne igraju. Ja sam ih četvero porodila. I to bez struje, bez svog bunara u dvorištu. Majka je uviјek tuđu vodu nosila, tkala, šivala, hranila ih, i hvala Bogu, kô vite jele sve ih i odhranila. Ja ih stoga sve ponovno pozdravljam. Pozdravlja ih Kata Šoljić! Sve naše Hrvate pozdravlja. Ruku gore - glavu gore! A preko noći... kad mislim o djeci, kad potom zaspim, kad mi dođu u san, pa kažem - nemoj sine! ... Nemoj otici sada. A on kaže - ne ču mama, ne ču... A kad se probudim, njega nema... Tako drugi, treći. Ali opet, pozdravljam od srca, kažem: ako smo izgubile djecu, nismo Hrvatsku!" (Anto Bandov, *Naši ljudi i godine rata*, Osijek 1996., str. 9.).

"Bosanska Posavina stoljećima je bila cjelina, prostor u kojem je hrvatsko pučanstvo većinsko... U srpskoj agresiji na Bosnu i Hercegovinu, Bosanska Posavina se među prvima našla na udaru... U četverogodišnjem ratu srpski agresor je okupirao veći dio Bosanske Posavine. Prilikom okupacije pripadnici JNA i paravojnih srpskih postrojbi napravili su ovde najteže ratne zločine nad hrvatskim narodom, gore nego igdje u Bosni i Hercegovini. - Ostvarujući ideju t.zv. Velike Srbije, srpski agresor je na ovom hrvatskom prostoru ubio na stotine civila, u zatočeničke logore odveo tisuće ljudi, najbrutalnije ih zlostavljući i ubijajući, sa svojih ognjišta i iz svojih domova otjerao više od sto i četrdeset tisuća Hrvata, Muslimana i ostalih, pljačkajući, razaražajući i uništavajući svu njihovu imovinu" (Dragan Lukač, *Ratni zločini u Bosanskoj Posavini (1992.-1995.)*, Zagreb-Orašje 1997., str. 5.).

"Dana 13. rujna (1991.), u petak, novi gospodari Hrastovice pale selo! Idu od kuće do kuće i sve uništavaju. Ovo je, Bože, gore nego palež Rima koji je naredio Neron. On je u svojoj suludosti barem želio pjevati pjesme gledajući

kako gori grad! Ovi pak novi palikuće nemaju baš nikakav drugi motiv doli mržnje. Mogu li uspjeti uništiti nam dušu? (...) Svanuo je crni ponedjeljak, 16. rujna 1991. Taj dan je najcrniji za Petrinju. Poginulo je samo kod vile 'Gavrilović' čak sedamnaest naših gardista. (...) Dana 10. listopada 1991. uputio sam... pismo prijatelju Hansu Bocku, župniku u Schierling u Njemačkoj... 'Ovaj rat je zaista nešto strašno... Nisam siguran da Zapad shvaća o čemu se tu zapravo radi... Sjećaš se one lijepе crkve i franjevačkog samostana na brdu u Čuntiću što smo ga posjetili? Tamo su došli srpski teroristi (koji sami sebe zovu 'četnici') i taj su samostan prvo opljačkali, a onda polili benzinom i zapalili. Jednako i crkvu... I naša crkva (u Hrastovici) doživjela je najgoru moguću sudbinu – kažu mi neki da suje vidjeli na TV Beogradu srušenu, bez tornja i krova!... Moj kolega Stjepan Levanić, župnik u Petrinji, teško je ranjen u glavu od granate... I Petrinjaje pala u ruke terorista. Dvije su lijepе kapele spaljene, a predvina crkva Svetoga Lovre teško oštećena: zvonik je podpuno srušen... Moraš shvatiti da se u mojoj domovini pred licem i u srcu civilizirane Europe događa najbezobzirniji genocid jednoga starog i kulturnog, kršćanskog naroda, hrvatskog naroda... A svijet i Europa još ne znaju tko je napadač, a tko se brani. Europska zajednica traži da moja napadnuta zemlja odustane od obrane, a što čini da nam pomogne? Zar može biti da će moj narod uništiti zadnja komunistička vojska u Europi i to samo zato što je taj narod - u demokratskim izborima koje je Zapad potaknuo - odlučio biti svoj na svome... pomoli se za slobodu i mir moje napaćene Domovine. Tvoj Vlado" (Vlado Košić, **Župnik na prvoj cesti**, Petrinja/Varaždinske Toplice 1999., str. 49.-52.).

I sve je to potonulo u nietzscheanski ponor zaborava. Birači, koji su na trećesiječanskim izborima 2000. glasovali za "neprincipijelu koaliciju šestorice", zaboravili su i Bleiburg 1945. i bleiburg Okovane Hrvatske i ratni bleiburg 1991.-1995. Na ovim se izborima za saborskoga zastupnika natjecao i Stjepan Mesić. Nije prošao! Nu onda se dogodilo nešto, što se ni u snu nije moglo očekivati. Isti birači, koji Stjepana Mesića nisu izabrali za saborskoga zastupnika, na predsjedničkim izborima glasovali su za Stjepana Mesića i tako je on postao na čudo svijeta drugi predsjednik Republike Hrvatske. Birači su zaboravili, da je on ne tako dugo prije izbora u Den Haagu

svjedočio protiv hrvatske države. Hrvatski birači nisu poslušali naputak Kate Šoljić. Umjesto da dignu glave gore i ruke gore za hrvatsku Hrvatsku, oni su robski pognuli glave, a ruke digli za neprincipijelu koaliciju i haažkoga doušnika.

Hrvatska demokratska zajednica izgubila je izbore, kažu, zbog bahatosti svoga vodstva, koje nije znalo sačuvati svezu s narodom i svojim biračima. Uspjeh Račanovih (ne)reformiranih komunista pripisuje se Draženu Budiši, koji im je dao nacionalni predznak. Nu Račanu i Mesiću u jednakoj su mjeri omogućile dolazak na vlast stranke starčevičansko-pravaške i kršćanske usmjerbe, koje se nisu mogle složiti oko zajedničkoga nastupa na izborima. K tomu treba dodati neslogu udruga dobrotvoljaca i sudionika obranbenoga rata, koje se također nisu mogle složiti oko zajedničke liste. Presudni uteg na vagi u korist račanovaca i mesičevaca bijahu glasači, koji su za vrijeme izbora ostali kod svojih kuća. Htijući zbog neostvarenih nuda kazniti vladajući HDZ, oni koji nisu glasovali kaznili su sebe i hrvatsku Hrvatsku.

Nema sumnje, da je Račanu i Mesiću do uzpona na vlast pomogla i međunarodna zajednica - osobito Amerikanci, Englezi i Francuzi. Ona je za novac u svoja kola upregla javna prioběla (televiziju, radio i novine), Hrvatski helsinski odbor i razne nevladine "gongaške" udruge. Svi su oni dobili zadatka, da što više potvore osnivača obnovljene hrvatske države Dr. Franju Tuđmana, vladajući HDZ, pobjedičku hrvatsku vojsku i njezine najzatknutije generale, državotvorne stranke i pojedince. Državotvorni domoljubni i rodoljubni Hrvati proglašavani su ustašama, profašistima, crnodesnim natražnjacima. HDZ je naziyan strankom pljačkaša i kriminalaca, bez nuđenja ikakvih tvarnih dokaza.

Račan-Mesićevi režimski novinari hvale se svojom slobodom i nezavisnošću. Njima je tobože nova vlast omogućila, da konačno mogu pisati profesionalno i po svojoj savjeti. Postigli su ono, što već odavno imaju američki novinari. O slobodnom i nezavisnom novinarstvu u najdemokratskoj zemlji na svijetu na banketu u njutorškom novinarskom klubu godine 1953. bivši glavni urednik **New York Timesa** John Swinton rekao je ovo:

"U sadašnjemu trenutku svjetske povijesti, u Americi ne postoji ništa, što bi se moglo nazvati slobodnim novinarstvom. Vi to znate, i ja to znam. Nema ni jednoga među vama, tko bi se usudio napisati svoje iskreno mišljenje, a i kad bi to učinio, zna

unapred, da se to ne bi pojavilo u tisku. Svakoga me tjedna plaćaju, da svoje iskreno mišljenje držim izvan novina za koje radim. Ostali među vama slično su plaćeni za slične stvari, i svatko, tko bi bio toliko nerazborit, da napiše svoje iskreno mišljenje, našao bi se na cesti u potrazi za novim poslom... Posao nas novinara jest, da uništavamo i izobličujemo istinu, da bezramno lažemo i ocrnjujemo, da pužemo pod stopalima bogatina i da prodajemo našu zemlju i rasu za svagdanju koricu kruha. Vi to znate, i ja to znam, i kakvaje to glupost o zdravici slobodnom novinarstvu? Mi smo oruđe i vazali bogatih ljudi iza scene. Lutke smo na koncu, oni povlače konce, i mi plešemo. Naši talenti, naše sposobnosti i naši životi vlasništvo su drugih judi. Mi smo intelektualne prostitutke" (Hrvatska politička smotra **RED**, god. L, br. 2. U Zagrebu, dne 31. svibnja 2001., str. 23.-24.).

Mesić-Račanovo režimsko novinarstvo preslik je američkoga "slobodnoga" novinarstva o kojem govori John Swinton. To je novinarstvo također "zaslužno", što su se birači na trećesiječanskim izborima 2000. poklonili obećanom zlatnomu teletu. Kako je nakon izbora napisao jedan katolički teolog-sociolog, birajući između ljubavi za domovinu i kršćanskih vrijednosti s jedne strane i obećanoga standarda s druge, birači su izabrali standard. Nu stigla ih je kazna kao i one Izraelce, koji su zbog zlatnoga teleta napustili Mojsija. Obećanje izbornih pobjednika ostalo je ludom radovanje. Izborni pobjednici obećaše biračima socijalističku Arkadiju, a odvedoše ih u globalističku maglu u kojoj sada kao izgubljene guske tužno i bezpomoćno gaču. O proizvoditeljima lažnih socijalističkih Arkadija Vera Horvat Pintarić piše:

"Politički protagonisti, poluobrazovani tirani, postali su 'istinskogospodari entuzijazma', te su ga s uspjehom proizvodili obećanjima neke buduće socijalističke Arkadije. Poput nacističkih vođa, ni oni nisu imali osjećaj za vrijeme, računali su sa stoljećima... Zato u socijalističku čekaonicu vlakovi nikad nisu stizali" (**Svjedok u slici**, MH, Zagreb 2001., str. 265.-266.).

Račan-mesićevci svoj "reformatorski entuzijazam" također prizvode obećanjima nekoga budućega globalističkoga raja. Rokove izpunite svojih obećanja stalno produžuju **ad calendas graecas** (nikada, a možda ni tada). Zato u njihovu globalističku čekaonicu hrvatski vlakovi nikada ne će stići.

(nastaviti će se)

PISMA IZ ISTRE

O super - Ani i sveten Ivanu Krstitelju

Znate kije super - Ana? Ne znate? Pa da, sigurno, niste iz Pule. A ki je bija Ivan Krstitelj, to sigurno znate. Inšoma, ukratko, to je bija Isusov svremenik i prethodnik. Prorok, sveti čovik, koji je u svojen vrimenu bija glas vapijućeg u pustinji. Moralna vertikala ogrnuta z čupavin ogartačen ud devine dlake, opasana z kožnin opasačen, koji je ljudi krstija umačući hi u rijeku Jordan. Hodija je po Galileji, upozorava narod na sud božji i kraljevstvo božje, grđija grišnike, poziva na preobraćenje, ukaziva na nemoral, pokvarenost moćnih i bogatih. Živija je kako tić nebeski, hranija se je z medon i skakavcima. U uno vrime ni bilo sredstava javnega priopćavanja, pak je on bija zapravo hodajuća razglasna stanica, glasnogovornik svojih ideja, sam svoj glavni i odgovorni urednik! I u ten svojen pravedničken žaru i maru, zamirija se je... vladaru! Herodu i njigovoj Herodijadi. I vika njin je glasno da u griju žive. Pak su ga lipo zaprli, pak mu glavu udsikli i na pjatuje donesli unoj pokvarenjac Salomi.

E, a sad o super - Ani. To van je jena poremećena, sviknuta ženska, koja klati po Puli ogrnuta u svakakove krpe, trenirke, trake, kapuljače, šiljare, barete, okićena z raznin sjajnim predmetima koje najde u kontejnerima. Na ramenu joj je školska torba z ofucanom vrićom za spavanje, a naooružana je z pištoljen na vodu. Tvrdi da dela za američke tajne službe! CIA i FBI! Svako toliko stane na niken prometnen mistu viće, govori brzo i jedva razumljivo, drži nike ne-suvise političke govore. Ljudi se eli smiju, eli ne obraćaju na nju pozornost.

Ca san ja zapravo stija reći, ča ja to sad petljan i filozofiran? I kakove su

to neumjesne paralele, usporedbe jenega sveca i jene tamo ... super - Ane? A, ne! Ni mi ni na kraj pameti vriđati ničigove vjerske osjećaje, vero ni! Stija san samo reći da je govoriti, vikati, pisati, upozoravati, danas zgubilo svaki smisao. Jer, ča ćeš vraka ljudima govoriti uno ča i svi znaju i vide. I ča ćeš se pjeniti, kad ne moreš niš promjeniti! Svaki tovar (osim ako je stvarno...tovar!), zna da sve ča uva vlast novega izmisli ima uglavnjenje svrhu: napuniti proračun prazneći naše žepe! Osigurati sebe, a narod neka se j.b! Primjera je koliko Ćete. San čuja da se više neće moći ni goste u hižu primati. Jer ako van najdu gosta na spavanju, morete biti kažnjeni za ilegalno bavljenje z turističkin uslugami! Razmislite i prije nego pozovete prijatelje na roštiljadu! More doći kontrola, pak vi dokažite da niste otvorili ilegalnu pečenjarnicu! A nedaj bože da u stan pozovete prijateljicu! Ko van upade kontrola, ta vaša ženska more biti optužena za ilegalno pružanje seksualnih usluga! To jest za ...prostituciju! A vi za suučesnika i za svodnika! Pa da! Dokažite da van je dala besplatno i da je niste nagovarali!

E, ako vas prijatelj zamoli da ga odvezete na kolodvor jer gre na put, budite spremni na to, da i za to morate platiti paprenu kaznu! Da, da! Za ilegalno pružanje... taksi - usluga!!! A ako vas susjeda zamoli da joj date jenu tabletu proti glavobolje, zalupite joj vrata prid noson! Pa nećete valjda vi zbog njene glavobolje, imati glavobolju radi moguće kazne za nelegalno pružanje zdravstvenih usluga! Nadrilječništva! Ma dajte, vas molin!

Naravno, sve van je jasno! Jopet država zavlaci ruku u vaš žep! Kako ud potencijalno bogate zemlje načiniti bogatu državu, to ne znaju.

A kako ud siromašnega naroda učiniti još siromašniji, to jako dobro znaju! Ali ča imate ud tega ča to znate? Niš! I čaja iman ud tega ča van to govorin? Niš!

A uni zakon o cestovnem prometu! Koja mu je osnovna svrha? Uvesti propise koje će ljudi morati kršiti i naplaćivati njin drastične kazne! Dušu dalo za punjenje proračuna!

A sigurnost prometa? Ča stvarno vjerujete da njin je to važno? Ma, dajte, vas molin!

A kad vas bezobrazno lažu, ne trude se više ni izmišljati baren iz pristojnosti, ništo ča bi se kako-tako moglo progucati, a da sam sebi ne spodobaš tovaru. Se domišljate kako su objavili na televiziji vijest o poskupljenju većine najčešće korištenih ljekova? Z velikim naslovom da su ...pojeftinila dva (!) lijeka za koje niste nikad čuli! I jopet van je sve jasno. I kakove svrhe ima da van ja sad o ten trabunjan? A tek pretvorba! Vrhunac licemjerstva! "Kad dojdemo na vlast, ćemo revidirati pretvorbu", su rekli oni, a vi njin povirovali. I glasovah za njih. A sad? Ekipa šjore Krasnić je na samem početku revizije ustanovila da je u 100 "pretvorenih" poduzeća okolo 80% u pitanju kriminal, pljačka! I ča sad? Niš! Zastara! Inšoma svaki tovar (osim ako stvarno ni tovar!) je shvatija da je pojia vuk tovara! I da su nas po ki zna koji put zajebali. I da će nas zajebavati i dalje. Dokle god samo znamo, a niš ne poduzimamo!

A meni se sve manje piše. Biti glas vapijućeg u pustinji? Zašto? I za kega? Jer, pokušavajući biti Ivan Krstitelj, moreš ispasti samo... super - Ana!!!

Vaš Blaž Piljuh

PRVA SJEDNICA VIJEĆA IZVAN ZAGREBA

Prije godinu dana članovi Vijeća po-kušavali su dobiti suglasnost da se sabor HDPZ-a održi u Vukovaru, pa smo radi prometnih poteškoća Šesti sabor ipak održali u Zagrebu. Sada smo moralnu obvezu podrške junačkom hrvatskom Vukovaru djelomično nadoknadići, održavši sjednicu Vijeća HDPZ-a prvi put izvan Zagreba, u Vukovaru.

Gradonačelnik Vukovara g. Stengl, do-gradonačelnik g. Mlinarić i Vijećnici HDPZ-a

Prije početka sjednice Vijeća, u prostorijama Gradskog muzeja koji se nalazi u dvoru Eltz, održana je tiskovna konferencija, koja je bila dobro posjećena i imala je odjeka u javnim medijima. Na konferenciji je istaknuto diskriminatorsko i revanističko ponašanje Vlade u kojoj sjede neki naši ideološki protivnici. Uzakano je da ova Vlada naše programe nije odbila zbog štednje ili neimaštine, jer je imala novaca za homoseksualce i Fumićeve boljševike. Županijski je sud u Osijeku, zapanjujućom brzinom, presudom posl. br. GZ-858/02 od 11. travnja 2002. odbio žalbu i potvrdio presudu prvog stupnja. Unatoč obvezama suda iz čl. 365. ZPP-a da pravodobno izjavljenu žalbu ispita u pogledu svih žalbenih navoda i razloga koje žalitelj navodi (te povrh toga po službenoj dužnosti vodi računa o apsolutno bitnim povredama postupovnih odredaba i primjeni materijalnog prava), Županijski sud u Osijeku se, doslovce, ni jednom riječu nije osvrnuo ni na jedan žalbeni navod. Suprotno Ustavnoj

Piše:

Jure KNEZOVIĆ

odredbi (čl.19, st. 2) kojom se "zajamčuje sudska kontrola zakonitosti pojedinačnih akata upravnih vlasti i tijela koja imaju javne ovlasti", Županijski sud u Osijeku će kazati da prvo-stupanjski sud *"pravilno zaključuje da on ne može ispitivati ispravnost donešenih rješenja, naputaka i odluka Vlade RH"*.

A tko bi onda mogao?!? Zar upravo to (a ne servisiranje izvršne vlasti!) nije ustavna zadaća suda u sustavu trodiobe vlasti? Radi toga je stajalište Županijskog suda u Osijeku upravo skandalozno. Budući je ovakav sudac nedostojan sudske časti HDPZ će zatražiti njegovo razrješenje.

Na putu prema Križu

Nakon tiskovne konferencije članovi Vijećapoložili su vjenac ispred spomenika palim za slobodu Hrvatske.

Sjednica Vijeća u prvom dijelu imala je svečarsko obilježje. Predsjednik Podružnice Osijek, Zdenko Kolčić predao je sliku s motivom Vukovara bivšoj predsjednici Kaji Pereković. Vijećnike je toplim riječima pozdravio gradonačelnik Grada Vukovara Vladimir Stengl zaželivši nam dobrodošlicu i izrazivši želju da hrvatski politički uznici, kada već nisu održali svoj sabor u Vukovaru 2001., to učine kad se otvoriti društveni dom, što su nazočni pljeskom prihvatili. Dogradonačelnik i donedavni predsjednik

Udruge zatočenika srpskih logora **Petar Mlinarić**, kao zatočenik u srpskim logorima izražava želju zajedinstvu svih logoraša, a predsjednik HDPZ-a upoznaje ga s izmjenom našega Statuta, prema kojoj se sada političkim zatvorenikom, u pogledu članstva, smatra osoba koja je radi hrvatske državne samostalnosti bilo kada ili bi-

Pred spomenikom žrtvama za slobodnu Hrvatsku

lo gdje bila lišena slobode, pa prema tome sada i zatočenici u srpskim logorima također mogu biti članovi HDPZ-a.

Daljnji rad sjednice bio je radni i na njoj su donesene odluke koje mogu pospešiti učinkovitost rada Vijeća. U buduće će Vijeće moći ići svojim članovima gdjegod postoje podružnice HDPZ-a. Nakon završetka sjednice i razgledanja Muzeja počašćeni smo u izvanrednom ambijentu restaurantu "Vrška" na obali Dunava od domaćina izvrsnim dunavskim specijalitetima. Hvala dragim Slavoncima na gostoprivstvu koje se ne može nadmašiti!

Nakon sjednice blagovali smo na obali Dunava

PODPREDSJEDNIK DR TOMAC PRIMIO

Nakon što je primio pismo Hrvatskog društva političkih zatvorenika, u kojem su hrvatski politički uznici izrazili negovanje i žaljenje što dopredsjednik Hrvatskog sabora i nije imao mogućnosti na Bleiburgu izreći svoje mišljenje, dr. Zdravko Tomac je 24. svibnja 2002. primio izaslanstvo HDPZ-a, koje su činili Kaja Perekočić, suđena 1945. na kaznu smrti zbog političkog djelovanja, Ivan Rudec, suđen kao sveučilištarac 1951., prof. Slavko Meštrović, suđen kao sveučilištarac 1972. i Jure Knezović, suđen 1959.

Nakon pozdravnih riječi dr. Tomca, Jure Knezović, predsjednik Hrvatskog društva političkih zatvorenika, zahvalio se na prijemu sljedećim riječima:

Mi ovdje smo dokaz da je borba za hrvatsku državnu neovisnost bila kontinuirana i da ova hrvatska država nije nastala zaslugom jugoslavenskih komunističkih partizana, jer su oni zatvarali i tražili nas još veću kaznu, pa i glave. A Bleiburg je simbol bolne istine o najvećoj žrtvi koju je u svojoj povijesti pretrpio hrvatski narod i djelo je tih Titovih komunističkih partizana. HDPZ se smatra lučonošćom hrvatske državotvorne misli, pa se tako odnosi prema žrtvama podnesenima za ideju hrvatske državne samostalnosti, bez obzira pod kojom bojom ideološkog stijega su pali. U prvom redu zahtijevamo da medu Hrvati-

Piše:

Jure KNEZOVIĆ

ma počne vladati atmosfera tolerancije i sloboda izražavanja misli, toga temeljnoga prava koje je nama u dugim stoljećima naše povijesti bilo uskraćivano, a naročito za jugoslavenske monarhofsističke i posebice komunističke vladavine. Mi kritiku ne smatramo jezikom mržnje, a u onima koji to poistovjećuju vidimo, ako ne Staljinice a ono sigurno Titiće.

Mi smo svjesni da pomirbe nema prije nego se dozna istina i da oprosta nema prije kajanja počinitelja, pa nas je jako ražalostilo što su Vam provokatori spriječili da izreknete što ste kanili, jer prosyjedu je mjesto nakon eventualno izrečenog nesuglasja.

Ako ste zaista došli na Bleiburg izraziti žaljenje za nevinopobjjene stotine tisuća od strane Titove komunističke partije, onda je to bio pravi potez, jer mi svi znademo da Vi to niste osobno učinili, ali partija kojoj ste pripadali krivac je da su to ljudi koji su izvršavali njezine zadatke činili, pa se zbog toga trebalo i treba reći da je ta ideologija zločinačka ideologija, isto kao što je to i fašistička odnosno nacional-socijalistička. Ne radi nas, koji smo njezine izravne žrtve,

nego zbog prikrivanja opasnosti za buduća pokoljenja. Ta je ideologija od Lenjina do Pol Pota odgovorna za više od sto milijuna ljudskih života, za strašnu bol preživjelima, za uništenje perspektive desetima generacija, pa njeno naglo pretvaranje pod plasti socijaldemokracije, koju je tako okrutno progona, znak je da se to zlo samo primirilo puštajući krilatice, da je ideja dobra, ali da metode baš nisu bile najbolje. Onda će jednoga dana reći da su nove metode bolje, jer je kontrola savršenija. Zbog toga treba komunizam svugde osuditi kao zločinačku ideju, a partiju kao zločinačku organizaciju.

Mi vjerujem da ste Vi htjeli učiniti taj silni iskorak na ovim našim prostorima i žalimo da niste bili u mogućnosti. Uvjeravam Vas da žrtve nisu osvetnici, a naše Društvo je društvo žrtava, pa ne dopuštamo da se jedne žrtve suprotstavljaju drugima. To čine boljševici, a ne demokrati. Zbog toga odbijamo "prebijanje" Jasenovca i Bleiburga. Mi smo stradali i na Bleiburgu i u Jasenovcu.

Vaša stranka i ova Vlada nanijele su nam mnoge nepravde. Dopustite da Vam samo neke nabrojim:

- Prošle godine, baš na jugoslavenski 29. novembar ovaj Sabor izglasovao je izmjene Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika, kojim su naša stecena prava retroaktivno ukinuta. Iz SDP-a nitko nije glasovao za nas. Mi smo objavili fonogram sjednice i rezultate glasovanja. Neki saborski zastupnici javili su se tvrdeći da su drugačije glasovali, nego što u fonogramu piše i poslali nam dio liste glasovanja, a mi smo od predsjednika Hrvatskog sabora tražili i druge stranice lista, te smo dobili odgovor da ih ne možemo dobiti. Mi s razlogom vjerujemo daje u našem slučaju bilo manipulacija i ne razumijemo tajnovitost kad je glasovanje prenosila HRTV.

- Administrativna komisija priznala je do sada više od 16 milijuna dana zatvora, a to je tek 13% od stvarno izdržane robije. HDPZ je u posjedu preko 30.000 presuda i prijavio je program za izradu Leksikona bivših hrvatskih političkih zatvorenika. Vlada nam je odbila uz obrazloženje "da se informacije pripremljene za leksikon mogu prihvatljivije prikazati u redovnim medijima" (!) što je u suprotnosti sa svakom logikom i leksikografskom kao strukom.

PROSLAVA DANA POLITIČKIH UZNIKA U POŽEŠKOJ PODRUŽNICI

Članovi HDPZ-a, Podružnice Požega su Dan hrvatskih političkih zatvorenika 30. travnja već četvrti put proslavili u Požegi. Proslava Dana HDPZ-a organizirana je za članove naše Podružnice u Požegi, jer imamo većinu članova u poodmaklim godinama i bolesnih. Njima je teško putovati, pa bi samo manji broj članova putovao u Ozalj na zajedničku proslavu.

Proslava je počela svetom misom u 11,00 sati u crkvi Svetog Lovre, koju je predvodio monsinjor Josip Devčić. Na misi je bio nazočan veći broj naših članova i građana Požege.

Ove, kao i proteklih godina, nakon Svete mise za članove Podružnice priređen je zajednički objed u restoranu "Stari grad" u Požegi. Nazočne je pozdravio predsjednik Podružnice Jozo Nosić, a prije objeda pomolili smo se Bogu za članove koji su preminuli i minutom šutnje odali počast prvom predsjedniku dr. Franji Tuđmanu. Nakon što je otpjevana himna, počeo je objed i druženje uz pjesmu, veselje i evociranje zajedničkih uspomena.

Kao i kod svih naših dosadašnjih druženja, i ove godine su nas uveseljavali "Veseli umirovljenici".

HRVATSKOG SABORA IZASLANSTVO HDPZ-a

Leksikon je informativan pri-ručnik kojemuže zadaća da na jednom mjestu obradi jednu struku ili određenu definiranu skupinu.

- Prosječek starosti bivših političkih uznika je 74 godine. HDPZ je podnio na natječaj projekt "Briga i njega starih, bolesnih i nemoćnih političkih zatvorenika - gerontološka skrb". Iako je projekt pripreman uz konzultacije stručnjaka na temelju stručne medicinske literature, odbijen je uz obrazloženje "dase radi o niskoj kvaliteti programa i lose izrađenom troškovniku. Za iste programe dodijeljena je potpora u iznosu od 13.000 kn Merhametu, koji se sumnjiči za veze s El Kaidom; Društvu građana "Faust Vrančić" iz Šibenika 65.000,-; Hrvatsku udrugu prijatelja hospicija 120.000,-; Kap dobrote - pomoći starim, bolesnim i nemoćnim 180.000,-; Sindikatu umirovljenika za prevenciju do kvalitetnog života u starijoj dobi 50.000,- i tako redom, ali hrvatskim političkim zatvorenicima ni lipe.

- Politički zatvorenik je glasilo HDPZ-a koje izlazi već 11 godina i objavljuje svjedočanstva o stradanjima hrvatskoga naroda. U dosadašnjim godinama dobivali smo potporu za tisak, ali smo od ove Vlade dobili odbijenicu u kojoj nas upućuju da objavljujemo u javnim glasilima. Mi znamo da je to zbog našeg kritičkog stava, pa zamjeramo netolerantnost Vlade koja istodobno podupire glasilo "Hrčak" sa 10.000,-; Umirovljenički list sa 50.000,-; Glasilo "Hrvatski domobran" s 18.000,- i čak list proizvođača mljeka "Zagorski težak" s 31.000,- a "Politički zatvorenik" ni lipe, iako za povijest našega naroda upravo "Politički zatvorenik" spašava od zaborava dragocjena svjedočanstva.

- Za rad HDPZ-a Vlada nije htjela izdvojiti ni kunu, a istodobno izdvaja za Fumićev SUBNOR 90.000,-; za promicanje prava homoseksualnih osoba 24.000 itd.

Ovo je dio diskriminirajućegodnosa prema političkim zatvorenicima, žrtvama onoga sustava iz kojega su mnogi došli u ovu vlast i sada se, pod plastom socijademokracije, ponašaju revanšistički. Mi znamo da je i prije bilo pravilo da je svaka

Dr. Zdravko Tomac na Bleiburgu 2002.

vlast za vijeka, ali sada je oročena na četiri godine. Unatoč svemu mi ne osjećamo mržnju, osjećamo tugu zbog nedostatka širine duha u našem političkom čovjeku. Zbog činjenice da nisu sposobni pristupiti otvorena srca, a kod nas se radi o ljudima koji nemaju više vremena, i koji žele mir i jedinstvo.

Nakon toga obratili su se dr. Tomcu i drugi članovi izaslanstva, u čemu je ukazano na teško stanje izbjeglih naših članova iz BiH, nekorektno poнаšanje premijera Račana i njegove potpredsjednice gospode Antunović, jer ne odgovaraju na naša pisma, požalili smo se da Vlada utječe na sudove koji ili razvlače s dočasenjem rješenja ili donose rješenja na nezakonit način, te da ćemo se obratiti Europskom sudu za ljudska prava odnosno Vijeću Europe radi nepoštivanja ljudskih prava.

Dr. Tomac je obećao razgovarati s predsjednikom Vlade, nakon čega smo razmijenili dar: HDPZ je dr. Tomcu darovalo "Hrvatski holokaust", nazočni članovi izaslanstva dobili su "Zločin bez kazne", knjigu kojoj je autor dr. Tomac, a koja nam već u naslovu puno govori.

POMOĆ POLITIČKOM ZATVORENIKU

Od zaključenja prethodnog broja našeg časopisa, svojim su novčanim prilozima izlaženje Političkog zatvorenika pomogli:

1. Tatjana Hajt fogel, Zagreb,	100,00 kn
2. Andelka Kunić, Zagreb	200,00 kn
3. Anton Loch, Singen, SR Njemačka	432,00 kn
4. Ivo Bilan, Brestovsko, BiH	400,00 kn
5. Zdenko Kruljac, Zagreb	500,00 kn
6. Marija Petričević, Gola	200,00 kn
7. Stjepan Dolenc, Velika Gorica	300,00 kn
8. Mato Marčinko, Zagreb	100,00 kn
9. Alojzije Stanek, N. Bukovica,	200,00 kn
10. Mladen Šimunić, Karlovac	100,00 kn
11. Marija Dinter, Karlovac	100,00 kn
12. Otilija Horvat, Karlovac	100,00 kn
13. Branko Rakarić, Zagreb	300,00 kn
14. Marija Golubičić, Županja	180,00 kn
15. Tomislav Cvetnić, Zagreb	180,00 kn
16. fra Julijan Ramljak, Drniš	300,00 kn
17. Imra Brkić, Cleveland, Ohio, USA	90,00 kn
18. Ivan Lučić, Rijeka	100,00 kn
UKUPNO:	3.882,00 kn

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovoj susretljivosti!

UBIJALI SU DJECU PRED OČIMA RODITELJA...

U divnom kraju sjeverno od Skoje Loke mirno leži mjesto tužna imena Crngrob. I nazivom kao daje određeno za Hrvate, jer se slovenski crn kaže cm, a u tom toponimu je, eto, iznimka. Tu u tome mjestu komunistički Titovi partizani nakon završetka Drugoga svjetskog rata pobili su bez suđenja zarobljene civile, djecu, žene i muškarce. Među pobijenima na pet lokacija u šumi u blizini mjesta partizani su u svibnju 1945. ubili više stotina ljudi, a nedavna istraga državnog odvjetništva u Kranju potvrdila je da su se među njima nalazili i neki članovi Vlade Nezavisne Države Hrvatske i njihove obitelji.

Piše:

Jure KNEZOVIĆ

Hrvata, većinom bivših političkih uznika. HDPZ je došao organizirano autobusom iz Zagreba, a bilo je i drugih koji su došli osobnim vozlima. Sv. Misu u spomen žrtava porača u mjesnoj crkvi Marijina ukazanja služio je starološki župnik dr. Alojzij Snoj iskazujući jedinstvo vjere i radi prisutnih Hrvata poveo je Očenaš i na hrvatskomjeziku, a mi smo se pitali zašto nije nazočan i hrvatski svećenik i dokle

će se Crkva u Hrvata ponašati tako bezčutno kad su hrvatske žrtve u pitanju. Zbog nenazočnosti hrvatskog svećenika želim istaknuti da su preživjele žrtve križnoga puta, koje su bile nazočne, izrazile želju da se posebno zahvalimo slovenskom svećeniku na iskazanoj ljubavi prema svetoj žrtvi, a da

prigovor na postupak našeg svećenika uputimo nadležnoj crkvenoj ustanovi u Hrvatskoj.

Poslije sv. Mise povorka se moleći uputila od križa do križa zastavši na svakoj postaji koju bi svećenik uz molitvu posvetio. Pet je križeva na tome simboličnom križnom putu postavljeno, jer je do sada na tom lokalitetu otkriveno pet masovnih grobnica u kojima počivaju nevine hrvatske žrtve, a ispred križeva je položeno cvijeće i upaljene su svjeće. Uz lokalno stanovništvo, koje je uglavnom do sada potajno posjećivalo grobove i iskazivalo pijetet, u Crngrobu se skupila prvi put i veća skupina Hrvata, većinom hrvatskih političkih uznika. Nazočan je bio i tajnik hrvatskog veleposlanstva u Ljubljani, a zapažen je bio dr. Hrvoje

Kačić, koji je također politički zatvorenik, ali je došao osobnim automobilom.

Prisutnima su se na mjestu Pete postaje obratili gradonačelnik Skoje Loke g. **Igor Draksler**, te predstavnici veteranskih udruga **Stanislav Klep i Franc Perme**, predsjednik slovenskog Društva za obilježavanje prešućenih grobova, kojije rekao: *"Nije točno da su poslijeratne likvidacije na ovim područjima provodile partizanske jedinice pod zapovjedništvom Koste Nada ili Koče Popovića, već je to učinila Prešernova brigada, a jedan njezin dio, koji je također bio u sastavu KN OJA, vodili su i njime zapovijedali slovenski partizani koji su i grobare pripremali da zamaskiraju ova grobišta u Crngrobu."*

Predsjednik HDPZ-a pozdravlja nazočne

Radilo se o skupini koju su Englezi vratili iz austrijske Koruške jugoslavenskim partizanima i koji su svoj životni put kao pripadnici poraženih vojski i civila završili u Sloveniji, možda naboljniji način nego veliki broj onih za koje su danas Bleiburg i Križni put sinonim za stradanja. Mještani pričaju da su partizani zarobljenike zatvorili u jednu kuću odakle su se čuljaući, a da su pred roditeljima najprije ubijali djecu, zatim da su pred muževima ubijali žene i tek onda muževe. Što reći na takav sadizam?

**Dokad će šutjeti
Crkva hrvatskog jezika?**

Služenjem sv. Mise u mjesnoj crkvi počela je svečanost odavanja počasti žrtvama komunističkog zločina na kojoj je bilo, uz mnoštvo mještana, i dosta

Žrtve su prije smaknuća skinute do gola: u odjeći su pronađene fotografije najdražih

Potpuni izostanak državne skrbi

Iako su na slovenskim stratištima daleko najbrojniji Hrvati, hrvatska država nije gotovo ništa učinila da bi međudržavnim ugovorom i suradnjom sa Slovenijom značajnije sudjelovala u utvrđivanju povijesne istine i obilježavanju mesta stradanja. Nije ni saborska Komisija, osim par bibliofilskih knjiga, u svome desetgodišnjem radu

bogzna što dala na svjetlo dana. Praktično osim novinskih tekstova ne postoji, kao rezultat sustavnijeg istraživanja nikakva publikacija o tom dijelu hrvatske povijesti, za koju bi se moglo reći da je plod državne skrbi za istraživanje komunističkih zločina. Sve što je učinjeno zahvalitije privatnim inicijativama slovenskih udruga i Želimira Kužatka, člana Hrvatskog društva političkih zatvorenika, koji nas je na ovo sudjelovanje u Crnogoru i potakao.

U Sloveniji će uskoro donijeti Zakon o vojnim grobovima i podizanjem spomenika žrtvama rata i porača, na kojem bi trebao stajati natpis »Žrtvama rata i revolucije - Vlada Republike Slovenije«, slovenski parlament trebao bi završiti najvažniji dio svoje misije. Mogu li žrtve biti zadovoljene ovakvom formulacijom u kojoj mi vidimo još jedan spomen partizana umjesto njihovih žrtava, jer su partizani za sebe rabili termin »žrtve revolucije«, a žrtve o kojima se radi plod su komunističkoga sustavnoga zločina počinjenog na području Slovenije, tek nakon završetka Drugoga svjetskog rata, pa bi bilo prikladnije i istini bliže da na takvom nadpisu piše da su to žrtve komunističkog zločina počinjena nakon pobjede komunizma. Inače se skriva istina, koju jedino znanstvenici i povjesničari mogu utvrditi.

Jedna od fotografija pronađenih kod stratišta

"U našem je Društvu, a i ovdje je prisutan veliki broj onih koji su prošli Križni put. Mi smo ovih dana hodočasnici od jednoga do drugoga masovnog grobišta ubijenih Hrvata, od Bleiburga do Dubrovnika, gdje su se likvidacije počele događati već 1944. godine. Tamo su ljudi dovodili na otok Daksu, ubijali ih ili ubijene dovozili i bacali u Jadransko more. Od Srijemske fronte prinosi se glas o ubijanju. Pred partizanima, pred komunistima, bježalo je i ono što je bio vojnik i što nije bio, i žene, starci i djeca. Počinitelji zločina koji su među živima već su vremešni. Potrebno je za budućnost osuditi ideologiju, da se ona više ne ponovi, komunističku ideologiju koja je ubijala od Vladivostoka do Trsta. Svi su oni učeni kako se to radi. Prošle sam godine boravio u Ukrajini, u Kijevu, gdje također postoji masovno stratište Bykivna u kojem se nalazi više od 100 tisuća ljudi koje je likvidirao KGB. Svi oni nose isti žig kojim su obilježene i naše žrtve: svima je prostrijeljena lubanja, svi imaju žicu na rukama. To je komunistički način odvođenja u smrt. Društvo političkih zatvorenika zainteresirano je za ispitivanje istine, jer nas samo istina oslobađa, da na njoj sagradimo put u budućnost i da se zločini više nikada ne ponove" rekao je na petoj postaji u Crnogoru Jure Knezović.

Otkrivanje spomen obilježja ubijenim hrvatskim domoljubima

Dana 12. 5. 2002., na dan Svetog Leopolda Mandića, u Žumberačkom naselju Nova Sela otkriveno je spomen obilježje žrtvama ratnog i poratnog bezumlja poginulim

Nova Sela, 12. svibnja 2002.

hrvatskim vojnicima. Žumberačko naselje Nova Sela ima mjesnu kapelicu koja je posvećena Svetom Leopoldu Mandiću i nakon mise koju su predvodili grkokatolički svećenici Stjepan Ivanušić i Mile Vranešić, a koja je bila posvećena stradalim hrvatskim vojnicima, otkriveno je spomen obilježje. U ime Udruge Hrvatski domobran govorili su Josip Leopold i Vlado Fuček. Ovo obilježje izgrađeno je uz pomoć donatora klesarske radionice Stipe Lučić iz Domaslovca, a po nacrtu inž. Pirnata iz Zagreba. Spomen obilježje je postavljeno u središtu mjesta uz pomoć mještana.

Milan Radić-Ilas

ISPRAVAK

U zaključnom dijelu napisa Jozeta Ivičevića uz 30. obljetnicu udara na Maticu hrvatsku, objavljenom u 122. broju Političkog zatvorenika, pri uredničkom opremanju, rukopisne su bilješke u policijskome planu "M" pogreškom pripisane Vladimиру Bakariću. One su zacijelo nastale po političkim uputama, no formalno nisu Bakarićeve, nego policijske bilješke. Ispričavamo se autoru, koji nas je upozorio na propust, i čitateljima. (Ur.)

O OBLJETNICI LIPANJSKIH ŽRTAVA

Dvadesetoga lipnja 1928. u skupštini Kraljevine Srbija, Hrvata i Slovenaca u Beogradu, zastupnik velikosrpske Radikalne stranke Puniša Račić pucao je u prvake Hrvatske seljačke stranke.

Pucnji u jugoslavenskoj skupštini

Evo kako je taj događaj opisao povjesnik Josip Horvat:

"Puniša Račić: Gospodo, otkako sam se umiješao u ljude, kad sam postao čovjek (smijeh), ja nisam nikada u svojem javnom životu izgubio iz vida nijedan moment da čuvam interes srpskog naroda, interes svoje otadžbine. Izjavljujem pred vama svima da nigda srpski interesi kad ne pucaju puške i topovi nisu više bili dovedeni u opasnost nego sada... (Graja). I gospodo, kao Srbin i narodni poslanik kad vidim opasnost prema svojoj naciji i otadžbini otvoreno kažem, da će upotrebiti i drugo oružje, koje treba da zaštitи interes srpsstva... (Velika graja i protesti kod opozicije.)

Jakov Jelašić: Dakle mi moramo mirno gledati kako vi pljačkate.

Sv. Pribićević: Hoćete li da se i u Londonu čuje, da se ovđe prijeti oružjem.

Dr. Pernar: Neka Europa čuje, kud su Hrvati i prečani došli. Neka Europa to čuje! (Graja.)

Predsjednik dr. Perić: Molim gospodina govornika da izvoli završiti. Molim gospodo za mir.

Dr. Pernar: Ne bi nam svijet vjerovao. (Graja.)

Puniša Račić: Ima nekoliko godina od kad je trebalo da se naša država konsolidira, kad je trebao naš narod da iskoristi što je stekao u ratu svojim junaštвom i vjernošću prema saveznicima, dotle je jedan dio našega naroda upotrebljavao, što ga najgore kleveće, da smeta sredenja i izdaje interes našega naroda i sve naše države.

Velika larma.

Dr. Pernar: Opljačkali ste begove.

Puniša Račić silazi s govornice: tražim gospodine predsjedniče da ga kaznite ili će ja da ga kaznim. (Graja i burni protesti.) Tko god bude pokušao da se stavi između mene i Pernara, poginut će! (...)

U tom momentu on je zbilja potegao revolver. Ministar Vujičić, koji sjedi iza njega u ministarskoj klupi hvata ga za ruku u nakani, da mu spriječi da puca. U istom momentu priskoči i Obradović, ali

Piše:

Jozo IVIĆEVIC

venih u skupštinskoj atentatu Stjepan Radić umrijet će pak 8. kolovoza te, 1928. godine.

O jednom policijskom kartonu

U povijesti Hrvatske seljačke stranke pucnji u jugoslavenskoj skupštini nisu slučajan događaj, povijest Hrvatske seljačke stranke povijestje progona te stranke. Jezgrovito o tome svjedoči policijski karton što se nekako očuvao (i sad je pohranjen u Hrvatskome državnom arhivu). Riječ je o policijskome kartonu jednoga od prvaka HSS-a, prof. Ljudevita Tomašića.

Ljudevit Tomašić u policijski je karton upisan 1919. godine - tad mu je bilo osamnaest godina i tad je prvi put uhićen. Od tada pa do osnutka Banovine Hrvatske,

Bernardićeve uzničke uspomene:
obračun s komunistima i frankovcima

1939. - u tih dvadeset godina Tomašić je u policijski karton još devetnaest puta upisan: 1922., 1926., 1927., 1929., 1930. (dva puta), 1931., 1932. (četiri puta), 1933. (dva puta), 1935. (tri puta), 1936., 1938. (dva puta).

U policijski karton u koji je o prof. Tomašiću zapisivala jugoslavenska policija - *u isti taj policijski karton nastavila je o njemu zapisivati ustaška policija.* U četiri godine NDH prof. Tomašić četiri je putabio uhićen i dva puta je bio zatočen u koncentracijski logor: uhićen je bio 25. travnja

1941., 5. studenoga 1941., 5. lipnja 1944. i 15. rujna 1944.; u studenome 1941. bio je odveden u jasenovački logor i iz tog logora 1942. je otpušten - no 7. veljače 1945. odveden je u logor u Lepoglavi (u policijskome kartonu upisano je da prof. Tomašiću kazna u tome ustaškom logoru istječe 14. rujna 1947.). Na zapise jugoslavenske kraljevske policije i ustaške policije o prof. Tomašiću, zapise o njemu nadovezala je - *u istome onome policijskom kartonu* - jugoslavenska komunistička policija.

No komunistička je policija zakasnila, prof. Tomašića već je bila ubila ustaška policija: jasenovački logor on je preživio, no lepoglavski nije - umoren je u njemu, pri koncu NDH, travnja 1945. (Komunistička policija stan je prof. Tomašića ipak nadzirala - za svaki slučaj: prema jednoj dojavi, naime, Tomašićeva supruga odjednom da je bolje raspoložena, pa da je možda dočula da joj je suprug ipak živ).

O prof. Tomašiću Minervin leksikon *Tko je tko u NDH* navodi, jezgrovito:

"TOMAŠIĆ, Ljudevit, političar (Zagreb, 2.1.1901. - Lepoglava, IV.1945.). Završio klasičnu gimnaziju u Zagrebu 1920. te upisao studij filozofije i prirodnih znanosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, koji je dovršio 1929. položivši profesorske ispite iz

dio je izbornu pisarnicu HSS-a. Godine 1940. postaje ravnatelj Gospodarske slike. Za vrijeme NDH pripadao je središnjoj struci oko predsjednika V. Mačeka, bio je u najužem ratnom vodstvu HSS-a. Godine 1942. pozvan za zastupnika Hrvatskog državnog sabora, ali se pozivu nije odazvao. Izдавao je ilegalna glasila HSS-a. Sudjelovao na zasedanju užega stranačkog vodstva koje je u ime HSS-a odbilo prijedlog predsjednika Vlade N. Mandića o zajedničkoj vlasti u rujnu 1943. Pošto je V. Maček premješten u svoj stan u Zagrebu, tajno je održavao vezu s njim i redovito mu dostavljao pismene poruke u kojima ga je obavještavao o inicijativi ministra M. Lorkovića i A. Vokića. Bio je u najužem pregovaračkom timu za pregovore s vodstvom partizanskog pokreta. Zbog sudjelovanja u puču Lorković-Vokić uhićen je 31.08.1944. i i zatvoren u logor Lepoglava. Ustaše su ga ubile vjerojatno 24. ili 25. travnja 1945."

Sudbine

S Ljudevitom Tomašićem ubijenje još jedan od prvaka HSS-a, Ivan Farolfi. Leksikon *Tko je tko u NDH* o njemu, jezgrovito, navodi:

"FAROLFI, Ivanka (Ivan), odyjetnik i političar (Vis, 14. VII. 1892. - Lepoglava, 1945.). Završio pravo u Zagrebu; javni bilježnik i građačelnik Visa. Od 1941. u Zagrebu odyjetnik; u ratnom vodstvu HSS-a obnašao dužnost glavnog tajnika; vodio ilegalnu mrežu stranačkih povjerenika, izdavao ilegalna stranačka glasila; uspostavio veze s višim časnicima oružanih snaga NDH. U ime HSS-a u siječnju 1944. vodio zajedno s I. Krbekom pregovore s predstavnicima partizanskog pokreta u Zagrebu o mogućnosti suradnje i zajedničkog djelovanja. U ljetu 1944. bio opunomoćenik HSS-a u pregovorima s M. Lorkovićem i A. Vokićem o povlačenju ustaša s vlasti. Uhićen i zatočen u logoru Lepoglava; ubijen vjerojatno u noći 30.04.1945."

Nekoliko dana nakon ulaska partizana u Zagreb po Farolfiju došla je, uzaludno, komunistička policija. S Ivanom Farolfijem i Ljudevitom Tomašićem umoren su i visoki časnici hrvatskog domobranstva, pristaše i simpatizeri HSS-a: glavnoštožerni pukovnici Ivan Klišanić i Stjepan Jendrašić, zrakoplovni pukovnik Ivan Mrak, pukovnici Stjepan Mateša, Vilim Lulić, Ladislav Nedved, Zbiljko Majer, te kapetan bojnoga broda Hijacint Mundor-

fer, a general Petar Blašković umro je od tifusa što je u logoru bio endemičan. Inače, u lepoglavskome ustaškom logoru bili su zatočeni iini pravci HSS-a (osim dr. Vladka Mačeka koji je bio zasebno zatočen, još od 1941.), te osim ing. Augusta Košutića - kojega su, međutim, zatočili komunisti (kad je 1944. došao na pregovore na "oslobođeni teritorij", u Topusko).

Oni ini pravci HSS-a, zatočeni u lepoglavskome logoru, pri slomu NDH iz tog su logora u posljednji čas otpušteni. No njih će potom utamničiti komunističke vlasti (i ta sudbina mimoći će uglavnom samo one od prvaka HSS-a koji su se pri slomu NDH odlučili na političku emigraciju). Spomenuti je, u tom kontekstu, Ivana Bernardića. Leksikon *Tko je tko u NDH* o njemu navodi:

"BERNARDIĆ, Ivan, nacionalni borac, politički zatvorenik (Banjsko Selo kraj Karlovca, 10. VIII. 1905. - Ivanec, 10. XI. 1994.). Jedan od organizatora demonstracija u Zagrebu u povodu ubojstva HSS-ovih zastupnika u beogradskoj Skupštini, te sudionik vješanja crnih zastava na zagrebačkoj prvostolnici 01.12.1928. Godine 1929. uhićen zbog priprema diverzije na vlak kojim je u Beograd trebala putovati tzv. poklonstvena delegacija. Zbog toga je suđen 1931. u skupini s V. Mačekom te osuđen na 15 godina zatvora. Do uspostave Banovine Hrvatske izdržao je deset godina te po izlasku iz zatvora objavio djelo Život iz željeznih rešetki. Po izdržavanju zatvorske kazne postaje zamjenikom vode mladeži HSS-a. Stranka mu otvara prodavaonicu duhana na Glavnom kolodvoru u Zagrebu, koja nakon 1941. postaje HSS-ov ilegalni punkt. U studenome 1944. uhićen kao sudionik puča Lorković-Vokić i osuđen na tri godine zatvora. Iz zatvora u Lepoglavi izlazi u proljeće 1945. prije početka likvidacije zatočenih pripadnika puča. Nakon završetka rata nastavlja održavati svoj ilegalni punkt za povezivanje HSS-a s provincijom. Kada središnja struja HSS-a pokreće svoje glasilo Narodni glas čovječnosti, pravice i slobode Bernardić je glavni i odgovorni urednik. Jedini broj lista izlazi 20.10.1945.; daljnja izdanja onemogućuje policija. Bernardić je ponovno uhićen, osuđen na 12 godina zatvora, a pušten je 1953. nakon sedam izdržanih godina kazne."

Biografije poput Tomašićeve i Bernardićeve impresivne su i u međunarodnoj usporedbi. U nas, međutim, u široj javnosti znade se o južnofačkome političaru Mandeli, primjerice - dočim o sudbinama poput Tomašićeve ili Bernardićeve jedva da itko išta znade (iako su te sudbine zapravo potresnije, a i naše su, hrvatske su). Zašto je tome tako - o obljetnici lipanjskih žrtava i o tome se je, eto, upitati.

Lj. Tomašić i L. Farolfi nakon pokušaja paktiranja s četnicima, partizanima i Lorkovićem odnosno Vokićem, nastradali su najvjerojatnije od ustaške ruke

filozofije i pedagogije. Studirao je i na Pravnom fakultetu u Zagrebu. U međuvremenu, 1921. završio Učiteljsku školu u Zagrebu i otisao na selo, službeničući u Sv. Martinu na Muri kao pučki učitelj, dok nije zbog političkog djelovanja 1923. otpušten s posla. Od 1917. član HSS-a, 1927. osuđen na tri godine zatvora, pušten iz zatvora početkom 1929. zbog opće amnestije. Pod pritiskom policije napušta Zagreb te četiri godine živi u Samoboru pod stalnim nadzorom; početkom studenog 1933. izgnan iz Samobora i predan zagrebačkoj policiji, ali ubrzo pušten. Izabran za narodnog zastupnika HSS-a za kotar Samobor (1935.) i kotar Klanjec (1938.). Za vrijeme izbora 1938. vo-

MAČEKOVSKA REPRESIJA NAD MATICOM HRVATSKOM

Trideseta obljetnica boljševičkog nasrtaja na Maticu hrvatsku u više je navrata tijekom prethodne godine obilježena prigodnim priredbama i osvrtima u različitim časopisima. Toj važnoj obljetnici ipak nije dana primjerena pozornost: bojkotiraju je aktualna vlast, zacijelo radi toga što su političke zvijezde nekih njezinih perjanica zasjale upravo na plamenu obračuna s tom najstarijom hrvatskom kulturnom institucijom. A ne da se pjevati pjesmu koja istodobno slavi žrtvu i časti krvnika...

No, nije manje znakovito da se među "matičarima", žrtvama iz 1971./72., pri podsjećanju ha zlokobni pohod **Vladimira Bakarića, Jože Vrhovca** i čika u kožnim mantilima, posve zaboravilo, možda i svjesno prešutjeo, da prvi udar na Maticu hrvatsku nije uslijedio nakon 21. sjednice CK SKJ, održane na "dan ujedinjenja", 1. prosinca 1971. u Karadžorđevu. Prvi obračun s Maticom hrvatskom, onaj kojeg se nisu usudili poduzeti ni **Bachovi** komesari, ni **Khuen Hédervary** ni **Aleksandar Karadžorđević**, poduzeo je štićenik "vođe hrvatskog naroda", **dr. Vladka Mačeka**, solunski dragovoljac i nositelj *Ordena belog orla s mačevima*, takozvani ban Banovine Hrvatske, **dr. Ivan Šubašić**.

Ideologija "narodnog jedinstva"

Banska vlast Banovine Hrvatske svojom je rješidbom br. 41 Pov. I 1941. dne 11. veljače 1941., svega trinaest dana poslije Matičine glavne godišnje skupštine, raspustila izabrani upravni i nadzorni odbor, te u Maticu uvela komesara u osobi nekakvoga **prof. Ante Martinovića**. Režimski tisak, predvođen Mačekovim *Hrvatskim dnevnikom*, tih se dana upeo braniti taj nedemokratski postupak jugoslavenskih namjesnika u Hrvatskoj, zbog kojga se zgražala čitava kulturna javnost. Nije ovđe mjesto raspravi o tome, je li urednik režimskog *Hrvatskog dnevnika* i oktroirani predsjednik Društva hrvatskih književnika **Ilija Jakovljević**, svojim ucjenjivanjem **Ive Kozarčanina** posredno i ne-

Piše:

Tomislav JONJIC

hotice pridonio tragičnoj smrti mladoga i darovitoga književnika. Važnije je nešto drugo.

Važnije je, da Maček-Šubašićev nasrtaj na Maticu nije nikakav eksces u povijesti djelovanja stranke koju su početkom XX. stoljeća utemeljili braća **Antun i Stjepan Radić**.

Nije popularno, a i politički može biti neopertuno i u današnjoj Hrvatskoj preispitivati uvriježenu predodžbu o borbi Stjepana Radića za hrvatsku državnu neovisnost. No, onaj tko se hoće znanstveno pozabaviti radićeštvinom i na ideološkome i na praktičnopolitičkom polju, teško će naći potkrjepu toj predodžbi. U programskim je dokumentima i prvim javnim nastupima utemeljitelja Hrvatske pučke seljačke stranke tzv. narodno jedinstvo izvořišni aksiom. Koalicionaška će promadžarska i prosrpska politika dovesti do privremenoga taktičkog

vraćanja braće Radić na hrvatsko državno pravo, ali će S. Radić i u uzničkim uspomenama dati oduška svojim sveslvenskim i južnoslavenskim osjećajima.

Iako se posljednjih godina, osobito iz redova **Tuđmanovih** pomirbenjačkih epi-gona, tisućama puta ponavljala poznata izreka o guskama u magli, kojom se htjelo kazati da se S. Radić (uz **Dragutina Hrvoga**) kao jedini od hrvatskih političara i jedini član Narodnog vijeća SHS usprotivio stvaranju Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca, istina je bitno drugačija: Radić nije bio protiv jugoslavenske države, nego je bio protiv onake jugoslavenske države i protiv onakvoga njezina nastanka. Istini za volju, idućih će nekoliko godina, za vrijeme oporbenog djelovanja u HRSS-u, radićevska politika objektivno biti glavna prepreka beogradskom režimu. No, nje-

zine se zasluge ograničavaju na politizaciju hrvatskog seljaštva (koje politizaciju, kako svjedoče primjeri okolnih naroda, ionako ne bi izbjeglo) i postignuće novog stupnja nacionalne integracije. Onaje doista održavala protubeogradsko raspoloženje, ali se Radić i drugovi zapravo nikad nisu usudili ni misaono napustiti jugoslavenski okvir.

Kad je iz zrinjevačkog dimnjaka preko tamnice došao na vlast, zametnuvši putem i republikanstvo i krilatice o slobodi Hrvatske, dezavuirajući tako sedmogodišnju borbu hrvatskog naroda protiv Aleksandrove tiranije, Radić će još jače prionuti ideji reformiranja jugoslavenske države. Započet će novi val napadaja na *frankovce*, a hrvatsko će državno pravo proglašiti zastarjelim. Iako je taj novopečeni ministar, tvorac oda **Aleksandru Karađorđeviću** (literarno podjednako neuspjelih poput negdašnjih stihovanih apotezo **Franji Josipu I.**) u pojedinim slučajevima pomogao da se isprave nepravde nanesene hrvatskim prosvjetnim ustanovama, nije se ustezao nasrnuti na neke od nacionalnih svetinja.

Kako bilježi pučaški splitski *Jadran* u br. 6/VIII. od 11. veljače 1926., ministar Radić je izbrisao proračunsku stavku kojom je milijun dinara bio namijenjen franjevačkoj javnoj gimnaziji u Širokom Brijegu, obrazlažući to stajalište 24. siječnja 1926. sljedećim riječima: "Ja sam nekada držao mnogo do kulturnoga i nacionalnoga rada bosansko-hercegovačkih franjevaca, ali sam se najzad razočarao i uvidio da su to ljudi neiskreni i lasci. Čitav život i nacionalni i kulturni rad nije ništa drugo nego zavaravanje i zaglupljivanje toga naroda sa tendencijom da ga onda mogu lakše guliti i pljačkati. (...) Najzad ta škola i ne služi narodu nego njima i ja ću nastojati ne da je potpomažem, nego da je zatvorim. Moja je glavna briga da rastavim narod od njih..."

Razumije se, da je ovakav pamflet - pričnjici kakvomu komunističkom *aparatiku* s kraja 1952. nego "vođi hrvatskog naroda" - izazvao žestoke franjevačke prosvjede. No, ministar se na njih nije obazirao, budući krajem veljače zabavljen obilaskom dubrovačkog područja, na kojem je punim plućima izjavljivao "da smo danas svi jedno, i Srbi i Hrvati". Na **Trumbićevu** podsjećanje, da je i sam svojedobno tražio obnovu Hrvatskog sabora,

Prof. Filip Lukas, predsjednik Matrice Hrvatske (1928. - 1945.)

Radić je lakonski dobio: "Sad imaju Hrvati ovdje (u Beogradu, op. T. J.) državni sabor!"

I upravo je ironija sudbine, da je takvog Radića, koji se odlučio na čvrst savez s izrazitim Jugoslavenom poput **Svetozara Pribićevića** i preimenovao stranku u Narodnu seljačku stranku, u beogradskoj skupštini ustrijelio **Puniša Račić**. Kao što je krugovima kojeg atentator personificirao veću prijetnju predstavlja jugoslavenski reformator Stjepan Radić nego od svijeta posve onemogućeni pobornici hrvatske državne neovisnosti, tako je Radić svojom smrću učinio za hrvatsku nacionalnu misao više nego mnogi hrvatski nacionalisti. Činjenica da u Aleksandrovoj Kraljevini ne mogu opstati ni politički Jugoslaveni poput Stjepana Radića, bila je rječit i neoboriv dokaz protiv postojanja te tvorevine.

Tendencija totalitarizacije

Radićev će nasljednik na čelu HSS-a, dr. V. Maček, ipak, skoro čitav svoj politički vijek posvetiti borbi za njezino očuvanje.

Nasuprot težnjama velike većine vlastitoga članstva i hrvatskog naroda, od sredine tridesetih vodstvo Hrvatske seljačke stranke u svoje smrtne neprijatelje svrstava i smrtne neprijatelje Jugoslavije.

Istodobno, posve u duhu vremena koje se klanjalo "vodama", nastoji postići posvemašnji, totalitarni nadzor nad

hrvatskim društvom. Kao što će primijediti dr. Blaž Jurišić, urednik *Hrvatske revije*: "Seljačka stranka zastupala je ekskluzivističku ideologiju. Nije se držala principa koegzistencije. Nije dopuštala mogućnost i drugčijega naziranja, pa tko se nije priklopio stranačkim gledištima, bio je izopćen".

U te izopćenike, podjeftinim prišivkom "pokvarena gospoda", svrstani su, dakkako, i hrvatski nacionalisti. Kad je Maček

vidio da se **Pavelićevi** pristaše, predvođeni dr. Milom Budakom, ne klanjaju njegovo jugoslavenskoj politici i ne idealiziraju jugoslavensku guberniju nazvanu Banovinom Hrvatskom, posegao je za klasičnim sredstvom: zabranio je *Hrvatski narod*, a njegova urednika i pokretača, uglednoga hrvatskoga književnika i političara, odvjetnika koji je besplatno branio i njega i mnoštvo drugih političkih osumnjičenika, a sam je robijao i preživio atentat od Aleksandrovih agenata, jednostavno je strrpao u tamnicu. Budakovu sudbinu dijelile su stotine hrvatskih nacionalista: u Mačekovoj Banovini hrvatskim je nacionalistima namijenjena Lepoglava i Kruščica, nadomak Viteza.

Kad su kasnije, pa i danas, mačekovci kukali što je "voda" u listopadu 1941. (u ratu!), nakon što se proslavio kontaktima s komunistima i prijedlozima da vlast u Hrvatskoj preuzme njemačka vojna uprava, interniran u Jasenovcu, a kasnije u Kućincu i zagrebačkoj Bulićevoj ulici, nije im padalo na pamet pitati se, s kojim je to Božnjim i ljudskim pravom Mačekova Banovina (u miru!) u prve konč-logore u ovome dijelu svijeta bacila prof. Ivana Oršanića, Mladena Lorkovića, dr. Milu Starčevića i toliko drugih. Sav njihov grijeh svodio se na to što su htjeli neovisnu Hrvatsku. No, "voda hrvatskog naroda" je nije htio. Njegovi najbliži suradnici priznali su Jugoslaviji 3., 8. i 11. travnja 1941., unaprijed, dakle, i bez rezervi. Sjedili su u istoj protuhrvatskoj, zločinačkoj vlasti s Momčilom Ninićem i Dražom Mihailovićem, a Jurica Krnjević - koji će pred smrt spoznati da je procockao život - za šaku je funti vatrenim govorima pozivao Hrvate da stanu pod stieg "legendarnoga srpskog čice".

Dr. Maček je održao prisegu i obećanje Petru II. Karadorđeviću, pa nikad nije dezavuirao Krnjevića, Šuteja, Subašića, Bičanića i sačicu sličnih prirepina britanske balkanske politike. Dok je većina stranačkih pristaša ginula braneći hrvatsku državu, u tome su "vođu hrvatskog naroda" slijedili njegovi najbliži suradnici: Košutić, Jančiković, Tomašić, Farolfi i družina. Kušalo se paktirati s četnicima i partizanima, uvijek sporazumaški i uvijek kapitulantski, uvijek s glavom u londonskome Foreign Officeu. Takva je politika doživjela neminovan slom: upravo je mačekovski kadar u bastardnoj privremenoj jugoslavenskoj vlasti poslužio kao pokriće za masovni pokolj mnoštva hrvatskih vojnika i civila u proljeće 1945. i ujedno kao legitimacija za međunarodno priznanje nove, boljševičke Jugoslavije. Ostalo može poslužiti kao prilog borhesovskoj povijesti beščašća: kad su mu britanski po-

slodavci uskratili pravo dolaska u London u svibnju i lipnju 1945., siroti se zagrebački fiškal nadoao da će ga **Joža Broz** preko Šube pozvati da se nagode i podjele vlast. Bila bi ta nagodba moguća i preko krvi stotina tisuća Hrvata. Na nju se "voda" nije obazirao sve dok se nadoao opet postati vodom. I tek kad ga je Tito odbacio poput stare krpe, "voda" se u srpnju 1945. okomio na novouspostavljenu komunističku vlast. Ali ne na Jugoslaviju. Poput Cilige, i njemu je ona nedosanjani san. I zato nije slučajno što će njegov tajnik Branko Pešelj postati teoretičarem treće Jugoslavije.

Tog tipusa,

koji se dugo nakon rata na malome američkom kontinentu "slučajno zatekao" u jednoj pravoslavnoj crkvi na parastosu za generala Mihailovića, Mačekov sin Andrej i posthumno, devedesetih, naziva bliskim tatekovim suradnikom i prijateljem.

Protiv Matice hrvatske

Prijateljstva nikad nisu slučajna. Nije tako slučajan ni mačekovski nasrat na Maticu hrvatsku. Kad je Jakša Ravlić, publicist uzorne partizanske i komunističke prošlosti, oktroiran na Matičino čelo, pred kraj 1963., o 120. obljetnici te institucije, objavio *Povijest Matice hrvatske*, opširnim mu se pismom, datiranim 15. veljače 1964. obratio već spomenuti dr. Blaž Jurišić. Odgojen na Starčeviću i svestrano naobražen intelektualac u svome dnevniku bilježi kako Ravlić spada u nacionalno svjesniji dio komunističke nomenklature, no ne može prijeći preko ovlaš izrečenih kritika na račun Filipa Lukasa i Matice hrvatske u vrijeme Lukasa predsjednikovanja (1928. - 1945.).

Ravlić je i sam (na str. 188.) spomenuo kako je Matica već odavno bila na Zubu "vode hrvatskog naroda", pa je "Hrvatska seljačka stranka uskratila i oduzela Matici hrvatskoj potporu od 100.000 dinara, koju joj je sam Beograd bio doznačio pri likvidaciji Naklade školskih knjiga". No, kad je "voda" postao potpredsjednikom jugoslavenske vlade ("Sad sam ja uz Kneza, vlast!"), otišlo se korak dalje, podsjeća Jurišić: "8. ožujka 1940. obavila je Šubašićeva policija premetačinu u svim prostorijama Matice Hrvatske." I onda

Hrvatska revija
(ur. Blaž Jurišić)

Dr. Mile Budak: robijao je u Aleksandrovoj Jugoslaviji i u Mačekovoj Banovini, a smaknuli su ga jugoslavenski komunisti

hrvatskim društvom. Kao što će primijediti dr. Blaž Jurišić, urednik *Hrvatske revije*: "Seljačka stranka zastupala je ekskluzivističku ideologiju. Nije se držala principa koegzistencije. Nije dopuštala mogućnost i drugčijega naziranja, pa tko se nije priklopio stranačkim gledištima, bio je izopćen".

U te izopćenike, podjeftinim prišivkom "pokvarena gospoda", svrstani su, dakkako, i hrvatski nacionalisti. Kad je Maček

"11. siječnja 1941. raspustio je Šubašić upravni odbor Matice Hrvatske i postavio joj na čelo komesara - što se nije nikada dogodilo u čitavih 100 godina Matičina života."

Je li Matica čime izazvala takav postupak, pita se Jurišić. Nije. Naprotiv, ta institucija koja je godinama rezolutno otklanjala običaj da se Aleksandru i namjesnicima šalju pozdravni brzozavi, takve je brzozave 1940. poslala Mačeku i Šubašiću. Njezina su tijela održala sjednice u skladu s pravilima i valjano prihvatala godišnja izvješća. Nije prekršen nijedan propis.

"Ali to njima nije bilo dosta" - domeće Jurišić - "Oni su htjeli uzeti sve u svoje ruke. Nisu mogli podnijeti, da što postoji izvan njihove stranke, nešto što servilno ne sagiba glavu. (...) Izlazi, da je krivica Matičine uprave jedino u tome, što je htjela očuvati nezavisnost Matice Hrvatske kako prema svim ostalim političkim strankama tako i prema Hrvatskoj seljačkoj stranci. U svom govoru, održanom na godišnjoj skupštini MH dne 29. prosinca 1940., predsjednik Lukas ograđuje se od stranačke sveobuhvatnosti ovakvim rezoniranjem: 'Ovo sam smatrao nužnim istaknuti baš zbog toga, što u političkim pitanjima nema trajne apsolutne istine, kao što nema ni apsolutnih vrednotu, već se to prema prilikama mijenja i preobražava, pa ne može ni jedna stranka, imala ona i pretežnu većinu u narodu, postaviti tvrdnju, da ona jedina predstavlja apsolutnu istinu i da su samo njezini nazori o svjetu ispravni i istiniti'."

Taj je govor Lukas uvrstio u svoju knjigu *Ličnosti - stvaranja - pokreti* (Matica Hrvatska, Zagreb, 1944.). Ima u njemu još zanimljivih observacija i pritužbi na prisike koji se na Maticu danomice vrše. Te neugodnosti iznenađuju, jer ako je Matica "bila prije, u doba beogradskih diktatura, proganjana zbog svojih hrvatskih nacionalnih težnja, dade se još shvatiti, jer se je u ono doba kušala pobrkat naša nacionalnost i stvoriti neka nova, a kako je Matica u svojim izdanjima naučno to pobijala, to su se beogradske vlade bile okomile na nju i pravile joj velikih šteta i neprilika. No zaostavljanje Matice u sadanju doba posve

je neshvatljivo, kada i vodeća politička stranka kod nas zastupa kao i Matica načelo hrvatske narodne individualnosti".

Vrhunac je tek slijedio. Povodom uvođenja komesarijata i orkestirane kampanje u mačekovskim listovima protiv Matičina vodstva i njezine kulturne politike, Lukas je "Članovima i prijateljima Matice Hrvatske" uputio pismo, također uvršteno u spomenutu knjigu (str. 184.-192.). Iako nesumnjivo svjestan da se u tom trenutku argumentima, činjenicama i brojkama ne može suprotstaviti brahijalnoj sili, u tom je pismu briljantno obranio Matičinu nacionalnu i ideološku poziciju, pa je s pravom mogao zaključiti: "Kod ovakvoga stanja mogu konačno zaključiti ove moje redke, da je naša savjest čista i da smo, ja i odbor, savjestno izvršili naše dužnosti, te mirno čekamo narodni sud i sud poviesti, koji je uviek pravedniji od života i koji će konačno svakome dati ono mjesto, koje zaslужuje".

U govoru na glavnoj godišnjoj skupštini dne 8. ožujka 1942. Lukas se ponovno sa zgražanjem prisjeća batinaških metoda maček-šubašićevskog režima, napominjući: "Netom je uzkrsla Nezavisna Država Hrvatska, ukida se komesariat i uzpostavlja se 11. IV. 1941. Matičina autonomija i uprava predaje onim ljudima, koji su bili prema pravilima na Matičinim skupštinama izabrani". Time je završeno ovo tužno poglavje povijesti Matice hrvatske. Njezino vodstvo u doba NDH uglavnom nije bilo posebno skloni ustaštvu, a sam je predsjednik Lukas oštros kritizirao Rimske ugovore i rogorio protiv nasilja i pravne nesigurnosti. No, kao što je on, svjestan vrijednosti uspostavljenе države, razlikovao to postignuće od aktualne vlasti kojoj je uostalom priznavao da je jedina politička snaga koja se zalaže za državnu ne-

visnost, tako je i njezin tadašnji nedemokratski režim bio svjestan pozitivne Matičine uloge, pa mu nikad nije palo na um posegnuti za kakvim represivnim mjerama. Nakon "demokrata" tipa Mačeka i Šubašića, na Matičinu će vrata lokot staviti "narodna demokracija" i nove "vode": kumrovečki bravari i njegovi zagrebački šegrti...

Prof. Ivan Oršanić jedan je od brojnih hrvatskih nacionalista u Šubašićevim končlogorima (sl. B. Šitun)

**Tomislav Maričić
Kukljičanin**

HRVĀSKA SUZO

*Hrvāska suzo tēpla i mrzla
pōtok, rika i more
rosojūtarnja, radosti i žalosti
tekla si mēj obrazi matere moje
ka smo sūžnji bīli
i ka su nān gospodari
kry tēplu i crljēnūpili.*

*Tekla si ka meje māti moja rodila
preskrājno srītna bīla
ka je moja zemļja krvarila
uplāmiku gorila
ka su gūnula moja braca
i ka je u svit tūji pōšačāča
ki se doma vīse ne vrača.*

*Tekla si radosnice
ka smo zemļju oslobođili
vragu s istoka vrat slomili
i jōpetse na svoje vrnili.*

*Hrvdska sūzo
u oku hrvāske matere
i dalje tecī
lasci se na obrazu sirotice
ka je ostāla prez svoje dīcē
ki su ginuli za svojū grudu
krvljun svojūn ispisali pōvist našu
donēli hrvāsku slobodu.*

HRVATSKI USKRS

*Mudrost od sada srce nek' prati:
stoljeća duga čekasmo mi
dajednom budu - Bog i Hrvati!
I nitko ispred, ni iznad njih!*

*Uskrsnu sretno državno pravo,
vratismo rodu ponos i čast!
Stoljetni snovi sada su zbilja:
hrvatska zemљa - hrvatska vlast!*

*Sloga od sada neka nas resi;
tuđin se plaši najviše tog!
Hrvatska uvijek i iznad svega,
a iznad togajedino Bog!*

Ante Ivas Toni

PRILOZI ZA BIOGRAFSKI LEKSIKON HRVATSKIH POLITIČKIH UZNIKA (V.)

198. ABRAMOVIC, Matija (Grga) -rod. 28. 07.1914. u Brušanima, kotar Gospic. Politički djelovala samostalno u Brušanima. Osuđena presudom Odjela unutrašnjih poslova za Liku 779/45 po čl. 10 na 1 god. zatvora. U vrijeme uhićenja udata.

199. ALJINOVIĆ, Nikola (Ante) -rod. 22.11.1931. u Splitu. Politički djelovao u skupini u Zap. Njemačkoj. Osuđen presudom njem. suda na 4 god. Kaznu izdržavao u potpunoj izolaciji. U vrijeme uhićenja oženjen i otac dvoje djece. Posljedice zatvora: psihički slom.

200. ANTOLIĆ, NADA (Albin) -rod. 01.08.1927. u Zagrebu. Politički djelovala u skupini u Krap. Toplicama. Osuđena presudom Div. vojnog suda Bjelovar 593/47 po cl. 3. toč. 14 na 2 god. zatvora igubitak političkih grad. prava na 2 god. U vrijeme uhićenja neodata. Kaznu izdržavao u SI. Požegi. Na prisilnom radu radila teške fizičke poslove na gradelištu.

201. BARIĆ, MATO (Ante) -rod. 24.04.1938. u Gospicu. Politički djelovao samostalno u Karlovcu. Osuđen presudom suda Karlovac K-88/76 po cl. 118. st. 1. KZ na 2 g. i 6 mjes. zatvora. Po zanimanju kv. kožarac. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Lepoglavi.

202. BARLOVIĆ, Stjepan (Franjo) -rod. 03.08.1927. u Pačetini Gornjoj, kotar Krapina. Osuđen presudom Vojn. suda Beograd na 2 god. zatvora. Vojnik. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Obrenovcu u Srbiji.

203. BELAČ, Slavko (Juraj) -rod. 19.05.1925. u Bedencu, kotar Ivanec. Politički djelovalo u skupini u Bedencu. Osuđen presudom Div. vojn. suda Bjelovar 173/47. na 12 god. zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao na prisilnom radu a radio u N. Beogradu, Lonjskom polju i dr., većinom na građevinskim radovima.

204. BELOBRAJDIĆ, Milan (Mirko) -rod. 09.06.1902. u Josipdolu, kotar Ogulin. Politički djelovalo u skupini u Zagrebu. Osuđen presudom Okr. suda Zagreb K-287/47 po cl. 3. toč. 14. na 2 god. i 6 mjes. zatvora i gubitak grad. i pol. prava 1 god. Po zanimanju VKV nadcestar. U vrijeme uhićenja oženjen i otac jednog djeteta. Kaznu izdržavao na prisilnom radu na prugi Samac-Sarajevo i obavljao teške fizičke poslove. Posljedice zatvora: TBC pluća.

205. BOROŠ, Ivan (Juraj) -rod. 29.05.1919. u Oreh. Brezovcu. Politički djelovalo u JNA. Osuđen presudom Div. vojn. suda Bjelovar 598/47 po cl. cl. 3, toč. 14 na 1 god. zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Lepoglavi.

206. BOŽIĆ, Mile (Milovan) -rod. 05.05.1931. u Basari, kotar Karlovac. Politički djelovalo u skupini u Basari i Furjanu. Osuđen presudom Okr. suda Zagreb po cl. cl. 3, t. 7 na 3 god., 6 mjes. zatvora. Radnik. U vrijeme uhićenja neoženjen.

207. BRATOVENSKI, Maksimilijan (Mijo) -rod. 30.09.1921. u Humu na Sutli. Osuđen presudom vojn. suda Zagreb 17/48 po cl. cl. 2, st. 1 na 1 god. zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao na prisilnom radu: autocesta i pruga Samac-Sarajevo.

Priredio:

Jure KNEZOVIĆ

208. BUBANKO, Alojz (Vjekoslav) -rod. 20.02.1911. u Donjoj Stubici. Politički djelovalo samostalno u Donjoj Stubici. Osuđen presudom Vojn. suda Oblasti Zagrebačke 3 S 39/45 po cl. 2. t.6 na 12 god. zatvora i gubitak građanskih prava na 5 god. Po zanimanju stolarski obrtnik. U vrijeme uhićenja oženjen i otac dvoje djece. Kaznu izdržavao u St. Gradiški, Lepoglavi i SI. Požegi. Na prisilnom radu obavljao stolarske poslove. Posljedice zatvora: reumatske i srčane bolesti.

209. CIGLENEČKI, Jalža (Ivan) -rod. 27.09.1906. u Čreti, kotar Krap. Toplice. Osuđena presudom Div. vojnog suda Bjelovar po cl. 3. toč. 14 na 5 god. zatvora gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine. U vrijeme uhićenja udata i mati dvoje djece. Kaznu izdržavao u SI. Požegi.

210. CINDRIĆ, ANTON (Mate) - rod. 30.01.1926. u D. Zagorju, kotar Ogulin. Politički djelovalo samostalno u D. Zagorju. Osuđen presudom vojnog suda Zagreb 1950. g. po cl. 9. t. 1 na 4 god. zatvora. Po zanimanju stolar. Neoženjen. Kaznu izdržavao na Golom Otoku. Na prisilnom radu obavljavo stolarske i teške fizičke poslove.

211. CINDRIĆ, FRANJO (Petar) - rod. 12.12.1928. u Komesaru, kotar Slunj. Politički djelovalo u skupini u Virovitičkom kotaru. Osuđen presudom div. vojnog suda u Osijeku Br. 1805-1826/46 po cl. 3. toč. 8. na 2 god. zatvora. Zemljoradnik. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u zatvorima Goli Otok i Lepoglava. Na prisilnom radu bio u rudniku Raša, brodogradilištu Rijeka. Obavljao teške fizičke poslove. Posljedice zatvora: tuberkuloza pluća, oštećenje kralješnice, srce, oslijepio.

212. CINDRIĆ, Ivan (Miko) - rod. 31.01.1915. u Ogulinu. Politički djelovalo samostalno u Ogulinu. Osuđen presudom Okr. suda Delnice 1945. god. po cl. 13 na 6 god. zatvora. U vrijeme uhićenja oženjen i otac dvoje djece. Na prisilnom radu radio na autocesti kod Okučana teške fizičke poslaove.

213. CINDRIĆ, Josip (Mijo) - rod. 22.01.1956. u Ogulinu. Politički djelovalo u skupini u Ogulinu. Osuđen presudom Okr. suda Karlovac 1967. god. po cl. 100, 117, 118 st. 1 na 4 god. zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Karlovacu i na Golom Otoku. Na prisilnom radu obavljavo stolarske poslove.

214. CINDRIĆ, MAGDA (Josip) - rod. 27.08.1924. u N. Gradu, kotar Karlovac. Politički djelovala samostalno u Dugoj Resi. Osuđena presudom Okr. suda Kralovac 1946. god. po cl. 91.1 i 2 na 1 god. zatvora. U vrijeme uhićenja neodata. Kaznu izdržavao u Požegi.

215. CINDRIĆ, MIRA (Ivan) -rod. 15.11.1925. u Viškovu, kotar Sušak. Politički djelovala u Senju. Osuđena presudom Okr. nar. suda Sušak k. 52/47 po cl. 2 st. 1 na 4 god. zatvora i gubitak grad. prava na 2 godine. U vrijeme uhićenja neodata. Kaznu izdržavao u Požegi a na prisilnom radu radila na autocesti, Lonjskom polju i dr. obavljala teške fizičke poslove. Posljedice zatvora: bolovi u zglobovima ruku i nogu i kralješnice, hoda na štakama.

216. CINDRIĆ, VJEKOSLAV (Jure) - rod. 10.09.1928. u Ogulinu. Politički djelovao u skupini u Ogulinu. Osuđen presudom Okr. suda Karlovac 1976. po čl. 118 st. 1 na 4 god. zatvora. Po zanimanju zidar. U vrijeme uhićenja oženjen i otac dvoje djece. Kaznu izdržavao u St. Gradiški a na prisilnom radu obavljao teške fizičke poslove.

217. CINDRIĆ, ZDRAVKO (Dragutin) - rod. 07.08.1926. u Ogulinu. Politički djelovao u vojsci u Brezovu Polju. Osuđen presudom vojn. suda Sarajevo 1946. na 5 god. zatvora i gubitak grad. prava. Vojnik. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Foči, Stolcu i Tuzli. Na prisilnom radu obavljao teške fizičke poslove na iskopu u tunelu i druge teške poslove.

218. COLIĆ, MIRKO (Šime) - rod. 30.07.1926. u Krmčini, kotar Zadar. Politički djelovao samostalno u Krmčini. Osuđen presudom Okr. suda Zadar K. 58/48-8 po cl. 3. t.7. i 13. na 4 godine zatvora i gubitak grad. prava. Zemljoradnik. U vrijeme uhićenja oženjen. Kaznu izdržavao u Lepoglavi.

219. CRLJENKO, Đuro (Juraj) - rod. 20.05.1930 u Korenici. Politički djelovao samostalno i u skupini u Sisku, Petrinji, Bugojnu i Goraždu. Osuđen presudom Vojn. suda Sarajevo 688/50 po cl. 118 i 123 na 3 god. 6 mjes. zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen. Na prisilnom radu bio u Stojčevac - Ilijio i obavljao građevinske rade. Posljedice zatvora: otitis m.h., gastritis, bolest živaca.

220. CRNČEC, Ivan (Josip) - rod. 18.06.1922. u Trnovcu, kotar Čakovec. Politički djelovao u skupini u Međimurju i Sloveniji. Osuđen presudom Div. vojn. suda Bjelovar u Varaždinu 153/47 od 15.07.1947. po cl. 4 i 1, 2, 5, 8, 9 i 10. ZVUND i ZVK na 8 god. zatvora i gubitak grad. prava na 3 god. Učitelj. U vrijeme uhićenja oženjen. Kaznu izdržavao u N. Gradiški. Na prisilnom radu radio na autocesti Zagreb-Beograd, Fužine i dr. obavljao fizičke poslove. Posljedice zatvora: reuma, srce, totalna paradentoza.

221. CRNČIĆ, MILAN (Ivan) - rod. 08.07.1923. u Županju, kotar Ludbreg. Politički djelovao u skupini Zagrebu. Osuđen presudom vojnog suda Zagreb 621/49 po cl. 31 st. 2 na 8 mjeseci zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen.

222. CRNKOVIĆ, MATO (Luka) - rod. 22.08.1932. u SI. Brodu. Politički djelovao u skupini u SI. Brodu. Osuđen presudom Okr. sud SI. Požega po cl. 119 na 9 mjes. zatvora i zabranu igranja aktivno nogomet. Tokar. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Lipovici. Na prisilnom radu radio u ciglani Ludina. Obavljao teške fizičke poslove. Posljedica zatvora: teško oštećen 4. i 5. kralješak, izbijena 4 zuba.

223. CRNOMARIĆ, HILDA (Franjo) - rod. 11.11.1926. u Zemunu. Osuđena 3 god. zatvora i konfiskaciju imovine. U vrijeme uhićenja neudata. Na prisilnom radu radila na gradilištu i obavljala više vrsta fizičkih poslova. Posljedice zatvora: tifus, dezinterija.

224. CVENIĆ, ZVONIMIR (Anton) - rod. 24.09.1930. u Valpovu, kotar Osijek. Politički djelovao samostalno i u skupini na području Valpovštine, Papuku i Splitu. Osuđen presudom vojn. suda Bjelovar 872/47 i Splita 96/51 po cl. 3, 28, 29 na 8 god. zatvora i zabranu javnog istupanja. U vrijeme uhićenja neoženjen. Posljedice zatvora: uništeno zdravlje a posebno unut. organi.

225. CAPO, Franjo (Gabro) - rod. 09.08.1920. u Đakovu. Politički djelovao u skupini u Đakovu. Osuđen presudom vojnog suda SI. Brod 133/45 na 6 god. zatvora. Po zanimanju ugostitelj. U vrijeme uhićenja oženjen i otac dvoje djece. Kaznu izdržavao u logorima: Krndija, Veliškovci, D. Miholjac, Orlovnjaci obavljao fizičke poslove. Posljedice zatvora reumatska oboljenja.

226. ČEHULIĆ, VILIM (Mirko) - rod. 15.10.1926. u Grabu, kotar Zabok. Politički djelovao u skupini u Grabu. Osuđen presudom Okr. suda Varaždin 1951. po cl. 3. ZKND doživotno. Po zanimanju krojač. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u St. Gradiški. Na prisilnom radu obavljao stolarske i krojačke poslove. Posljedice zatvora: povreda grla, bolest pluća i čir na dvanaestercu.

227. ČENGIĆ, ZORICA (Marko) - rod. 19.10.1924. u Bruvnu, kotar Gračac. Politički djelovala samostalno i u skupini u Zagrebu i okolicu. Osuđena presudom Vojnog suda Komande Grada Zagreba 19/45 po cl. 2. t. 1. na 10 godina zatvora i gubitak građanskih prava na 10 godina. U vrijeme uhićenja neudata. Kaznu izdržavala u Požegi. Na prisilnom radu radila na rušenju šuma, isušivanju Lonjskog polja, autocesti, građevinama i dr. Obavljala teške fizičke poslove; krčenje, kopanje, nošenje vode i drugih tereta, građevinske teške poslove i dr. Posljedice zatvora: tuberkuloza pluća, ozebljene noge, operacija pluća i stalne zdravstvene posljedice.

228. ČERKEZOV, Tereza (Ivana) - rod. 14.10.1921. u Vinkovcima. Politički djelovala samostalno u Vinkovcima. Osuđena presudom Okr. narodnog suda Kz.2/46 po cl. 3. t. 9 na 8 godina zatvora. Po zanimanju službenica. U vrijeme uhićenja udata bez djece. Kaznu izdržavala u Požegi. Na prisilnom radu radila na autocesti Beograd - Zagreb, isušivanju Lonjskog polja i dr. Obavljala teške fizičke poslove. Posljedice zatvora: reuma.

229. ČEVIZOVIĆ, Stjepan (Ilija) - rod. 10.07.1916. u Jamaricama, kotar Kutina. Politički djelovao u skupini u Zagrebu. Osuđen presudom Okr. suda Zagreb KZ 271/78 po cl. 136 st. 1 na 4 god. zatvora. Po zanimanju magistar ekonomskih znanosti. Uvrijeme uhićenja oženjen i otac jednog djeteta. Kaznu izdržavao u St. Gradiški. Na prisilnom radu obavljao poljoprivredne rade. Posljedice zatvora: živčane smetnje.

230. ČIČA, Petar (Pavao) - rod. 09.09.1928. u Komarima, kotar Kreševu. Politički djelovao u skupini u Kreševu. Osuđen odlukom UDB-a Kiseljak 1947. na 1 godinu zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Kiseljaku. Na prisilnom radu obavljao razne fizičke poslove.

231. ČIČEK, Đuro (Josip) - rod. 19.03.1908. u Ivancu. Politički djelovao samostalno u Belom. Osuđen presudom Okr. suda Varaždin Kr. 299/47 po cl. 3 1. 14 na 6 god. zatvora. Po zanimanju mlinar. U vrijeme uhićenja oženjen i otac četvero djece. Kaznu izdržavao u Delnicama. Na prisilnom radu radio kao šumski radnik. Posljedica zatvora: žutica i njene posljedice.

232. ČULINA, Mate (Ive) - rod. 19.12.1923. u Pridragi, kotar Zadar. Politički djelovao u skupini. Osuđen presudom Okr. suda za Grad Zagreb I. 3283/46 po cl. 3. t. 4. na 1,5 god. zatvora i gubitak političkih i građanskih prava te konfiskaciju imovine. U vrijeme uhićenja neoženjen, bez djece.

KRIŽARI - HRVATSKI POKRET OTPORA U IMOTSKOJ KRAJINI 1944.-1951. (II.)

Ante Vrdoljakzv. Dragan iz Grabovca bio je križar i djelovao je oko Kamešnica. Išao je prema biokovskom području, gdje je trebao organizirati križarski pokret, ali ga je Ozna uhilita i strijeljala u Trogiru 27. kolovoza 1946. Križar je bio i Ivan Pušić zv. Begović iz Ričica, a ubila ga je Ozna u Gornjem Bršniku, Tomislavgrad, u jesen 1946.(27). Ne znam, kojoj su križarskoj skupini pripadala ova dvojica rodoljuba. Također su postojali kamišari odnosno križari Medvidovići iz Gornje Glavine i Nenadići iz Gornjih Vinjana. U stručnoj književnosti se tvrdi, da su to bile dvije odvojene križarske skupine, koje su predvodili Mate Medvidović i Luka Nenadić zv. Pećinović (28). Mislim, da je to pogrešna tvrdnja i da se radilo o istoj križarskoj skupini. To su mi potvrđili i neki njihovi suvremenici. To proizlazi i iz ovih činjenica: okriviljeni Jozo Medvidović, susjed Mate Medvidovića, ispitivan je 18. svibnja 1945. o suradnji don Ante Tolića s oružanom skupinom "ustaškog poručnika Nenadića". O toj suradnji saslušavan je i uhićeni Mijo Medvidović, brat Mate Medvidovića. Dakle, očito je onda, da su i oba ova Medvidovića bila u svezi s Nenadićem, pa bi bilo neshvatljivo, da s Nenadićem nije bio povezan i Mate Medvidović.

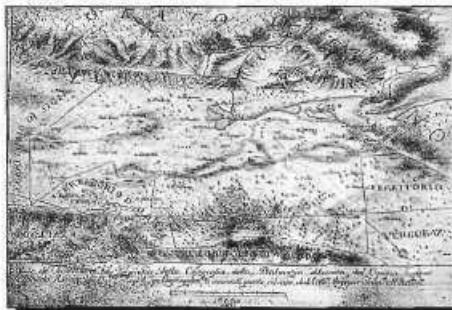
U mjesecu travnju 1945. uhićen je Marijan Kraljević iz Gornjega Prološca, kojega Udba tereti, da je pripadnik Nenadićeve oružane skupine. Medvidovići i Nenadići djeluju kao križari u isto vrijeme, potječu iz dva susjedna sela, a povezani su s kamišarima odnosno križarima iz Hercegovine, pa je nelogično, da sami ne bi međusobno bili povezani i sačinjavali istu križarsku skupinu (29). Ta skupina Nenadić-Medvidović brojila je, prema nekim tvrdnjama, sedamdesetak osoba. Tu se ubrajaju i hercegovački križari, među kojima su se isticali Benko Penavić i Mariofil i Bozo Mandić. Djelovali su na području Rakitna, Roškoga Polja, Vinjana Gornjih, Glavine Gornje i Prološca Gornjeg. Od Imoćana, u ovoj skupini su, osim spomenutih Jose Medvidovića, Miće-Miška Medvidovića i Marijana Kraljevića, još bili Mate Medvidović i Petar-Pepica Medvidović, oba iz Glavine Gornje, Ivan "Martin" Nenadić zv. Pećinović, Luka Nenadić zv. Pećinović,

Piše:

Ivan GABELICA

Petar Nenadić zv. Bikić, Mate Nenadić, Stipe Nenadić zv. Pećinović, Petar Janjiš zv. Turkić i Ante (Toni) Janjiš pok. Marka. S njima je bio povezan i Drago Koštirov iz Vira, kod Posušja. Uz Matu Medvidovića, prvak ove skupine imotskih križara bio je Ivan "Martin" Nenadić zv. Pećinović, ustaški poručnik, a ne njegov brat Luka Nenadić zv. Pećinović, kako se pogrešno tvrdi. Luka je bio civilna osoba i glavar sela Vinjani Gornji.

Ta se skupina 26. srpnja 1945. sukobiла s partizanima, koji su iz Vira išli u Imotski po hranu, pa su poginula dva partizana, a kamišari odnosno križari su im odnijeli oružje i poubijali konje (30).

Karta Imotske krajine kartografa Bartola Riviere iz doba mletačke vladavine.
(Zbirka GBT.)

Izdajom jednoga od svojih članova skupina je razbijena, a njezini članovi su po jedinačno i na različitim mjestima strijeljani. Tvrdi se, da je likvidacijom zapovijedao Nino Novaković, major, Srbin iz Pađena kod Knina. Luku Nenadića zv. Pećinović ubila je Ozna 11. prosinca 1945. u Imotskome. Petra Nenadića ubila je također Ozna, ali 23. studenoga 1945. u Vicanovu Gaju, Vinjani Gornji. Dana 23. studenoga 1945. strijeljan je u Vicanovu Gaju i Petar Janjiš zv. Turkić. Mate Nenadić strijeljan je 27. rujna 1945. u Gorici, Hercegovina. Ivan "Martin" Nenadić i njegov brat Stipe Nenadić strijeljani su 16. svibnja 1946. Predpostavlja se, da su bačeni u tzv. Cikovljamu, iznad Duzelovih kuća (31). Ante (Toni) Janjiš se ranije predao partizanskim vlastima i tako spasio gla-

vu. Za Matu Medvidovića i Petra Medvidovića se tvrdi, da su uhićeni 23. prosinca 1945. i da je tu Petar Medvidović na licu mesta strijeljan (32).

Ali, to nije točno. U izvješću Ozne za Hrvatsku upućenom CK KPH 15. prosinca 1945. pod brojem 4580 se tvrdi, da je "zamjenik opunomoćenika za Imotski pomoći agenata uspio (je) ubiti u brdima kod Imotskog bandita Medvidovića" (33). Prema tomu, Petar-Pepica Medvidović je likvidiran prije 15. prosinca 1945., ali svakako u prvoj polovici prosinca te godine. Tvrdi se, da je prije samoga strijeljanja uzviknuo: "Umirem za Hrvatsku i viru Isusovu" (34). Umro je dakle na način dostoјan borca za hrvatsku državnu nezavisnost. Mate Medvidović je uhićen, zatim затvoren u Kninu i tamo strijeljan 1947. Njihov brat Mijo Medvidović zv. Miško pobjegao je iz kaznionice u Lepoglavi u križare na Kalnik, gdje ga je Udba likvidirala najvjerojatnije godine 1948. (35). Preostao je živ Drago Koštirov, koji će kasnije djelovati s križarima Lažetom, Meterom i Piplicom i poginuti, navodno, na planini Ljubuši 16. kolovoza 1947. O daljnjoj sudbini Marijana Kraljevića nije mi ništa poznato. Jozo Medvidović je bio osuđen na smrt, pa kasnije pomilovan na 20 godina zatvora, ali je nakon tri-četiri godine izdržanog zatvora pušten kući (36).

Iz Vinjana Donjih potječe križar Ante Buljan-Klapirić, koji je ubijen u Cernu 6. siječnja 1948.(37). Kojoj je skupini pripadao i gdje je djelovao, ne znam.

Nove skupine otpora

Likvidacijom predhodnih križarskih skupina nije prestao pokret otpora protiv partizanske vlasti u Imotskoj krajini. Otpor se nastavlja, ali sada u njemu sudjeluju pretežno osobe, koje su se vratile iz zarobljeništva i započele živjeti uobičajenim građanskim životom ili prije toga nisu uopće pripadale nikakvim vojnim postrojbama. U stručnoj književnosti se spominju tri takve skupine, koje predvode Nediljko-Mate Piplica, Mate Surlin odnosno Ante Meter i Dinko Pavlinović (38). Takvo mišljenje je, međutim, pogrešno. To je očito iz načina odlaska dotičnih osoba u kapišare odnosno križare i iz njihova dje-

lovanja. Jedino bi se o križarima okupljenim oko Dinka Pavlinovića u drugoj polovici 1947. pa do njihove likvidacije moglo govoriti kao o posebnoj križarskoj skupini.

Ovaj odlazak u križare polovicom 1946. nije nastao slučajno. To je plod predhodnih dogovaranja političkih istomišljenika o potrebi otpora jugoslavenskim komunističkim vlastima. U tomu se naročito ističu Ante Vilenica zv. Čokota, Zvonko Vilenica, Ante Olujić, Nediljko Margeta, Ante Kujundžić zv. Grizović, Ante Meter, Nediljko-Mate Piplica, Mate Šurlin i druge osobe zabrinute za položaj hrvatskoga naroda u komunističkoj Jugoslaviji. U zauzimanju političkih stajališta na neke od njih utjecao je i don Ante Tolić. Svi su oni bili spremni i oduševljeni za borbu. Kao posljedica tih razgovora nastaje u lipnju 1946. nova križarska skupina. Najprije u kamišare odnosno križare odlaze Petar Lazeta iz Ričica i Ante Meter iz Prološca. Za nekoliko dana njima se pridružuje Mirko Lazeta, također iz Ričica, koji je bio pozvan na saslušanje u Oznu u Imotskom, ali se nije htio odazvati. Iza Mirka Lažete u ovu skupinu dolazi Ivan Sičenica, isto tako iz Ričica, koji je kao ustaša pobjegao iz Lepoglave. Nakon Sičenice skupina se povećava s još dva člana: Zvonkom Brnadićem zv. Mostarac iz Mostara i, iza njega, Matom Šurlinom iz Prološca. Ova šestorica otišli su u kamišare odnosno križare jedan za drugim u razmaku od 20 dana. To znači, da jeova križarska skupina osnovana u lipnju mjesecu 1946. u Ričicama. Oko nje kao jezgre okupljali su se ostali kamišari odnosno križari. Zvonka Brnadića s ovim križarima povezao je Ante Kujundžić zv. Grizović. Zapovjednik skupine bio je Petar Lazeta, a Mate Šurlin njegov zamjenik (39).

U prvim se danima ova skupina krila u Ričicama, oko Lažetinih kuća, i bila je naoružana puškama, a Ante Meter je imao samo pištolj. No, kroz to vrijeme su održavali intenzivne sveze sa svojim istomišljenicima, koji su ostali kod kuće. Posebno su bili povezani s Antonom Olujićem iz Prološca i Nediljkom Margetom iz Poljica. U mjesecu srpnju 1946. Nediljko Margeta ih je povezao s Matom Zecom iz Krstića, koji im se uskoro pridružio. Kratko vrijeme s njima je bio i Ivan Milas zv. Živonja iz Druma, Podbablje, ali ih je nakon 4 dana napustio i prijavio se vlastima. No, unatoč tomu bio je 12. srpnja 1946. strijeljan u Imotskome (40).

Negdje iza 20. kolovoza iste godine Ante Meter, Zvonko Brnadić i Mate Zec su se prebacili u Zmijavce, u kuću Ivana Šute pok. Jure zv. Čiča. Tu su križarima pristupili Nediljko-Mate Piplica i sam Ivan Šuto, oba iz Zmijavaca. Odmah iza toga ova su petorica napala kuću Marka Garca, predsjednika odbora u Podosoju, a zatim zadrugu u Slivnu. Poslije tih podhvata napustio ih je Ivan Šuto i vratio se kući, ali je zbog svoga kratkotrajnog sudjelovanja u križarima bio osuđen na zatvorsku kaznu. No, sada su u kamišare odnosno križare počeli pristizati novi članovi: krajem rujna 1946. Ante-Petar Buljan zv. Vuglić iz Gornjega Podbablja, u mjesecu studenomu 1946. Ante Šabić iz Zmijavaca, koji se prije toga 18 mjeseci skrivaо pred partizanima, Luka Galov iz sela Vidonje, kod Metkovića, koji je radio u Imotskom na otkupu duhana, i Luka-Ivan Milas zv. Džomer iz Druma, Podbablje, krajem mjeseca prosinca 1946. Ivan Kegalj iz Ciste Velike, početkom siječnja 1947. najprije Nediljko Jukić iz Runovića, a zatim Dinko Pavlinović iz Donjih Rašćana i u mjesecu veljači 1947. Ivan Ivanović iz Krstića. Njima se je pridružio i križar Drago Koštirović iz Vira, kod Posušja, ali nemam podataka kada je to bilo. Ante-Petar Buljan došao je u križare preko Ante Metersa i Zvonka Brnadića zv. Mostarac, a Antu Šabića, Luku Galova, Ivana Keglja i Dinka Pavlinovića povezala je s ostalim križarima Ana Šuto rođ. Bitanga iz Zmijavaca (41).

Tako je u drugoj polovici 1946. i u prvim mjesecima 1947. na području Imotske krajine djelovalo petnaestak kamišara odnosno križara. Naravno, u svakom podhvatu nisu nastupala sva petnaestorka zajedno. Samo nekolicina njih bi odlazila izvršiti postavljeni zadatak. No, u izvršenje zadataka nisu uvijek iste osobe isle zajedno. Sa sigurnošću se može reći, da su svi djelovali na području cijele Imotske krajine, a samo bi se s vremenom na vrijeme raspršili i odlazili prema svojim selima, jer im se je tako bilo lakše skrivati pred progona protivnika i opskrbljivati hranom. Stoga se ne može ni govoriti o tri nego o jednoj jedinstvenoj križarskoj skupini. Njezina je značajka, da je u njoj bio znatan broj mlađića mlađih od 20 godina, kada su otišli u kamišare odnosno križare. To su bili Ante-Petar Buljan (rođ. 10. lipnja 1927.), Ivan Ivanović (rođ. 22. lipnja 1927.), Nediljko Jukić (rođ. 1. siječnja

1928.), Ante Meter (rođ. 2. siječnja 1929.) i Nediljko-Mate Piplica (rođ. 8. kolovoza 1928.), a osim njih i Krsto Knezović Rabotić (rođ. 14. rujna 1927.), koji kasnije dolazi u Imotsku krajinu kao križar, i Kazimir Pavlinović (rođ. 5. ožujka 1928.), koji najvjerojatnije polovicom 1947. odlazi u križare. A Ante Meter je u vrijeme svoga odlaska čak bio maloban. Ove činjenice obaraju tvrdnju, da su u kamišare odnosno križare odlazile uglavnom ustaše i domobrani. One nai-mne pokazuju, da se je protiv jugoslavenske komunističke vlasti pobunila hrvatska mladež, bez obzira na dob i na prijašnje sudjelovanje u vojnim postroj-bama.

Potpis za križarima

Gotovo odmah od svoga osnutka ova križarska skupina je intenzivno napadala seoske odbore, zadruge i osobe pove-zane s jugoslavenskom komunističkom vlašću. Njezini članovi su se često pre-bacivali s jednoga dijela na drugi dio Imotske krajine i izvodili borbene pod-hvate, pa je vlast bila krajnje uznemirena i nesigurna. Zbog toga je ona odlučno krenula u potjeru za križarima, prati ih gotovo u stopu, u namjeri da ih uništi. U tim sukobima uvijek pogiba po koji križar. Tako je već 7. studenoga 1946. u Zagvozd likvidiran Mate Sur-lin. Polovicom prosinca 1946. prilikom pokušaja razoružavanja Ante Todorovića, Davida Todorovića, Mije Šute i Paške Šute, odbornika u Zmijavcima, uhićen je Luka Galov i kasnije, kako je već navedeno, strijeljan zajedno s Anom Šuto rođ. Bitanga kod crkve sv. Ante u Drumu, Podbablje, 16. veljače 1947. U Podosoju Ante Šabić, Ante-Petar Buljan, Nediljko Jukić, Nediljko-Mate Piplica i Ivan Ivanović sukobili su se s vojskom polovicom veljače 1947. i tom zgodom uhićen je Ivan Ivanović, koji je prije samo 4 dana došao u križare, i bio je odmah iza toga 15. veljače 1947. strijeljan na granici između Zmijavaca i Gornjega Podbablja. Uskoro su slijedile likvidacije i nekih drugih kamišara odnosno križara. Ante-Petar Buljan zv. Vuglić uhićen je i na licu mjesta strijeljan u zaseoku Čapini, u Podbablju Gornjem, 18. veljače 1947., Ante Šabić uhićen je i likvidiran u Drumu, Podbablje, 5. ožujka 1947., Mate Zec ubijen je 12. ožujka 1947. na Golomu Brdu, Zagvozd, a Luka-Ivan Milas zv. Džomer 17. ožujka 1947. u Prološcu (42).

Videći da im je život ugrožen, Petar Lažeta, Ante Meter, Ivan Kegalj, Nediljko-Mate Piplica, Zvonko Brnadić i Drago Koštro odlučili su u mjesecu travnju 1947. napustiti Imotsku krajinu i prebaciti se u Kamešnicu i Vran-planinu, u Bosnu, gdje su se borili križari pod vodstvom Mirka Kapulice. Nediljko Jukić i Dinko Pavlinović ostali su u Biokovu i nisu se povlačili u Bosnu. S Kapulicom su još bili križari Tadija Kapulica, Mijo Škarlo, Stipe Križić, Božo Budimir, Mate Boraš i Ante Čamber. Ali krajem srpnja 1947. Ante Meter, Ivan Kegalj, Petar Lažeta i Zvonko Brnadić zv. Mostarac razišli su se u Vran-planini s Mirkom Kapulicom i njegovim sudrugovima i vratili su se u Imotsku krajinu. S Kapulicom su ostali Nediljko-Mate Piplica i Drago Koštro. Nekako u isto vrijeme, kada su se iz Bosne vratili Lažeta, Meter, Kegalj i Brnadić, u Imotsku krajinu su došli križari Krsto Knezović Rabotić iz Prološca, Ivan Mlinarević iz Tihaljine i Kazimir Parlov iz Ričica, koji su do tada djelovali u Slavoniji. Oni su i prije toga s vremenom na vrijeme, na kratko, navraćali u Imotsku krajinu, ali su se sada definitivno tu prebacili i djelovali s križarskom skupinom Ante Mctera i Petra Lažete. U ovoj skupini našao se je i Jozo Meter zv. Kesa, ali ne znam od kada. Ta jesupina u noći između 18. i 19. kolovoza 1947. odlučila napasti zadrugu u Lokvičićima i odbor u Prološcu. Petar Lažeta je napravio raspored. Za napadaj na odbor određeni su Ante Meter, Jozo Meter i Krsto Knezović Rabotić. Ostali su trebali napasti zadrugu u Lokvičićima. Napadaj na zadrugu u Lokvičićima uspio je samo djelomice. Križare je napala vojska i jedva su se živi izvukli. A prije nego što je započeo napadaj na odbor u Prološcu, odbornici su napali križare, koji su se morali povući. Krsto Knezović Rabotić se nije pogom spasio, a Ante Meter i Jozo Meter zv. Kesa su bježali prema Drumu, Podbablje, gdje su 20. kolovoza 1947. uhićeni (43). Očito je, da je iz redova križara ili njihovih bliskih suradnika obaviještena Udba o namjeravanim podhvatom.

Drakonske kazne

Okružni sud u Splitu, u vijeće sastavljenom od Josipa Košte, kao predsjednika vijeća, i Dinka Bajića i Grge Raosa, kao Članova vijeća, a uz nazočnost Franc Pancirova, kao zapi-

sničara, na raspravi održanoj u Imotskom 19. ožujka 1948., izrekao je Ante Meteru kaznu smrti strijeljanjem. A prije toga Jozi Meteru zv. Kesa je podijeljena amnestija. Očito su oni koji su mu podijelili amnestiju imali razloge za to. Zajedno s Antonom Meterom osuđeni su Nedjeljko Margeta iz Poljica, Imotski, na 15 godina lišenja slobode s prisilnim radom, Jozo Meter zv. Ćika na kaznu lišenja slobode 2 godine i konfiskaciju imovine, Danica Meter na dvije godine lišenja slobode s prisilnim radom, Marko Čorić na dvije i pol godine lišenja slobode s prisilnim radom, Marko Gadžo i Milan Mršić, svaki na po tri godine lišenja slobode s prisilnim radom, Mate Petričević, Ante Petričević i Jure Čorić, svaki na po jednu godinu lišenja slobode s prisilnim radom, i Mijo Meter zv. Mića na šest mjeseci poopravnoga rada. Svi su ovi iz Prološca i osuđeni su za suradnju, prikrivanje, hranjenje i neprijavljanje Metera i njegove skupine. Nedjeljko Margeta je osuđen za organiziranje i naoružavanje te skupine (44).

Imotska krajina

No, još prije i to 11. travnja 1947. pred Okružnim sudom za Srednju Dalmaciju u Splitu osuđena je u Imotskom skupina pomagača Ante Metera i Ante Buljana zv. Vugić, kako se to navodi u osudi. To su Marijan Tolić pok. Luke iz Prološca, osuđen na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od četrnaest godina. Ante Grbavac Mijin iz Prološca, osuđen na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od devet godina, Petar Grbavac pok. Josipa iz Prološca, osuđen na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od šest mjeseci, Milan Stojić pok. Ivana i Ivan Tolić pok. Nikole, oba iz Prološca, osuđen svaki na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od po osam mjeseci, Mate Tolić pok. Marijana iz Prološca, osuđen na kaznu lišenja slo-

bode s prisilnim radom u trajanju od šest godina, Mila Grbavac Marijanova zv. Rosa iz Prološca, osuđena na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od jedne godine, Ivan Ćapin Josipov zv. Škorić iz Podbablja Gornjega, osuđen na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od dvanaest godina, Ivan Ćapin Antin zv. Barišić iz Podbablja Gornjega, osuđen na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od deset godina, Mara Milas Antina iz Drumu, Podbablje, osuđena na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od šest mjeseci, Ivan Perić pok. Mate zv. Peša iz Prološca, osuđen na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od tri godine, Petar Vujević pok. Mate zv. Uso iz Drama, Podbablje, osuđen na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od jedne godine, Andra Tolić Matina iz Prološca, osuđena na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od šest mjeseci, Ana Olujić Grgina iz Prološca, osuđena na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od šest mjeseci, Ante Milas pok. Luke iz Drama, Podbablje, osuđen na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od jedne godine i Nina Lončar Kavadalić ud. pok. Ante iz Podbablja Gornjega, osuđena na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od šest mjeseci. Svi osuđenici su još osuđeni i na gubitak političkih prava, koja ionako nisu imali. Ove kazne izreklo im je vijeće sastavljeno od Luke Antičevića, kao predsjednika, i Mate Tandare i Stipe Kristića, kao sudaca porotnika, a uz nazočnost Srećka Jadrešića, kao zapisničara (45).

Ovim osudama nije prestao progon križarskih suradnika. Presudom Okružnog suda u Splitu od 17. svibnja 1948., preinačenom presudom Vrhovnog suda Hrvatske od 5. lipnja 1948., izrečene su zatvorske kazne novoj skupini Meterovih pomagača. Vijeće Okružnoga suda u Splitu na raspravi održanoj opet u Imotskom, sastavljeno od Luke Antičevića, kao predsjednika, i Anke Krstulović i Ive Tudor, kao sudaca porotnika, uz nazočnost Drage Valdagnia, kao zapisničara, osudilo je Petra Todorića pok. Mate iz Zmijavaca, na 18 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom, Juru Šabića pok. Luke iz Zmijavaca, na 8 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom, Antu Šabića pok. Ivana iz Zmijavaca, na 8 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom, Marka To-

dorića Josipova zv. Markan iz Zmijavaca, na 1 godinu dana lišenja slobode s prisilnim radom, Mariju Lubinu pok. Ivana iz Runovića, na 1 godinu i 2 mjeseca lišenja slobode s prisilnim radom, Matiju Repušić Josipovu zv. Mačuka iz Runovića, na 8 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom, Darinku Jukić pok. Marijana iz Runovića, na 6 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom, Maru Kujundžić "Kuljanovu" ženu pok. Marijana iz Ivanbegovine, na 1 godinu lišenja slobode s prisilnim radom, i Ivana Keglja pok. Ante iz Ciste Velike, na 1 godinu i 2 mjeseca lišenja slobode s prisilnim radom. Ali Vrhovni sud Narodne Republike Hrvatske u vijeću sastavljenom od Eugenija Večeka, kao predsjednika, i Mladena Belčića i dr. Emanuela Cinottija, kao članova, a uz nazočnost dr. Eduarda Floršica, kao zapisničara, potvrđio je izrečene kazne Matiji Lubina, Matiji Repušić, Darinki Jukić i Ivanu Keglju. No, usvojio je žalbe državnoga odvjetnika Danka Bedekovića u pogledu ostalih optuženika, pa je izrekao kazne Petru Todoroviću u trajanju od 4 godine lišenja slobode s prisilnim radom, a Juri Šabiću, Anti Šabiću, Marku Todoroviću i Mari Kujundžić, svakomu po 1 godinu i 6 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom.

Važnoje napomenuti, daje Mara Kujundžić, osim za pomaganje Meteru i njegovim sudrugovima, osuđena i zato što je navodno neustanovljenog dana u mjesecu listopadu 1947. u dva navrata primila u svoju kuću Matu Vrljića zv. Car. Ovu činjenicu treba provjeriti radi utvrđivanja Careva životnoga puta nakon što je njegova skupina razbijena krajem 1944. godine (46).

Uhidbom Ante Metera i prve skupine njegovih pomagača nisu prestale nedaje za križare u godini 1947. One su slijedile i dalje. Godina 1947. bilaje zaista katastrofalna za hrvatski pokret otpora u Imotskoj Krajini. Dana 6. lipnja 1947. Udbaje ubila u Zmijavcima Nediljka Jukića. U Drumu, Podbablje, 19. rujna 1947. izdajom su likvidirani Krsto Knezović Rabotić, Zvonko Brnadić i Ivan Mlinarević. Istoga dana u Prološcu, u blizini Rabotića kuća, ubijen je Petar Lažeta. Tri dana kasnije, dakle 22. rujna 1947., na okrutan način Udba je strijeljala Matu Kneževića Rabotića i njegovu kćи Jozu Knezović Rabotić, djevojku od 26 godina. Inače, Mate Knezović Rabotić je stric Krste Knezovića i jedan od glavnih suradnika

križara na imotskomu području. Kao što je već rečeno, Drago Koštroje, navodno poginuo na planini Ljubuši 16. kolovoza 1947. Ivan Sičenica se, izgleda, već dugo vremena prije toga odvojio od skupine i djelovao samostalno oko Ričica. Onje, navodno, ubijen također izdajom u Ričicama nekoliko dana nakon smrti Petra Lažete, dakle 21. ili 22. rujna 1947. Jedino je Mirko Lažeta bio bolje sreće. Prebacio se je u selo Tuk, kod Rovišća, u blizini Bjelovara, tu se nekoliko mjeseci skrivaо, a zatim je emigrirao u Kanadu i tamo umro prirodnom smrću prije desetak godina (47).

Sudbina slavonskog ogranka

Ali križarski pokret otpora u Imotskoj Krajini ovim ipak još nije bio skršen. Borbe i progoni su se nastavili i dalje. U Slavoniji i Bosanskoj Posavini, a pretežno u Babinoj Gredi, kod Županje, uhićenje između rujna 1947. pa do polovice veljače 1948. veći broj osoba, među kojima ih je petero bilo rodom iz Imotske krajine, i to iz Prološca i Ričica, zbog suradnje s križarima. Okružni sud u Slavonskom Brodu na raspravi održanoj 16. ožujka 1948. u vijeću sastavljenom od Milana Prerada, kao predsjednika, i Mare Gospočić i Ive Viletel, kao sudaca porotnika, a uz nazočnost Zdenke Kosički, kao zapisničara, izrekao im je osude i to Ivanu Knezoviću Rabotiću iz Prološca, ocu Krste Knezovića a bratu Mate Knezovića, obojica strijeljanih, kaznu smrti strijeljanjem, Ivanu Sirnicu iz Bazika, kod Bosanskoga Samca, kaznu smrti strijeljanjem, Miljenku Knezoviću iz Prološca, sinu Ivana Knezovića a bratu Krste Knezovića, mladiću od 15 godina, kaznu lišenja slobode od 6 godina s prisilnim radom, Josipu Mlinareviću iz Tihaljine, kod Gruda, Hercegovina, kaznu lišenja slobode od 4 godine s prisilnim radom, Ivki Mlinarević iz Drinovaca, kod Gruda, kaznu lišenja slobode od 8 mjeseci s prisilnim radom, Nevenki Knezović Rabotić iz Prološca, kćeri strijeljanog Mate Knezovića, kaznu lišenja slobode od 3 godine s prisilnim radom, Vikici Leninger iz Babine Greda kaznu lišenja slobode od 7 mjeseci s prisilnim radom i Miji Knezoviću Rabotiću iz Prološca, sinu strijeljanog Mate Knezovića, kaznu lišenja slobode od 5 godina s prisilnim radom.

S njima su još osuđeni na zatvorske kazne Ruža Soldo iz Tihaljine, Marija

Popac iz Pušića, kod Stoca, Mirko Vučkić iz Katuna, kod Šestanovca, Petar Mauha zv. Boda iz Hrvatskog, kod Delnice, Bariša Lekić zv. Beta iz Ričica, Franjo Krnjić zv. Vinkov iz Babine Greda i Gabro Majić iz Vitine, kod Ljubuškoga. Ivan Knezović je kasnije bio pomilovan, pa mu je kazna smanjena na 20 godina lišenja slobode (48). Vojni sud u Osijeku osudio je Kazimira Parlova, koji je dospio u Udbine ruke 30. rujna 1947. u Babinoj Gredi, kamo se bio sklonio na liječenje zbog ozljeda zadobivenih u borbi, na 10 godina lišenja slobode (49).

U pokretu otpora nisu sudjelovali i stradavali samo Imoćani, koji su imali prebivalište u Imotskoj krajini. Svoj doprinos toj borbi dali su i oni, koji su se uspjeli spasiti bijegom iz Hrvatske. U podhvatu Božidara Kavrana, koji je poznat pod nazivom "Operacija 10. travanj" odnosno pod partizanskim nazivom "Operacija Gvardijan", sudjelovao je i Imoćanin Ivan Vučak iz Ciste Velike. U želji da pomogne borbu hrvatskoga naroda za slobodu, krenuo je iz Austrije u Hrvatsku zajedno s Filipom Radošem, Todorom Panićem, Jurom Majstorovićem, Ivanom Marićem, Antonom Simićem, Ivanom Ceranićem, Stjepanom Budinićem, Zvonkom Brezovićem, Jakovom Šimunićem i Ivom Marićem. Ova skupina od 11 osoba prešla je granicu i ušla u Hrvatsku u dva dijela: 29. studenog 1947. i 2. prosinca 1947. Kada je prešao granicu i bio uhićen Ivan Vučak, ne znam. No, sigurno je uhićen na jedan od ta dva dana. A strijeljan je u Zagrebu 10. listopada 1948. Za grob mu se još uvijek ne zna (50).

Od djelatnih križara ostali su još na životu Dinko Pavlinović u Biokovi i Nediljko-Mate Piplica u Vran-planini. Dinko Pavlinović, ostavši sam u Biokovi, okupio je oko sebe novu skupinu križara. Njemu su se pridružili Kazimir Pavlinović i Marijan Kovačević, oba iz Donjih Rašćana, i Alač (ne znam mu imena) iz Igrana, kod Makarske. Njihovo djelovanje bilo je kratkoga vijeka. Dana 21. svibnja 1948. svi su likvidirani u Biokovi. Ali i dalje ostaje sporno, jesu li Josip Pavlinović, strijeljan isto vrijeme i na istom mjestu kao i predhodna četvorica, i Filip Pavlinović, strijeljan 7. veljače 1948. u Donjim Rašćanima, bili križari, iako mi raspoloživi izvori tvrde da nisu (51).

Nakon što su križari i u Bosni likvidirani, a ostavši sam s Mirkom i Tadijom Kapulicom, Nediljko-Mate Piplica odlučio se vratiti u Imotsku krajinu. To je učinio 11. kolovoza 1949. Našao je sklonište u Zagvozdu, u zaseoku Buljubašići. Gotovo dvije godine skrivali su ga i hranili Petar Buljubašić, Ivan Buljubašić zv. Gluvo, Jure Drlje zv. Baltić, Jure Buljubašić, Stjepan Pirić i Mate Buljubašić. Naravno, s njim u svezi bili su njegov otac Luka Piplica i brat Mirko Piplica, oba iz Zmijavaca. Sve do 1. svibnja 1951. nije poduzimao nikakve borbene podhvate. Tada je u Zagvozd došao na dopust Mate Pruže, zaposlen kao milicionar s činom vodnika u kaznionici Lepoglava, inače svojedobno pripadnik partizanskih postrojbi i član Partije. S Petrom, Ivanom i Matom Buljubašićem dogovoren je, da ga razoružaju. Prilikom razoružavanja Pruže se odupro i Ivanu Buljubašiću oteo nož, kojim mu je ovaj rezao opasac kako bi mu oduzeo pištolj, ranivši ga pri tomu. U takvoj prilici, kada se Mate Pruže od napadnutoga stvarno pretvorio u napadača, Piplica je pucao i Pruže je stjecajem okolnosti poginuo.

Ovaj događaj alarmirao je Udbu u potrazi za Nediljkom-Matem Piplicom. Stoga se Piplica u mjesecu lipnju iste godine prebacio u Podosoje, gdje ga je skrivaо Stjepan Puljiz zv. Talić. No, sve to nije bilo dovoljno. Dana 23. rujna 1951. Nediljko-Mate Piplica bio je uhićen kod Buljubašića kuća, u Zagvozdu, kamo se povremeno prebacivao iz Podosoja. Okružni sud u Splitu u proljeće 1952. osudio ga je na smrt strijeljanjem. Ta je kazna izvršena 24. kolovoza 1952. Njegovi pomagači Petar Buljubašić, Ivan Buljubašić zv. Gluvo, Jure Drlje zv. Baltić, Stjepan Puljiz zv. Talić, Jure Buljubašić, Stjepan Pirić, Mate Buljubašić, Luka Piplica i Mirko Piplica osuđeni su na zatvorske kazne, koje su nekim bile

izrazito visoke. Jure Garac iz Podosoja, inače odbornik u Podbablj Gornjem, oslobođen je optužbe, da je 1946. križarima otkrio bunker, u kojemu se skriva Marko Garac, predsjednik odbora u Podosoju (52). Tako je likvidiran zadnji križar u Imotskoj Krajini i potpuno ugušen pokret otpora protiv jugoslavenske komunističke vlasti.

I prema mrtvim križarima Udba je bila strahovito okrutna. Nije dopustila ni da se njihova tijela pokopaju u groblja u skladu s običajima i njihovim vjerskim uvjerenjem. Grobovi su im bili gorske vrleti i proplanci, po kojima su lutale životinje i oskvrnjivale ih. Još dok su oni bili živi, njihove obitelji su bile upućene u sabirne logore i izvrgnute svakovrsnom progonom i zlostavljanju. To je poseban dio povijesti hrvatskoga naroda, koji još uvijek čeka, da bude proučen i javno objavljen. Ti kamišari odnosno križari nedvojbeno su pali za Hrvatsku, koja bi im za to bila dužna iskazivati poštovanje. Na žalost, ona to ne čini. Kao zastupnik u Hrvatskome državnom saboru bio sam predložio, da se preživjelim križarima vrijeme provedeno u pokretu otpora prizna kao mirovinski staž u dvostrukom trajanju. Time bi se na simboličan način iskazala zahvalnost prema njihovoj borbi i žrtvi. Za državu bi to bili beznačajni novčani izdaci. Ali Hrvatska demokratska zajednica se tomu usprotivila. Ona očito misli ili je mislila, da hrvatska borba pa i povijest počinje s njom.

Kamišari odnosno križari nisu doživjeli neuspjeh zato što narod nije stajao uz njih. Drugi su tomu razlozi. Bili su međusobno nepovezani i bez

stručnoga i politički izobraženog vodstva, koje bi usmjeravalo njihovu borbu. Nisu imali nikakve pomoći iz inozemstva, a narod je bio iscrpljen dugotrajnim ratovanjem. Ni jedan gerilski pokret, pa tako ni ovaj, nije mogao i ne može uspjeti bez nečije pomoći. No, njihove ideje i njihovi ciljevi bili su duboko utkani u dušu hrvatskoga naroda,

paje došao novi naraštaj, koji je ostvario ciljeve, za koje su oni ginuli. Možda ti ciljevi ne bi bili ni ostvareni, da nije bilo njihove borbe. Ta borba zaista može služiti na čast i ponos hrvatskomu narodu. Ona je dokaz da nikada nismo bili i da nismo ni sada ničiji sateliti nego ponosan narod, koji znade što hoće i kako treba ginuti za vlastitu slobodu.

BILJEŠKE:

- 27) G.Turić, nav.dj.,str.147. i 434. Izjava Marijana Keglja zv.Beser iz Ciste Velike 3.5.2002.
- 28) Zdenko Radelić, nav.dj., str. 417. i 425.
- 29) Dokumenti o protunarodnom radu..., Zagreb, 1946., str. 492. i Ljubo Medvidović iz Glavine Gornje i Mate Kutleša iz Imotskoga u izjavama od 20.4.2002.
- 30) Navedene izjave Ljube Medvidovića i Mate Kutleše i izjave Bože Đereka, odvjetnika u Zagrebu i Ikanu Đereka iz Vinjana Gornjih, obje od 21.4.2002.
- 31) Podatci Matičnoga ureda Imotski i G.Turić, nav.dj.,str.181.,182., 549,555. i 556.
- 32) G. Turić, nav.dj., str. 181. i 182.
- 33) HDA, CK SKH,VK, k.135, izvještaj Ozne za Hrvatsku od 15.12.1945.
- 34) G. Turić, nav. dj., str. 181. i 182
- 35) G. Turić, nav. dj., str. 181. i 182.
- 36) HDA, RSUP SRH, SDS, 015-17 , Rekonstrukcija banditizma za biv. kotar Makarska i nav. izjava Ljube Medvidovića iz Gornje Glavine.
- 37) G.Turić, nav. dj.,str. 528.
- 38) Z. Radelić, nav.dj., str. 419. -423.
- 39) Zapisnik o saslušanju Ante Metera od 23.8.1947. u spisu: HDA,RSUP SRH, SDS, 015/26
- 40) Kao u bilješci 39 i G. Turić nav. dj.,str. 311.
- 41) Kao u bilj. 39 i zap.o saslušanju Nediljka-Mate Piplice u:HDA, RSUP SRH, SDS, 015/17.
- 42) Kao u bilješci 39 i 41; podaci Matičnoga ureda Imotski; G. Turić, nav.dj., str. 198., 203., 298. i 311., s tim da su joj podatci o smrti Ante Šabića netočni.
- 43) Kao u bilješkama 39 i 41.
- 44) Kao u bilješci 39.
- 45) Spis Okružnoga suda Srednje Dalmacije, br. K-83/47.; preslik presude u mom posjedu.
- 46) Spis Okružnoga suda u Splitu, br. K-66/48.; preslik presude u mom posjedu.
- 47) G. Turić, nav.dj., str. 389., 430. i 452.; izjava Kazimira Parlova, preživjelog križara iz Ričica, sada u staračkom domu u Splitu, dana mi 12.5.2002. i izjava Martina Lažete iz Ričica dana mi 12.5.2002.
- 48) Spis Okružnoga suda u Slavonskom Brodu, br.K-79/48., preslik presude u mom posjedu.
- 49) List "Ričice", glasilo župe Ričice za 2002., str.11 – 20.
- 50) Ivan Prusac: Tragedija Kavrana i drugova, Rijeka, 1996.,str.223.; G. Turić, nav. dj.,str. 114. i 115.
- 51) Izjava don Ivana Lendića iz Gornjih Raščana, sada župnika u Zadvarju, dana 22.4.2002. i podatci Matičnoga ureda Vrgorac. G.Turić, nav.dj.,str. 413. i 415., ima pogrešne podatke.
- 52) Zapisnik o saslušanju Nediljka-Mate Piplice s optužnicom u : HDA, RSUP SRH, SDS, 015/17 i moja osobna sjećanja.

Hercegovački križari: i imotski su križari često prelazili na područje susjedne Hercegovine

ANTE VRBAN I MIRKO ĆAVAR NA ČVRSNICI 1946. (2.)

Vrban je tako ranjen ostao ležati u tom skrovištu nekoliko dana, tj. sve dok ga nisu našle neke mještanke, koje su u strogoj tajnosti obavijestile o tome **Miju Ćavaru**.

Mijo je brata **Mirka** po noći u strogoj tajnosti zatrpaо u zemlju na mjestu pogibije, a ranjenog Vrbana doveo u Rudo polje blizu svoje kuće i smjestio u uzraslu zob na jednoj svojoj njivi, koja nije bila upadna za oči, ni na udaru prolaznika. U tom skrovištu, kako Mijo kazuje, Vrban se nije dugo zadržao, svega dva dana. Mijo mu je tu pružio prvu pomoć, previjao mu rane i dobacivao nešto hrane. Uz to mu je još dobio jednu pastirsку vunenu kabanicu, vodeći računa, u slučaju njegova otkrivanja, da se ne bi moglo utvrditi čija je.

Dok je još Vrban tu ležao, doznao je za njega, dakako, preko veze, satnik **Božo Mandić**, koji ga je sa svojim momcima odveo na Vran planinu, na područje Kedžare i smjestio u staju kod Mijina prijatelja **Ivana Vrljića, zv. Jokića**, iz Bogodola kod Širokog Brijega.

Bojnik Vrban ostao je u toj staji ležati nekoliko dana. Za to vrijeme Vrljić se o njemu brinuo, previjao mu rane i hranio ga. Tu je Božo Mandić održao sastanak s njim i upoznao ga sa stanjem na tom području. Po prestanku krvarenja rana, bojnik Vrban napustio je to područje i zaputio se preko planina natrag u Austriju.

Piše:

Josip Jozo SUTON

Vrativši se sretno u Austriju, Vrban je podnio iscrpljeno izvješće **HDO i Božidaru Kavranu**, o za-tečenom stanju i borbi hrvatskih boraca po šumama na području Hrvatske i Bosne i Hercegovine. To izvješće služilo je Hrvatskom državnom odboru - HDO - i Kavranu za daljnju djelatnost, a osobito za izradu tragičnog plana za akciju "Deseti travanj", ili, kako su je nazivali jugokomunistički oznaši, "Operacija Gvardijan".

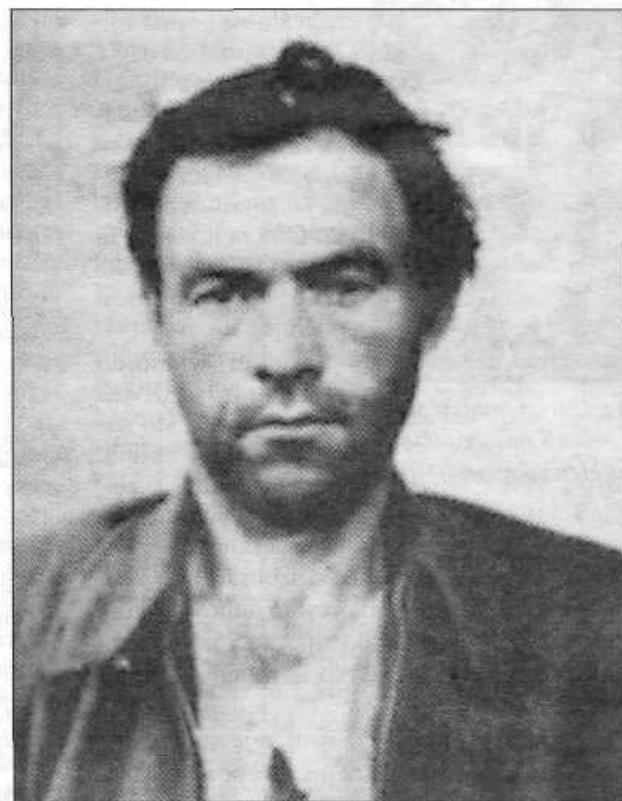
Plan akcije "Deseti travanj"

Akcija "Deseti travanj" imala je zadaću okupiti i organizirati stanoviti broj hrvatskih dragovolja-

ca, uglavnom časnika, i dočasnika biv. vojske NDH, kojima je uspjelo u svibnju 1945. prijeći preko granice u Austriju, uputiti ih u Domovinu da stanu na čelo križarskih skupina, da te skupine povezu, objedine i tako ojačaju za jedinstvenu borbu protiv partizanske vlasti, za oslobođenje Hrvatske. Za tu akciju stvoren je plan prema kojemu je predviđeno, pored ostalog, od prijavljenih dragovoljaca, stotinjak njih, za početak, uputiti u 19 skupina u Hrvatsku, u hrvatske šume.

Prema planu akcije, prva je skupina dragovoljaca upućena u Domovinu iz sabirnog mjesta Trofalcha iz Austrije preko Mađarske, u drugoj polovici svibnja 1947. u sastavu bojnik Ante Vrban, bojnik **Ljubo Miloš** i bojnik **Luka Grgić**. Iza toga, od svibnja 1947. do srpnja 1948. upućene su sve skupine, njih 19. U posljednjoj tj. 19. skupini bio je sam Božidar Kavran, koji je prešao austrijsko-jugoslavensku granicu i ušao u Sloveniju 3. srpnja 1948. Kavran, kad je doznao da su sve upućene skupine pale u ruke OZN-e, odlučio je i sam poći u smrt, da podijeli tu istu kobnu sudbinu zajedno sa svojim suborcima. Istoga dana po ulasku u Sloveniju stigao je na Pohorje i tu se dragovoljno predao oznašima.

Iz svega izloženog nije nimalo teško zaključiti da se u "Akciju Deseti travanj" ubacila OZN-a. Zato je skovala opaki plan, nazvavši ga

Izmuceni bojnik Vrban

"Operacija Gvardijan", ne samo da likvidira križarske skupine i pojedince po šumama, nego ići šire, na likvidaciju izbjeglih pri-padnika hrvatske vojske i dužno-snika NDH, koji se nalaze po zapadnim zemljama. Stoga je pro-nalazila uhode, plaćala ih i ubaci-vala među križare po šumama. Isto su takve uhode ubacivali u inozemstvu među izbjegle hrvat-ske domoljube. Oni su po zadatku svojih nalogodavaca veličali hrvatski otpor i borbu po šumama i tako podgrijavali interes i raspo-loženje za tu borbu. Zagovarali su da se treba što prije vraćati u Do-movinu i uključivati u borbu za-jedno s križarima i jačati tu borbu za oslobođenje Hrvatske. Zaciјelo, ti plaćenici i izdajice hrvat-skog naroda radili su isti posao i za iste nalogodavce i po šumama u Hrvatskoj i u inozemstvu. Upravo je OZN-a preko tih svojih slu-gana, najkorjelijih neprija-telja hrvatskog naroda, uspjela zavesti hrvatsko vodstvo u inozemstvu da pokrene i planira "Akciju Deseti travanj" i da pošalje u ruke OZN-e stotinjak naj-gorljivijih hrvatskih domol-juba kao što su Božidar Kavran, Ante Vrban, **Vje-koslav Blaškov, Mime Ro-sandić, Josip Tomljenović, Ante Vicković, Eduard Kuršul, Vladimir Sabolić, Tahir Alagić, Mirko Ćavar i drugi.**

Hrvatski borci po šumama nisu bili organizirana vojska. Nisu imali obavještajnu službu, pa su se teško mogli braniti od uhoda. Takve ni Vrban nije mogao prepoznati, pa je prihvaćao stanje po šumama onakvo kakvo je zaticao i kakvim su mu ga prikazali. Dakle, eto, i Vrban kao iskusni ratnik i visoki časnik nije prepoznao podvalu.

Koliko je OZN-a duboko ušla u Kavranovu akciju, najbolje se vidi po tome kako su sve upućene sku-pine upadale u ruke OZN-e. Znači, označi su unaprijed znali za dolazak svake skupine. Po to-me se vidi da je OZN-a imala u ru-kama i šifre za vezu između Centra za upućivanje skupina iz Austrije i križarske baze za prih-vaćanje upućenih skupina u Hrvatsku.

Zaciјelo OZN-a je znala za Vrbanov obilazak šuma, da ne kažemo da je ona taj obilazak i inicirala i kanalizirala. U toliko dugom hodanju po Hrvatskoj ona ga je mogla likvidirati. Međutim,

travanj". Zato je strogo prikriveno, pozorno i vješto prati-la i vodila njegovo kretanje.

Eto tako se OZN-a poslužila perfidnim jugokomunističkim metodama, te se dočepala stotinjak hrvatskih rodoljuba, koji su bi-li u svibnju 1945. izbjegli u zapadne zemlje, i podvrgnula ih poniženju, mržnji, osveti, mučen-ju i najokrutnijem smaknuću. Među njima bili su i hrvatski vite-zovi bojnik Ante Vrban "Podgor-ski" i visoki dužnosnik NDH i intelektualac Božidar Kavran, čelnik "Akcije Deseti travanj". Dakle, tako su ti hrvatski junaci položili svoje živote za oslobođen-je svoga hrvatskog naroda i svoje voljene domovine Hrvatske.

Tim hrvatskim mučenici-ma ne znamo ni do danas gdje su njihova tjelesa bačena, zatrpana, ili su mrtva ili živa čak spaljena. Ta mjesta- se i danas drže u strogoj oznaškoj tajnosti. Tom tajnosti prikriveni su još uvijek i ostali neizbrojivi jugokomunistički zločini.

Zar nije tragično da još i danas ima među nama, ne tako mali broj, živih počini-telja tih zločina. Pogotovo je tragično da oni nisu od-govarali za počinjene zločine, nego, štoviše, na-gradi-vani. Neki od njih, ne samo što žive i šeću po Hrvatskoj, nego još uvijek i uživaju neke stečene prvi-legije i zauzimaju visoke funkcije u aktualnoj hrvatskoj vlasti. No, umjesto da se pokaju i ispričaju hrvatskom narodu za počinjene zločine, oni te zločine skrivaju od javnosti.

Povrh toga, moramo se upitati, zašto još uvijek tim hrvatskim mučenicima nije postavljeno jed-no zajedničko obilježje?

Cesto korišten znak na križarskim kapama

radila je dugoročnije, planirajući veći "zalogaj" od likvidacije Vrba-na. Dakle, OZN-i je bilo u intere-su da se Vrban vrati u Austriju, jer je znala što namjerava Hrvatsko vodstvo učiniti nakon njegova po-vratka i podnesenog izvješća o stanju borbe po šumama u Hrvat-skoj. Znala je da je Vrbanov po-vratak u Austriju i podneseno izvješće uvjet za "Akciju Deseti

O KOM BALJKU JE RIJEČ?

U "Političkom zatvoreniku", br. 122., svibanj 2002., u napisu **Josipa Jozeta Sutona** "Ante Vrban i Mirko Ćavar na Čvrsnici 1946.", na str. 39. piše: "Obilazeći dalje teren, susreli su se na Psunju s jednom skupinom (radi se o skupini hrvatskih križara nakon Drugoga svjetskog rata - N. B.), kojom je zapovijedao Baljak."

Iz naše povijesti znam za **Venturu Baljka**, pripadnika prve ustaške emigracije u Italiji prije Drugoga svjetskog rata, koji je do pred Božić 1942. godine kao ustaški satnik hrabro branio hrvatsku Udbinu i potom u činu ustaškog bojnika do kraja rata bio u Gospicu. Kad su 4. travnja 1945. godine naši napustili Gospic, ustaški bojnik Ventura Baljak se s hrvatskom vojskom probijao u pravcu Senja i dalje do Kvarnera. Koliko znam iz razgovora s očevidcima, posljednji je put viđen u prvoj polovici mjeseca travnja 1945. godine u Rijeci. Što je bilo s ustaškim bojnikom Venturom Baljkom poslije Rijeke, i je li, možda - Baljak na Psunju koga u navedenom članku u "Političkom zatvoreniku" spominje Jozo Suton, je li taj Baljak bio Ventura? Lijepo molim gospodina Josipa Jozu Sutona da mi na to pitanje odgovori preko "Političkog zatvorenika", ili neposredno na moju privatnu adresu: Nikola Bićanić, 10000 Zagreb, Krajiška br. 12, telefon: 01/37-73-885. Hvala!

Nikola Bićanić

Susreti

*Susreti se nižu
ko koraljne struke.
Treba ih pohranit
u sigurne luke,
gdje vjetrovi šute.*

*Susreti su miris
livada i trava
rascvjetanog žbunja,
preorane brazde
i japanskih dunja.*

*Susreti su šume,
miris kore hrasta,
mahovine meke,
žubor gorske rijeke,
cvrkut modrih lasta.*

*Susreti su pjesme
Oblak bijeli sneni
što po nebu luta.
Miris sinjeg mora
što se bijesno pjeni.*

*Susreti su knjige
što ih vrijeme lista.
A na rubu oka
zastala je suza
na suncu se blista.*

Višnja Sever

AFORIZMI

- Političari bi više voljeli birati narod nego da narod bira njih.
- I kad se nađe lijek protiv raka, ne gine ti ~ raka.
- Glad očiju nema, ali ima velika usta.
- Ključ uspjeha predviđa i bravu.
- Ako hoćeš da te cijene, ne smiješ dopustiti da te kupe.
- Političari za govornicom mlate praznu slamu, a iza govornice rade ispod žita.
- Dok dobri učenici završe sve škole, loši su već zauzeli njihova mjesta.

Srećko Lazzari, Sarajevo

"DRUŠTVENOOPASNO" PISMO

Pokojni **Ivan Brkić** rodio se 24. lipnja 1934. u Zapolju kod Tomislavgrada. Po zanimanju je bio profesor hrvatskoga jezika. Životna ga je sudbina dovela u Zadar, gdje je do kraja i ostao, sve do svoje prerane smrti. Iz političkih je razloga osuđivan dva puta. Prvi put osudio ga je 1952. Okružni sud u Mostaru, na kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci zbog kaznenog djela iz čl. 118. st. 1. KZ-a ("protiv naroda i države - neprijateljska propaganda").

Drugi ga je put osudio 1973. Općinski sud Zadar, na kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedan) mjesec zbog kaznenog djela iz cl. 119. st. 3. KZ-a.

Na tu je presudu Ivan Brkić podnio žalbu Okružnom судu u Zadru, koji je tu žalbu odbio, dajući obrazloženje koje zorno pokazuje narav prošle jugoslavenske države i komunističkog sustava, te kao takvo može poslužiti kao jedno od tisuća i tisuća odgovora na zagovaranje "lika i djela" Josipa Broza, koje se posebno drsko vrši na državnoj televiziji.

- Izvadci iz presude Okružnog suda u Zadru Kž 246/73-3, od 1. veljače 1974.

"Žalba nije osnovana. Žalitelj smatra da je prvostepeni sud pogrešno uzeo da je njegov umišljaj išao na izazivanje nacionalne netrpeljivosti kad je napisao i uputio inkriminirano pismo **Kurta Ivanu** sa sadržajem navedenim u izreci presude kao prijekor što je dao napisati turističke prospkte za Privlaku na srpskom jeziku, držeći da ih je ovaj dao napisati, jer da je to samo bila njegova kritika jednog Hrvata koji je cijeli život djelovao drukčije od želja i potreba naroda iz kojega je proistekao a nikako izražavanje netrpeljivosti prema srpskom narodu, pa stoga da je i pogrešan zaključak da je navodima u inkriminiranom pismu vrijedanjem građana izazivao nacionalnu netrpeljivost."

Piše:

Bruno ZORIĆ

Ovakvu tvrdnju je okrivljeni već iznio u svojoj obrani u prvostepenom postupku te ju je prvostepeni sud odlučujući o stvari ocijenio i s osnovom tu i takvu obranu kao neutemeljenu odbacio pa je savjesnom te ispravnom i na logici utemeljenom analizom inkriminiranog pisma a imajući u vidu vrijeme pisanja te političku situaciju u SR Hrvatskoj u to vrijeme (doba tzv. nacionalističke euforije i eskalacije) kao i politički angažman okrivljenog (kao nastavnik bio povjerenik Matice hrvatske za Privlaku i član inicijativnog odbora za osnivanje povjereništva u Nišu) - sasvim osnovano i pouzdano utvrđio da je umišljaj okrivljenog išao za tim da izaziva nacionalnu netrpeljivost prema pripadnicima srpskog naroda kad je u pismu, kojim se samo prekorava Kurta Ivana što je kao rukovodilac Turističkog društva u Privlači tobože dao naštampati turistički prospekt na srpskom jeziku (mada je prospekt štampan u Novom Sadu prije 12 godina po naručbi drugih) nego ga politički diskvalificira kao izroda hrvatskog naroda jer upotrebljava "nehrvatski jezik", ovom adresatu prigovorio da je stao na stranu drugog naroda i politike te onih "koji misle da je hrvatski narod i ova hrvatska zemlja svačija prčija i da se po njoj može raditi sve što kome pada na pamet".

Nema sumnje da je u tom... izražena jasna aluzija na srpski narod kao onaj koji se tobože odnosi prema Hrvatima i Hrvatskoj kao da su njihova prčija odnosno kao onaj koji želi gospodariti Hrvatima, što nije ništa drugo nego jedna od glavnih teza i parola koje su isticane od hrvatskih nacionalističkih propagatora u vrijeme

me nacionalističke eskalacije, koje su direktno usmjerenе na podrivanje i razbijanje bratstva i jedinstva među našim narodima i na dezintegraciju Jugoslavije. Turistički prospekt na srpskom jeziku bio je samo povod da okrivljeni iskoristi prigodu da djeluje i putem pisma na izazivanje nacionalne netrpeljivosti prema srpskom narodu, pri čemu nije odlučno što je izraženo to izazivanje također Hrvatu a ne jednom Srbinu, jer se na inkriminirani način ne vrijeđa samo nacionalni osjećaj Kurta Ivana kao Hrvata kad ga se etiketira da je izrodjerje stao na stranu drugog (srpskog) naroda, nego se izražava i neraspoloženje prema srpskom narodu jer ga se potcjenjuje u njegovom naporu i doprinisu na stvaranju i razvijanju bratskih odnosa i jedinstva među narodima Jugoslavije, ... a samim tim se i kod Kurta Ivana kao adresata pisma vrijeđa njegov osjećaj privrženosti bratstvu i jedinstvu između hrvatskog i srpskog naroda (*podcertao B. Z.*) izražavanjem neraspoloženja prema Srbima.

... Sama okolnost što okrivljeni boluje od kostobolje, koja iziskuje svake godine liječenje u toplicama ne opravdava u ovom slučaju izricanje blaže - novčane ili pak uvjetne kazne, kao što to okrivljeni u žalbi predlaže, jer takovo stanje nije sprječavalo okrivljenog da ne izvrši presuđeno kričivo djelo i da ga izvrši na tako grubi način i da kroz njega ispoljava svoje negativne političke stavove koji su od ovog društva osuđeni, a osim toga okrivljeni je već bio suđen ranije zbog političkog kriminala (čl. 118. st. 1. KZ) pa prema tome nije se primirio u takvoj društvenoopasnoj raboti..."

S današnjeg gledišta, od same činjnice da je žalba glatko odbijena puno su zanimljiviji dijelovi obrazloženja navedene presude. Današnjim mlađim naraštajima možda će biti teško razumljivo da netko može biti zatva-

ran zbog pisma u kojem izražava svoje negodovanje nad jednim turističkim prospketom, pisma u kojem se samo zauzima za to da se u Hrvatskoj (pa bila ona i dio komunističke Jugoslavije) govori i piše hrvatskim jezikom, koji mora biti službeni jezik za sve institucije i građane. Također se može vidjeti što je tih 70-ih godina značilo biti povjerenik Matice hrvatske pa i samo član inicijativnog odbora za osnivanje Matice u svojoj sredini - otežavajuća okolnost (!), okvalificirana kao "politički angažman" okrivljenog u, kako je vlast govorila, doba tzv. nacionalističke euforij i eskalacije, dakle njegovo zauzimanje za uporabu hrvatskog jezika u hrvatskoj Privlači (blizu Zadra) nipošto nije slučajno. Takva razmišljanja i djelovanja treba u korijenu sasjeći i spriječiti i pomisao na "vrijedanje osjećaja privrženosti bratstvu i jedinstvu između hrvatskog i srpskog naroda" - a to vrijedanje bilo je sveobuhvatno; osim slobodnog razmišljanja i hrvatsko znamenje im je bilo uvredljivo, hrvatska pjesma, običaji, povijest, jezik, kultura i drugo.

Takva pravila nisu vrijedila za drugu stranu, srpsku; ne samo da su isticali svoju prošlost, običaje, pjesme, mentalitet, jezik i drugo, već su to nasilno i drsko nametali svim drugim narodima u jugoslavenskoj komunističkoj tvorevini, kao što su to radili i za vrijeme karadordjevičevske Jugoslavije.

Iako ovdje govorimo o nedavnoj prošlosti, moramo se prisjetiti da i danas hrvatskom narodu nije svugdje dopušteno slobodno razmišljati, a kamoli politički djelovati. Oni pojedinci koji se to usude, bit će kao što je to slučaj u Bosni i Hercegovini, politički izopćeni, pod prijetnjom sudskog progona, a činovnici Ujedinjenih naroda će im doživotno zabraniti političko djelovanje!

S druge strane, oni pojedinci hrvatskog naroda u BiH, ali i u Republici Hrvatskoj, koji budu pazili da traženjem pravde ne "povrijede osjećaje" drugih naroda i tzv. međunarodne zajednice, bit će bogato nagrađivani, bez obzira na njihovu stvarnu vrijednost.

UMRO JE PARTIZANSKI SILNIK MIĆO JELAČA (1919.-2002.)

Piše:

Ivan VUKIĆ

U Ličkom Novom kraj Gospića 7. svibnja uz crkveni obred pokopan je Mićo Jelača, partizan, visoki djelatnik OZNE i UDBE, te civilne komunističke vlasti.

Mićo Jelača je Hrvat. U početku rata bio je pripadnik domobranskih postrojbi. Bio je vozač i dok nije otkriveno da radi za partizane služio je u vojarni u Kaniškoj ulici u Gospiću, preko puta bolnice. Netko mu je dojavio da će biti uhićen. Pri bijegu u partizane ranjen je u ruku.

Njegovo vladanje Gospićem i Likom spada u najtragičnije i najkravavije povijesno razdoblje ovoga kraja. Pobjeno je na tisuće i tisuće Hrvata, na tisuće ih je dospjelo u komunističke robijašnice ili pak našlo spas u bijegu preko granice i iseljenju u druge krajeve zemlje.

Hrvati Like doživjeli su demografski slom, poremećena je demografska ravnoteža zbog koje se Like do danas nije oporavila.

Kako je sahranjen po crkvenom obredu, očito je zatražio oprost od Boga. No, nije se zbog svojih grijeha i zločinstva ispričao žrtvama. Nije imao snage zatražiti oprost od preživjelih robijaša svojega Ličkog Novog, Brušana, Podoštare i ostalih mjesta, koji sada kao starice i starci pogubljeni, čvornatih prstiju zbog reume i artritisa zadobivenog na robiji, u neimaštini provode svoje zadnje dane.

Naša Podružnica obratila se pismom njemu i drugom partizanskom i komunističkom silniku Paji Milkoviću, moleći ih da otkriju još nepoznata stratišta i grobišta pobjjenih Hrvata nakon pada Gospića 4. travnja 1945.

Evo sadržaja pisma:

Ne želimo Vas uz nemiriti niti prestrašiti. Želimo Vas zamoliti za pomoć. Vi ste obnašali značajne dužnosti u partizanskoj vlasti u ratu i iza rata. Svjedoci ste stravičnih događaja koji opterećuju Vas i nas.

Radi općeg oprosta i pomirbe, radi istine, pravde i čovječnosti, radi povijesnog pamćenja, molimo Vas, kažite nam gdje su stratišta i skupne grobnice pobjjenih Hrvata.

Odgovor nismo dobili. Nismo ga ni očekivali. Mi smo se kao kršćani ponijeli kršćanski. Dali smo im priliku da rasterete svoju svijest, izmire se s Bogom i svojim žrtvama, te skinu ljagu sa svoga imena.

Pravna država ne djeluje. Policija, Državno odvjetništvo, sud i vlast znaju za zločine, znaju tko su zločinci i tko su žrtve. Svojom pasivnošću i sami sudjeluju u zločinima zataškavajući ih, a nama pričaju priče kako ratni zločin ne zastarjeva.

Tko im više uopće vjeruje? Nitko! Znamo da za ratni zločin sude samo do moljubnim Hrvatima za navodno počinjene zločine u Domovinskom ratu, u kojem smo napadnuti i u kojem smo se branili i obranili. Napadače, istinske zločince, oslobađaju krivnje zakonom o oprostu.

Božoj pravdi na kraju ne umakne nitko, pa tako ni komunistički moćnik Mićo Jelača, malen po dobru a velik po zlu.

Sahrانjen je u novljansko groblje ispred kojeg je krajem Drugog svjetskog rata, kako to kažu očeviđci, postrojio vezane hrvatske sužnje, pročitao im smrtnu osudu i dao nalog za strijeljanje.

Događanja na putu do "Pakla"

Nakon uspješnog izbjegavanja uhićenja, ipak sam dolijao i to svojom krivicom: da sam bio nedostupan vlastima makar još šest mjeseci, dobio bih upola manju kaznu. No, bilo kako bilo, 15. 11. 1945., u 8 sati kuću gosp. Kraljeka u Kloštru Podravskom je opkolilo dvadesetak naoružanih vojnika, i tu je bio kraj mome skrivanju.

Sproveden sam odmah u Đurđevac, drugi dan u Bjelovar, gdje sam dao prvu izjavu, tko sam, od kuda i sve ostalo što spada u istražni postupak. Kako sam ja iz Velike Peratovice, općina i kotar Grubišno Polje, normalno je bilo, da me sprovedu u moje mjesto kako bi mi "narod" sudio.

Pratila me sreća

Predan sam jednomu mladom Oznašu, koji me je trebao sprovesti u Grubišno Polje. Iz Bjelovara ima vlak do Velikog Grđevca, a onda pješice preko šume u selo Grbavac i dalje u Grubišno Polje. Taj kraj mi je dobro poznat, a moj sprovodnik prijazan dečko, pa sam mu predložio da u Grbavcu skrenemo u kuću **Zlatice Horvat**, moje poznanice od prije rata, što on prihvata. Nakon okrjepe i kraćeg zadržavanja krećemo dalje, ali nema Zlatice, da joj se zahvalimo za ugošćavanje, no mi moramo ići dalje. Dolazimo u Grubišno Polje, u sjedište Oznc, koje je smješteno u kuću bivšeg odvjetnika **Dr. Luje Stahuljaka**. Na moje zaprepaštenje, Zlatica sjedi za stolom i priča sa šefom Ozne. Nakon primopredaje, pretresa i oduzimanje stvari, odpremljen sam u zavtor Općinskog suda, gdje treba započeti moja "kalvarija". Prolaze dani, a da me nitko od vlasti ništa ne pita, ali zato dolaze poznanici i školske kolege **Evića Bastašić, Iliju Krga, Spaso Ilinićić**, pa **Đuro Trbojević**, čije riječi nisam zaboravio. Kaže: "E, moj Vlatko, Ti si tuj kako vidim zdrav i dobit ćeš par godina rešta, a ja pogledaj", i pokaže mi desnu ruku suhu i nepomičnu, ja šutim i stalno se bojim batinanja i ostale torture. Od svega čega sam se bojao, ništa. Dužan sam objasniti što se dogodilo. Suprug "drugarice" Zlati-

Piše:

Vladimir VRĀZÍC

ce Horvat, **Miško Horvat**, bio je komesar u brigadi s dotičnim šefom Ozne, a poginuo je pri kraju rata, pa se ona kao takova založila za mene, a dobro me poznavala i njezina izjava je bila protuteža svim izjavama mojih seljana Srba, koji su jedino znali, da sam bio ustaša. A to je bilo više nego dosta, da mi skinu glavu. Meni u prilog je išla situacija, da u općem međežu su partizani (čitaj: četnici) 1942. ubili moga oca Dragutina i majku Mariju, a da uopće ne znam zašto, jer nisu bili nikakovi neprijatelji bilo koga. Ova izrječka mi je upisana kao olakotna okolnost i upisana u presudi.

Dolazi sedmi dan, stižu "panduri" i ruke straga, zavežu me kožnim remencima i to svaku ruku zasebno, a onda zajedno i krećemo za Bjelovar. Mislim u sebi, ova etapa je dobro prošla, a što će biti dalje, što se ubrzo obistinilo. Nakon približno jednog kilometra, meni zlo, krv nije cirkulirala, poskakale kvržice i ja gubim svijest i teturam hodačući. Sreća me ne napušta. Iz suprotnog smjera nailazi skupina žena i djevojaka, među njima i Zlatica Horvat. Kad su vidjele mene onako bijedna, ruku pocrnjelih, počele su galamiti, psovati i zahtijevati, da mi odmah oslobose ruke. Uz to se Zlatica pozivala na šefa Ozne, pa i na sebe kao udovicu narodnog heroja, što je uspjelo. Odvezan sam, dopustili su da sjednem dok ne dodem k sebi, pa je priča između mene i sprovodnika bila ljubaznija. Krenuli smo dalje, prošli kroz Grbavac, zašli u šumu prije Velikog Grđevca. Zagorac (poslije sam doznao) vodnik ide prvi, a Srbijanac s ruskim bubnjašem uperenim u mene iza. Razmišljam, ako im je naređeno, prvi će se sagnuti, a drugi će me izrešetati pa donosim odluku: ako se Zagorac sagne, skačem na njega, pa što bude.

"Trebalo ih je ubiti"

Prođemo kritični dio puta, odahнемo sva trojica i, kao za vraga, sretne-

mo uniformiranog političkog komesara. Što je bio po činu, ne znam, ali od straha nisam ni mogao vidjeti; poznati dotezenac iz Like, došao radići u pilanu "Vuković i drug" u Veliku Peratovicu, a nakon toga i ostao. Udržio se s poznatim kolovođama ustanka u našem kraju **Milanom Poparom**, **Gecom Bogdanovićem**, nekim **Klajićem**, a svi meni dobro poznati. Gleda me, zna sve i više "Što su vam ti Srbi bili krivi, da ste digli hajku 1941. na njih, vikali Srbe na vrbe?" Ja šutim, a što drugo, ali ipak, kad se ispuhao, izustim, jer srno se dobro poznavali: "A zašto ste ubili moje roditelje, zašto ste ubili Tomu Gradijana i..." On me prekine: "Tvoje roditelje je trebalo ubiti, jer su okotili takovog bandita kao što si ti, a Gradjan je bio obična ništarija i trebalo ga je umlatiti!"

Bože moj, i to je prošlo, jer smo morali krenuti dalje, da ne zakasnimo na vlak za Bjelovar. Nakon rastanka usudim se reći mojim pratiteljima: "Dečki, to vam je obični neradnik i ništa koristi, a gledajte do kud je dogurao." Oni šute i ništa ne kažu, a ja, sad već oskoljen, kažem što sam razmišljaо idući kroz šumu i zaključujemo, da se je kojim slučajem Zagorac spotakao, bilo bi svašta.

Dolazimo u Bjelovar, predaju me dežurnome zajedno sa zapečaćenim dokumetima, sprovode me u samicu gdje imam vremena razmišljati o mogućim grijesima koje mi mogu prikrpati.

Nakon dva dana pozvan sam na saslušanje odnosno istražni postupak koji je trajao dva dana, približno po pet sati dnevno. U istrazi ih ne zanimam ja, jer su sve dobili iz Grubišnog Polja, već moja saznanja o **Bobanovoj** legiji, čiji sam pripadnik bio od priključenja moje bojne u Sklop, kako se zvala Bobanova Crna legija koja je bila stacionirana u Podravini. Naročito se istraga okomila na Četvrtu streljačku satniju, čiji sam pripadnik i ja bio, i to na određenu osobu koju sam poznavao. Jasno da sam nijekao poznan-

stvo jer nije bio u mom vodu. Naknadno sam doznao, da su ga već imali, ali su željeli neke stvari utvrditi putem moje izjave, što nisu uspjeli, pa su me ostavili na miru i podigli optužnicu za moje grijeha, a osoba o kojoj je bila riječ je nestala, što sam doznao tek u Staroj Gradiški. Moram priznati, da je istražitelj bio korektan u saslušanju i nije bilo nikakve torture i batinjanja, pa je tako prošla dobro i treća etapa.

U Daruvaru

U lancima me povedoše u Daruvar na Okružni sud. Vrijedno je zabilježiti, neki sitni mali milicioner Dalmatinac me preuzima, vadi, vjerovali ili ne, lanac za vođenje goveda i bikova, veže me i meće neki lokot na te lance, pa krećemo. Dio lanca meni visi do koljena, a njemu neugodno, pa me savjetuje, da višak lanca držim u rukama. Ja poslušam a onda opet lanac ispuštam. Mene nije sram, a za njega ne brinem. Daje bio osjećajan, što je bila rijekost, pokazalo se naknadno. Dolazeći u Viroviticu, vodi me svojoj kući, traži od mene, da budem razuman, jer je on za mene odgovoran, mogu njemu nanijeti neugodnosti, a sebi ništa pomoći. Krasnu pametnu njegovu majku upoznajem, prelijepu sestru ima. On traži, podvorite ovoga dečka kao gostu, objesi pušku o klin, skine "žandarsku" torbu s lancima i ode kod svoje cure.

Ja se osjećam lijepo i ugodno, večeram dobro i usput se isповijedam dvjema krasnim ženama, koje plaču nad mojom sudbinom, ali u zanosu kažem o nesretnim lancima. Sestra uzme torbu izvadi lance. Zgražavaju se obadvije, je li moguće, da je njezin sin odnosno brat takav nečovjek. Dolazi "pandur", daljna situacija je bila sve osim ugodna. Kad smo na kraju krenuli i otišli, on pita zašto sam ispravljedio mojima, što imao od toga što su me majka i sestra grdile. Sretno smo stigli u Daruvar, on je obavio svoje, a mene su oko 23 sata ugurali u neku mračnu prostoriju punu smrada od ljudskih pretrpanih tjelesa. Gdjegod stanem, na

nekoga nagazim. Leži se na prčnama uza zid po podu i jedva se nekako smjestim, ipak zaspim i tek u jutro shvaćam da sam u Okružnom sudu Daruvar. Zatvor ima hodnik i dvije prostorije: lijevo oni koji čekaju suđenje, a desno oni koji su osuđeni ni manje ni više nego na smrt strijeljanjem ili vješanjem. U lijevoj mojoj prostoriji ima nas oko dvadesetak, a i desnoj isto toliko. Nisam bio dugo, ali dosta dugo da doživim odvođenje osuđenih na smaknuće. To se događalo noću, osuđenici su zapomagali, otimali se, molili, zazivali ženu i dječicu. Više nego grozno. Svaki normalni čovjek nakon ovakovih užasa ne može ostati ravnodušan, ni prema onima koji su sudili, ni onima koji su egzekuciju izvršavali, a ipak su ti ljudi i danas među nama.

Po mom sjećanju strijeljani su i obješeni Dr. Lujo Stahuljak, Josip Kolar, Franjo Horvat, Josip Moćnik, župnik čijeg se imena ne sjećam i još mnogo drugih, ukupno oko dvadesetak. Sto je najžalosnije, njihove obitelji nikada nisu doznale za njihove grobove.

SUĐENJE

Dolazi dan suđenja: 19. 1. 1946. u 16 sati sam doveden u sudnicu. Stojim i blejim u one oko stola, sve ide na brzake. Pita sudac: "Ti si Vladimir Vražić", i dodaje: "Bio si ustaša." Ne snalazim se i prije nego otvorim usta, pita što sam radio u Kloštru Podravskom 1944. kao ustaša. Odgovaram, da sam bio u radionici kao puškar, a sudac dopunjuje, svi ste vi bili konjvodci, glazbenici, kuhari, a nitko nije ubijao srpski narod. Netko još nešto pita, ali ne znam što i koga. Sudac nas potjera u hodnik i nakon par minuta zovu nas, ustaju, čitaju optužnicu i presudu, kratko i jasno, pet godina prinudnog rada i godinu dana gubitka građanskih prava. Ne vjerujem svojim ušima, pet godina "samo". Sudac nakon svega kaže: "Živio narodni sud", a ja iz svega glasa viknem "Živio!" Dakako, dobiti pet godina u onim vremenima bila je sreća.

Vraćam se među osumnjičenike koji tek Čekaju sud i presudu, klima-

ju glavama jer samo nekoliko ih je dobilo kazne 3, 5 i 7 godina. No, ja ni danas ne znam tko me je spasio batinjanja, otkud su došla svjedočenja u moju korist i od koga. Osim Zlatice Horvat još je netko morao stati iza mene i to netko od sumještana Srba.

Konačno 21. 1. 1946, povezu nas četvoricu, dva po dva, i na željezničku postaju, pa do Lipika, a onda pješice preko Donjeg Čaglića u Okučane. Opet sam imao sreće, ja i ostala trojica osuđenika, koji uz pratnju četvorice milicionera. Zapazim na desnoj strani oko pedesetak metara grupu seljaka da nešto kopaju. Jedan od njih više da stanemo. Mi zastanemo, on pride, gleda nas i poziva vodnika na stranu. Razgovor je trajao oko desetak minuta. Po kretnjama sugovornika zaključujem da nešto bradati četnik u kožunu traži, ali vodnik ne pristaje i razilazimo se. Mi nastavljamo dalje, a bradonja gleda za nama pun mržnje i bijesa. Kad smo prešli Bijele Stijene i spustili se bliže Okučana, vodnik zapovjedi odmor od deset minuta, gleda nas i pita, znate li što je od mene tražio onaj "drug" (četnik). Tražio je, da vas potučemo uz obrazloženje da ste pokušali bježati, a oni će to posvjedočiti, jer upravo zakapaju dvojicu "bandita" uhvaćenih i poubijanih predhodnog dana. Pratitelji nas predaju u Okučanima milicionerskoj postaji gdje noćimo, a sutradan u neki kamiončić i u KPD Stara Gradiška.

Tomislav Pećarina

ČEŽNJA

*Ima dana što su tako kratki i sumraka što nikad ne minu.
Imajada Što su bolno slatki poput onih što tonu u vinu.*

*Takav je čežnja moje duše,
bezdna, žedna iluzija raja.
Sve se misli u taj bezdan ruše,
padajući, bez stanke, bez kraja.*

OPTUŽNICA - DOPUNA SJEĆANJA NAT. O. H. M.

Ovim se prisjećamo našeg rada na tiskanju "protunarodnih" letaka, (Polit. zatvorenik br. 116, prosinac 2001.), a u spomen svim žrtvama i mrtvima, koji su ideju hrvatske države nosili u srcu.

Letke smo tiskali pomoću dječjega tiskarskog stroja koji je imao samo jedan nosač slova. Manjkala su i neka slova, pa smo morali odustati od homogenog teksta kojeg smo sastavili, tako da su rečenice uglavnom bile krialitice. Svaki red je trebalo ručno otisnuti na dvjestotinjak letaka, da bi se mogla složiti slova za novu rečenicu. Ako se uzme da je uz naslov trebalo otisnuti desetak redova teksta, može se zamisliti koliki je to za srednjoškolce bio dug i zamoran posao. Trebalo je brzo završiti tiskanje, pa su nam i rečenice bile sve kraće i zato nam je jedan kut letka ostao nepokriven. Spasio nas je Gašpar Boković, nacrtavši na tom mjestu hrvatskog vojnika na konju koji je u lijevoj ruci držao štit s hrvatskim grbom, a u desnoj mač kojim je na zemlji probo petokraku zvijezdu. Pomoću kopirnog papira precrtavali smo taj lik na druge letke.

U ono vrijeme, konac rata 1945. nikome nije moglo zvučiti realno, da bi se moglo nauđiti a kamo li srušiti novonastalu komunističku vladavinu, ali je u nama strujio nepomirljivi duh otpora i dje-lovanja, pa ma kakove to posljedice imalo. Značenje te slike bilo je duboko usađeno u naše osjećaje i težnje.

Dakako da se ovo našlo u zajedničkoj optužnici napisanoj na pet stranica, čiji dio šaljemo kao dokaz (djelo pod 3). Međutim se sada događa nešto neobično. O toj crtariji, osim u optužnici, više se ne govori ni na sudskoj raspravi ni u presudi "U IME NARODA" (Pol. zatvorenik br. 116.), kao da to "protunarodno" djelo nije ni izvršeno. Tekst letka završava krialiticom: "Za krst časni i slobodu zlatnu!" Samo to je bilo dovoljno da nam se u ono doba sudi. Po našoj ocjeni, nespominjanjemovog "nedjela" sud je otklonio napraviti nam još veću reklamu.

U ono vrijeme, kad smo se trudili da što više letaka nosi našeg vojnika i njegovu poruku, nismo mogli ni slutiti koliko je ta slika u sebi nosila nešto proročanskog. Pedesetak godina kasnije to se obistinilo! Hrvatski vojnik pod hrvatskom zastavom i grbom, mnogi s krunicom oko vrata, ruši jednu od najjačih armija u Europi, čiji simbol nepobjedivosti je bila crvena zvijezda! Tako smo mi bili vjerovjesnici, ne znajući, onih događaja o kojima se onda nije moglo rii sanjati.

Vječna im hvala i slava svima onima koji su život dali za našu HRVATSKU DRŽAVU!

Za DAN DRŽAVNOSTI 2002, napisali bivši članovi T. O. H. M-a.

*Milan Novaković
Marijan Kereković
Gašpar Boković*

Stradanje i patnje obitelji biskupa Šimraka

Piše:

Milan RADIĆ-ILAS

Ove godine 23. 6. na godišnje proštenje u grkokatoličkoj župnoj crkvi Svetog Ivana Krstitelja u Grabru-Žumberak bit će otkrivena spomen-ploča križevačkom biskupu **dr. Janku Šimraku**, svećenicima **dr. Ivici Šimraku i Pavlu Gvozdanoviću** te sinovima ponosnog Žumberka, koji položiše živote za domovinu Hrvatsku. Spomen obilježje podižu Gkt. župni ured Sv. Ivan Krstitelj i Hrvatski domobran-organak Samobor.

Dr. Janko Šimrak

Nakon višegodišnje šutnje potrebno je dostoјno obilježiti ime i djelo biskupa Šimraka (i njegovih suradnika), te stradanje njegove obitelji. Biskup Šimrak i blaženi Stepinac bila su dvojica istaknutih sinova Katoličke crkve u vrijeme bezumila i nepravednih stradanja. Nakon pada NDH biskup Šimrak je zatočen i to kao politički uznik broj 01. Biskup je bio trn u oku novim vlastima kao čovjek prepun znanja, te kao dugogodišnji urednik katoličkog dnevnika *Hrvatska straža*, gdje je često kritizirao komunističke metode. Grkokatolički svećenici Žumberka žele se zahvaliti svojem učitelju i uzoru, čije ideje i danas žive.

Doktor Ivica Šimrak, nećak biskupa, također je bio proganjan i mučen od strane komunista. Ovaj mladi svećenik nakon što je kao pitomac grkokatoličkog (žumberačkog) sjemeništa u Zagrebu završio školovanje, odlazi u Rim na studij filozofije i teologije, te postiže doktorat. Ubijen je 8/9. 6. 1944. na Plješivici, kraj Jasarebarskog. Njegovu dvojicu braće u rodnom selu Šimraki 11. 8. 1942. oteli su "drugovi" na čelu sa studenticom veterine M. K., te su ubijeni na zvijerski način istog dana, samo zato što su nećaci biskupa Šimraka, a radilo se o malodobnim mlađićima.

Dr. Ivica Šimrak

Grkokatolički svećenik **Pavle Gvozdanović**, potječe kao i biskup iz župe Sv. Ivana Krstitelja - Grabar, a kao svećenik služuje u Piškorevcima i Svetoj Nedjelji (Radatović). Od 1928. upravlja župom Berkasovo. U noći 16/17. 1943. četnici ga odvode iz župnog dvora u šumu Lipovac u Srijemu, te ga muče i ubijaju na strašni način. Narod Žumberka i svećenici iskazuju na ovaj način tek djelič zahvalnosti biskupu Šimraku, njegovoj obitelji i najbližim suradnicima za ono što su učinili za hrvatski narod, za svoj Žumberak i općenito za Katoličku crkvu.

PREDĆIRILSKO PODRIJETLO GLAGOLJICE I GLAGOLJSKOGA BOGOSLUŽJA (16.)

POKRŠENJE HRVATA I GLAGOLJICA

"Papin je blagoslov po tadašnjemu međunarodnom pravu, a u skladu s papinskim univerzalizmom i pravom priznanja zakonitosti vladara i vlasti u nekoj zemlji, značio doista priznanje Branimira zakonitim vladarom i Hrvatske nezavisnom državom" (Trpimir Macan, *Hrvatska povijest*, MH, Zagreb 1995., str. 22.).

Jedinstvenom crkvenom upravom Branimir je učvrstio sredenost svoje države i njezinu unutrašnju sigurnost. Osiguravši Kraljevini Hrvatskoj međunarodno diplomatsko priznanje nezavisnosti, on je trajno odredio njezinu pripadnost Katoličkoj crkvi i po tome zapadnoeuropskomu kulturnom krugu.

Oko godine 881. papa Ivan VIII. odobrio je Hrvatima, da se u bogoslužju mogu služiti svojim narodnim pismom glagoljicom i svojim hrvatskim jezikom.

U glasovitu čabdadskomu Evanđeliju sv. Marka, za koji američki znanstvenik mađarskoga podrijetla IMRE BOBA smatra, da je "u osmom i devetom stoljeću bilo u nekom samostanu dalmatinsko - istarskoga područja uz imena hrvatskih vladara Trpimira i Branimira upisano je i ime hrvatskoga vladara Sventopolka.

U Ljetopisu Popa Dukljanina (napisan prije god. 1180.) iztaknuto mjesto daje se Svetimiru, Svetopeleku, Svetoliku i Vladislavu, koji su redom vladali Hrvatskim Kraljevstvom (Regnum Sclavorum). Izvorno je Ljetopis bio napisan hrvatskim jezikom i glagoljicom, a zatim je preveden na latinski. U hrvatskomu izvorniku spominje se ime **Budimir** na mjestu, gdje latinski tekst ima **Svetopelek**.

"Tekst latinske i hrvatske verzije izgubljenoga glagoljaškoga originala pruža nam mogućnost identifikacije ovoga Budimira - Svetopeleka sa Sventoplkom iz Morave. Po tradiciji Južnih Slavena Budimir - Svetopelek bio je okrunjen za kralja pod okriljem pape Stjepana. Ta tradicija odražuje povijestno potvrđenu činjenicu, da je Sventoplk

Piše:

Mato MARČINKO

(moravski) podvrgnuo svoju državu izravno zaštitu pape i zaista od god. 885. Sventoplk se u zapadnim izvorima spominje s naslovom **rex**. Prvi koji je taj naslov dao Sventoplku bio je papa Stjepan V., kojemu se pripisuje i to, da je dao okrunuti Sventoplka. Papinsko pismo, koje potvrđuje Sventoplkovu pokornost Rimu, počinje: 'Stephanus episcopus, ser-

Nadpis s imenom Branimira

vus servorum Dei, **Sventopolco regi Sclavorum**'. A znao je i pop Dukljanin za Sventoplcovu državu pod imenom **Regnum Sclavorum**. Naslov **rex Sclavorum** treba uzporediti s naslovima, koji su se Sventoplku davali u prijašnjim papinskim pismima (god. 879. i 880.). U to vrijeme on je jednostavno tituliran **de Maravna i gloriosus comes** - slavni knez iz grada Maravne. Novi naslov koji papa rabi ne izražava funkciju barbarskoga **rex**, nego ono što u Rimskoj crkvi znači **Rex**, t.j. karizmatički vladar 'po milosti Božjoj', izraz koji je ostao dio naslova kasnijih kraljeva Hrvatske (Sclavoniae)" (Imre Boba, *Novi pogled na povijest Moravie*, Split 1986., str. 21.).

Treba razlikovati riječi **kralj** i **knez** od izraza **karizmatički kralj**. Dok kralj ili knez imaju podpunu vlast samo nad svojim dijelom patrimonija (otčevine), karizmatički kralj - osim svoga otčevinskoga posjeda - ima stvarnu i nedjeljivu vlast i nad drugim kneževinama kraljevstva. "Svetopelek je, prema popu Dukljaninu, imao vlast nad Bijelom i Crvenom Hrvatskom, Bosnom, Rašom i Zagorjem. To je moglo biti samo ako je bio **karizmatički kralj** (Imre Boba, Isto, str. 21.).

Sventopolk - Budimir (oko god. 870. do god. 894.) najprije je vladao u bosanskomu dijelu Hrvatskoga Kraljevstva, a zatim u južnoj Velikoj Moravskoj sa središtem u Sirmiju. Između godine 879. i 882. postao je "po milosti Božjoj" kralj saveznoga Kraljevstva Hrvata. "Kao kralj kraljeva uređuje na Duvanjskomu saboru granice saveznih hrvatskih država i uzpostavlja novu crkvenu ustrojbu. Negdje pri kraju soga vladanja uspijeva saveznoj hrvatskoj državi vratiti sjevernu Malenu Moravsku i Češku, te do smrti vlada velikom državom koja se prostire od Zakarpatja do Dunava i Jadranškoga mora... Kao vrhovni vladar (kralj) saveznoga Kraljevstva Hrvata Sventopolk - Budimir se dopisuje s papom Ivanom VIII. Posrednik između njih je svećenik Ivan, koji je i u službi papinoj i u službi vladara savezne Bijeće Hrvatske Branimira. Nasljed-

nici Sventopolka - Budimira nisu više vrhovni vladari saveznoga hrvatskoga kraljevstva. Tu ulogu preuzimaju vladari Primorske ili Bijeće Hrvatske. (...) Sventopolkovići - Budimirovići, potomci hrvatskoga kralja kraljeva Sventopolka - Budimira, priznaju vrhovnu vlast Trpimirovića odnosno Krešimirovića, s kojima su u rođaštvu. Zadnji Budimirović Zvonimir će kao izravni potomak Sventopolka - Budimira preuzeti vrhovnu vlast u Hrvatskoj i ujediniti sve hrvatske zemlje pod jednom krunom" (Tomislav Heres, *Hrvatski kralj Zvonimir i papa Grgur VII.*, "Politički zatvorenik" br. 80., studeni 1998., str. 28. i br. 81., prosinac 1998., str. 22.).

Medu najzanimljivije primjerke starih hrvatskoga vladarskoga graditeljstva ubraja se i crkva **Sveti spas** u Vrhrici. O toj crkvi i njezinoj sudbini piše Fra Josip Ante Soldo u svojoj razpravi *Povjesno - kritička rasprava o hrvatskoj sakralnoj i kulturnoj baštini u današnjem selu Cetini kraj Vrlike*, koju je objavio u knjizi *SVETI SPAS U VRHRICI* (Split 1990.). Ovdje ćemo ukratko opisati muotrpnu sudbinu rečene crkve.

(nastaviti će se)

Predstavljanje knjige pok. msgr. Iva Bjelokosića

U Dubrovniku je u nedjelju 14. travnja o. g. poslije sv. Mise zadušnice za prvu obljetnicu smrti msgr. Iva Bjelokosića održano predstavljanje njegove knjige "Svećenik matični broj St. Grad. 2019", tiskane koncem ožujka mjeseca.

Knjigu su predstavili fra Marijo Šikić, gvardijan Franjevačkog samostana i dr. Augustin Franić, predsjednik HDPZ-Podružnice Dubrovnik.

Nazočnima se tom prilikom obratio prigodnim riječima msgr. dr. Želimir Puljić, biskup dubrovački.

Predstavljanje je vodio fra Marijo Šikić, koji je na samom početku pozdravio o. Biskupa i ujedno mu zahvalio što je htio sudjelovati u ovom predstavljanju. Pozdravio je nečakinju don Iva, Maru Bjelokosić, koja je bila dugogodišnja pratiteljica svoga dunda, i dr. Augustina Franića koji je i sam bio zatvorski sudrug don Iva, te sve prisutne političke zatvorenike ili obitelji zatvorenika preminulih u zatvorima. Također je pozdravio predstavnike društvenih vlasti, te sve prijatelje i poštovatelje don Iva Bjelokosića. Fra Marijo Šikić je u kratkim crtama iznio životopis don Iva Bjelokosića (objavljenog u Obavijestima dubrovačke biskupije br. 2 str. 42-43 iz 2001. i časopisa "Politički zatvorenik" br. 110str. 51 iz iste godine).

Nastavio je riječima iz predstavljane knjige:

"Nakon izlaska iz zatvora nikome nije o svojim doživljajima govorio i na pitanja se je nejasno izražavao i uglavnom okolišao. Nastao je svim silama sve to potisnuti i zaboraviti. Posvećivao se je čitanju, učenju, raznim intelektualnim i fizičkim poslovima kako bi mu bilo lakše. Nije uspjevalo. Sto je više svjesne doživljaje nastao potisnuti, to su se oni u podsvijesti, u snovima sve više javljali. Vrlo često, ispočetka gotovo svaku noć sanjao je užasne sene, koji su bili usko vezani za doživljaje u Staroj Gradiški. Ujutro je bio sretan što je to sve bio samo san i da je to sve sretno prošlo."

Mnogi su ga prijatelji i prije, a posebno posljednjih godina, pokušali nagovoriti na pisanje zatvoreničkih, robijaških spomena, ali je on uvijek prijašnjim i novijim nagovaranjima odgovarao: "Ima i previše zla i žalosti na ovome svijetu, pa ih nema smisla povećavati."

Mislio se je tako osloboditi unutarnjem pritiska, pa će mirnije živjeti. Dogodilo

Piše:

Dr. Augustin FRANIĆ

se pak ono što nije očekivao, a što ga je pomalo plašilo. S godinama, što je postao stariji, pritisak se je povećavao, da je postao nepodnošljiv, pa je konačno odlučio nešto napisati i tako duševni pritisak smanjiti. Budući da je prošlo dosta vremena, a mnoge je doživljaje nastoja zaboraviti, pa se to djelomično i dogodilo, on moli čitatelje da mu oproste. Ime-

Msgr. don Ivo Bjelokosić

na mnoga već zaboravljena neće ni spominjati, a ako koji i spomene to će biti sasvim slučajno, samo zato da se rasvijete neka događanja.

Ovaj rad nije kronika, jer događaji nisu napisani vremenskim slijedom, ali to ništa bitno nu samoj stvari ne mijenja.

Izbjegavalo se komentare, da se ne bi unosilo previše osobnog, pa se prosudbe prepustaju dobromanjernim čitateljima.

Jasno je da svi događaji, doživljaji nisu mogli biti detaljno opisani, ali se i iz nepotpuno opisanih dade zaključiti pravo stanje kod suđenja i u kaznionici.

Knjiga se je preteško rađala, jer je bilo vrlo teško događaje od prije pola stoljeća ponovno proživljavati, pa je bilo zastoja i poluodluka da se ne ide dalje, ali je čvrsta odluka o neodustajanju, kao i uvijek, konačno pobijedila.

Opisano je sigurno moglo biti bolje - svaki ljudski rad ima nedostataka - ali je i napisano dovoljno da se shvati ljudska zloča i bezbožna vladavina, koja je u ime lažnog čovjekoljublja okrutno gazila i počinjala toga istoga čovjeka.

Ne optužuje se i ne osuđuje nikoga, činjenice su dostatne žrtvama. Ovo ne-savršeno djelce posvećuje se svim stradalnicima u borbi za vječne ideje Vjere i Domovine. Slava im!"

Poštovani slušatelji, postoje, ako tako smijem reći, i svetopisamsko opravdanje pisanja iskustava koja sadrže i zla i to velika zla, ali i dobra, i to velika dobra, jer je Sv. Pismo, Božja riječ upravo takva. Ta, znate povijest Izabranoga naroda i okolnih naroda opisanih u Bibliji. Izabrani narod često je bio nevjeran Savezu s Jahvom i kršio Božje zapovijedi kao i drugi narodi, pa ih je Bog kažnjavao. O tim kaznama piše i sv. Pavao u poslanici Korinćanima: "Sve se to događalo njima, a napisano je za upozorjanje nama..." (1. Kor 10, 11). Ali isti Pavao piše o djelima vjere, pravde, istine, oproštenja, ljubavi, uskrsnuća Kristova... Evo iz pisma Rimljanim: "Ono što je u svetom Pismu napisano nam je za pouku napisano da po postojanosti vjernosti i utjesi Pisama imamo nadu..." (Rim 15, 4). To je sigurno želio don Ivo u prvom redu, da i one uspomene budu nama i budućima opomene ili poticaj da odbacujući zlo smanjujemo ropotarnice zla, a da dobrotom, kojom je don Ivo zračio za svakoga čovjeka, obogaćujemo riznice pravednosti, istine i ljubavi. Tu nadu, vjeru i ljubav propovijedao je don Ivo svojim životom i svojom postojanošću, vedrinom, opraštanjem i čovjekoljubljem u snazi vjere u uskrsloga Krista i Njegova Duha Svetoga, čijom je milošću ojačan podnosio i izdržao težinu osuđenosti na smrt i godine tamnovanja, a u kasnijem životu svojim svećeničkim i ljudskim služenjem dijelio ljudima darove Duha Svetoga. Tom uskrsom pobjedonosnom Kristu koji složi Pilatov grobni pečat i njegovu Svetom Duhu koga posla i na preminulog don Iva.

Slovo dr. Franića

Zbor je otpjevao "Krist uskrsnu" Roberta Lowryja. Nakon toga je uzeo riječ dr. Franić koji je kazao sljedeće:

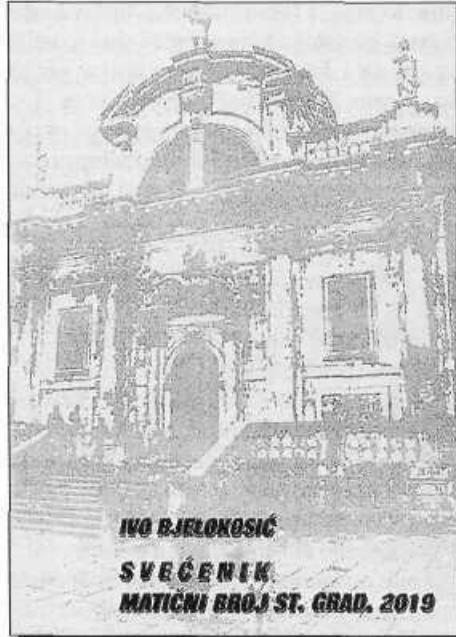
Čast mi je i radost sudjelovati u predstavljanju knjige našega uglednoga člana Hrvatskog društva političkih zatvorenika msgr. Iva Bjelokosića. Žao mi je, međutim, što je ovo predstavljanje posmrtno.

Znamo da je autor dugo bio u dvojbi pisati ili ne, pa kad se već odlučio, nije želio isticati svoje mučeništvo, nego ostaviti samo opisanu istinu. Stoga je pisa-

OSVRTI I PRIKAZI

nje, pa tiskanje knjige i njezino današnje predstavljanje ispunilo svoju svrhu.

Nema sumnje da je ova knjiga još jedan značajni udjel u stvaranju vjerodostojnog gradiva za pisanje hrvatske političke povijesti. Ta građa se pored svih nepovoljnih političkih uvjeta za njezino skupljanje, od 1990. do danas, ipak, iz dana u dan stvarala.

Naslovna stranica Bjelokosićeve knjige

Dužnost je bivših političkih zatvorenika da barem poslije sebe ostave opisanu mučnu i tešku istinu, ali i svijetle tragove na koje možemo biti neobično ponosni. Nama ne treba pohvala i nagrada, već nam je stalo da naš narod i ostali svijet znaju danas i sutra što se sve događalo u borbi za slobodu. Pravi predstavnik te naše želje je upravo autor ove knjige. Msgr. Ivo Bjelokosić svojim dostoјnjim držanjem svakako spada u duhovnu elitu među zatvorenim svećenicima, posebno u KPD Stara Gradiška. Oni su zapravo svjetlost u tami u teškim danima patnje, zlostavljanja i mučenja, pa i pogibije mnogih hrvatskih političkih zatvorenika.

Tekstove ove knjige autor je okitio psalmima, pa nakon prvih redaka upisuje sljedeće:

"Milostiv budi meni, sluzi svojem
da živim i rijeći tvoje čuvam,
Put istine ja sam odabral
pred oči sam stavio odluke tvoje".

Kako je ovdje napisao, tako je u teškim trenucima kroz dvanaest godina, pa i dalje do kraja života postupalo.

Nametnute su mu optužbe u koje je teško povjerovati. Međutim, ipak je za to

optužen, osuđen i oklevetan samo zato da bi se lik svećenika nakazno prikazao.

Glavni cilj njegovih tzv. "istražitelja" i svih onih kasnijih u St. Gradiški bio je iluzionistički pokušaj da se uništi Katolička crkva u Hrvatskoj. Njegov istražitelj, što ga je udario nogom u prsi, kaže: *"Zanti nijejasno, da ćemo mi crkvu uništiti, svakoga onoga koji bi nam za dvadeset godina mogao biti opasan odmah ćemo ubiti. Stari će svećenici i onako umrijeti, a mladima nećemo dati spremati se za svećenike i vi ste uskoro gotovi".*

Te rečenice su središnje usmjereno zlo-duha koje je u ovoj knjizi izravno i neizravno prikazano.

Apsurdna je optužba da je sabotirao
feštu sv. Vlaha kao katolički svećenik.
Vjerska se svečanost htjela grubo ispoliti-
zirati i na taj način narod zavarati.
Stoga on takav pokušaj organiziranja fe-
šte u to doba kada se ubija oko trideset
svećenika i na stotine nevinih Du-
brovčana, smatra svetogrdnim činom.

Nakon izrečene smrtne kazne tužitelj toga vojnog suda, Srećko Peran, da bi održao donesenu osudu, prilaže prvostupanjskoj presudi zapisnik navodno nekog svjedoka s lažnim i grubim optužbama. Stoga drugostupanjski sud potvrđuje kaznu. Tek nakon podnesene molbe Pri-vremenoj narodnoj skupštini DFJ priopćena mu je odluka da se nakon pet i pol mjeseci čekanja, smrtna kazna zamjeni kaznom lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od dvadeset godina i kaznu gubitka političkih i pojedinih građanskih prava od pet godina nakon izdržane kazne.

Čekajući u Trogiru konačnu osudu i eventualno njezino izvršenje, proživio je strijeljanje brojnih supatnika, pa i poznatih Dubrovčana Draga **Veramente**, Ante Matića, Pera Mihaljevića i o. Dominika Baraća.

Svaki put prije strijeljanja stražari bi se dobro pogostili i ponapili uz buku i veseљe, nakon čega je uslijedilo često puta brutalno odvođenje osuđenih na obližnje groblje, odakle su se čuli rafali koji su prekidali šutnju preostalih u čelijama koje je čekala ista sudbina.

Ono što su mu rekli o namjerama za uništenje crkve i svećenika, imao je kasnije prilike kroz dvanaest godina zatvora svakodnevno praktički proživljavati.

Bio je stoga svjestan da je žrtvovani ja-ganjac, kao i brojni svećenici sa blaženim kardinalom nadbiskupom zagrebačkim dr. Alojzijem Stepincom. Nakon mučen-ja i maltretiranja u Dubrovniku za vrije-

me istrage, u KPD Staroj Gradiški proživljava osobna i zajednička maltretiranja s ostalim svećenicima kao: iscrpljivanje radom, okivanjem u samicama, u tzv. štraf-bataljonu, te brojna poniženja i brutalno vrijeđanje vjerskih i nacionalnih svetinja. Pred njegovim očima odvijaju se spaljivanja na lomači molitvenika i uništavanje krunica što su pronađene kod pojedinih svećenika.

I sam sam bio svjedok prizoru kad stražar Jovo Golić trga krunicu i gazi je cipelom smijući se, pred oko 800 osuđenika postrojenih, koji to moraju gledati.

Msgr. Bjelokosić bio je pristupač svima, ali se nije dao lako isprovocirati. Takovi su UDB-i (Upravi) najviše smetali, jer im nisu dali povoda za željena šikaniranja i optužbe. Njegov stolički stav ih je iritirao, pa su mu sve pokušaje za otpustkući onemogućavali. Pisali su mu upravo ogavne karakteristike. To su radili i onda kad su zato postojali nekakovi zakonski okviri (kao što je bio Ukaz o pomilovanju iz 1947.).

Kad je došao dan da ide kuće, zloglasni Nikola Cimeša, domski UDB-aš, još jednom nastoji da ga skrene s pravog puta, pa ga poziva i nagovara da ne ide u "sveštenike", jer da tamo nema perspektivu. Pri tome mu daje do znanja da se time svrstava na gubitničku stranu, jer će, kako on kaže, Crkva propasti.

Autor je vjerno prikazao sredinu u kojoj je živio dvanaest godina i gdje je bilo malo nade da će relativno zdrav izići kući.

VISI SIE ZA CILJAST BALNEACIJU
VIJEĆE JEDNOM ROKOMAJU PODNOŠJU JEDNU DATUMA
SUD-KE-464/47. Dalmatinski. dan 15.XI.1947.

V Okravljenu: ANDRIJUĆI JAKOV ANTUNOV, sv. ĐANI I mješke Kartice
rodjene Katić, rođen 1910 godine, u Milinu dež. Dubrovnika, stalno ne-
stanjen u Dubrovniku. Aferir i radnik univerziteta sada-rod otetnik sa

"Ukravljivoj prisilnosti don TMO, muk. Viški i naške Pava Policijske posrednici 25.XII.1947 u Cibulji, kotač Konjevićevu, nastanjen u Topolu, pisan, tvoj, rik, tupsuk - nekotero, sređuju životom,

PRAVNIK - AMBROZI JAKOB ANTONY.

5. Što je za vri teme okupacije Španjolske - kada u ustanak i dozvane
brodove i vojsci pa jo u svim rečima negativno, da se kolikve i dozvane
postave u ustanak i da se ustanak ne oponosi, da se ustanak
atravnje u ustanak u Hrvatskoj i Kastiliji.

6. Što je za vri teme paraboljenju imavši u zetvoru, i ja te moju
od strane, da se ustanak u Hrvatskoj i Kastiliji protuprethodno
radom, i da je u tu svrhu postao i sami organizator i legjale grupevo
ja u Sarajevu, i da je redovito, i priznatim težnjim nastankom u Sarajevu
da se u Sarajevu ustanovio u ustanjanju letaka i amandiranih pribla-
tih pisama, ne pišmo pisanje da se paraboljenje urobi? Rouda
istog dana, i da se u Sarajevu ustanovio u ustanjanju letaka i amandiranih pribla-
tih pisama, ne pišmo pisanje da se paraboljenje urobi?

7. Što je za vri teme uključujući i u Sarajevu i u sastavu temi, pišmo
za vrednost škupine Pore Bakšić u kolici u svim obveznicama, i u toj obveznici
da se u Sarajevu ustanovio u ustanjanju letaka i amandiranih pribla-
tih pisama, ne pišmo pisanje da se paraboljenje urobi?

Environ Biol Fish (2007) 79:1–10

Opisao je psihičku situaciju kad odlazi kući i osjećaj da ostavlja iza sebe dobre i vjerne supatnike, a odlazi u nešto nepoznato, gdje ga čekaju svojevrsne teškoće, pa je neobično oprezan u svakom susretu i s onima koji mu prijateljski prilaze.

Kroz čitavu knjigu, navodeći brojne značajne pojedinosti, pokušava sebe potisnuti u drugi red. Ne ističe se, premda

Odličje Predsjednika Republike Hrvatske

mora kroz sebe govoriti o općenitim dogadjajima.

Nakon izlaska Crkva ga prima rašireni ruku, a on preuzima s ljubavlju nositi križ do kraja života.

Početak svećeničkog života započinje burom koja se odvija oko fešte sv. Vlaha 1945., da bi 1991. g. bio imenovan rektorm te crkve u kojoj službi i umire.

Kroz čitavu knjigu nitijednom riječi ili rečenicom ne aludira na osvetu ili mržnju, a u svom početku pisanja (u uvdodu) kaže:

"Ne optužuje se i ne osuđuje se nikoga, činjenice su dostaže žrtvama. Ovo nesavršeno djelce posvećuje se stradalnicima u borbi za vječne ideale Vjere i Domovine. Slava im!"

Sveti otac Pavao II. imenovao ga je kapelanom Njegove svetosti, čime mu je odao veliko priznanje.

Domovina mu je putem Predsjednika Republike dodjelila odličjem priznanje za domoljubno i državotvorno držanje.

Njegov Dubrovnik mu je dao nagradu za "životno djelo" radi promicanja domoljublja, međuljudskih odnosa, kulturne i vjerske baštine, te **naglašavam** zbog štovanja sv. Vlaha. Osim toga, priedio mu je veličanstveni ispraćaj na vječni počinak.

Misljam da je ovo dostojan odgovor sotonskim nastojanjima koja su se vodila protiv Crkve i svećenstva, ali i njegove Domovine.

Na kraju svoje knjige završio je opet djelovima prigodnog psalma, pa će time i ja završiti ovo svoje izlaganje.

*"Jersvi naši dani prodoše u gnjevu tvoje mu,
kao uzdah dovršimo godine svoje,
Zbroj naše dobi sedamdeset je godina,
ako smo snažni, i osamdeset,
a većina od njih muka je i ništavnost:
jer prolaze brzo, a mi letimo odavle."*

nastavljaju

*"Jahve, uzdanje od moje mladosti!
Ne zabaci me u starosti:
kad mi malakšu sile, ne zapusti me!"*

Riječi biskupa msgr. dr. Želimira Puljića

Fra Marijo je zahvalio i zamolio msgr. dr. Želimira Puljića biskupa da se obrati nazočnim, što je on i učinio sljedećim izlaganjem:

Pred vama je autobiografska knjiga "svećenika matičnog broja St. Grad. 2019" mons. Iva Bjelokosića, koju je uređio dr. Augustin Franjić, a izdalo "Hrvatsko društvo političkih zatvorenika - podružnica Dubrovnik" prije tri tjedna ove godine. Knjiga s predgovorom i uvodom ima 174 stranice s 30 radnih naslova, a tiskana je u 400 primjeraka.

Moram odmah na početku izraziti radost što je mons. Bjelokosić na moje višestruko nagovaranje htio staviti na papir svoje uspomene iz tih teških uzničkih dana. A nije bilo lako uvjeriti ga kako je to potrebno i korisno za hrvatsku povijest i povijest ove mjesne crkve dubrovačke. "Ima i previše zla i žalosti na ovome svijetu pa ih nema smisla povećavati", odgovorio je lakonski dosljedljivo. Usprkos tog početnog otpora nisam odustao nagovarati ga i motivirati da to učini. Posebno nakon što sam ga oslobođio župničkih obveza kod svetog Andrije i imenovao rektorm crkve svetog Vlaha. Spomenuo sam tu svoju želju i nekim svećenicima, njegovim prijateljima i kolegama, koji su mu također o tome govorili. Bilo mi je stoga draga čuti jednog dana na njegov imendan, kad smo se okupljali na objed u

jednom restoranu u Gradu, njegov blagonakloni pristanak kako je započeo bilježiti svoje uspomene. A kad sam prije par godina obavio vizitaciju u crkvi svetog Vlaha, obradovao me rukopisom ispisanih stranica koje mi jetom zgodom pokazao složene u jednom fasciklu.

Opisane pojedinosti dragocjene su uspomene ne samo sa sudskog procesa, vojne presude, zatvora i oslobođenja, već i iz djetinjstva mons. Bjelokosića. Istina, to je prikazano u trećem licu jedine, ali onome tko bude čitao ove uspomene, ne će biti teško staviti u povijesni i okolišni kontekst "svećenika matičnog broja St. Grad. 2019". Događaji su opisani ne samo faktografski, već i literarno zanimljivo i napeto. A potkrijepljeni su često narodnim dosjetkama i uglavnom citatima psalamske mudrosti iz Svetog Pisma. Uz osnovne informacije o mjestu, porijeklu, rodbini, teškoćama, zdravlju, školovanju, najveći dio knjige prikazuje uzničke dane i uspomene na njih. Od onog pretresa i uhičenja u župnom uredu u Topolom 17. ožujka 1945. (str. 29) do izlaska iz zatvora točno dvanaest godina kasnije, 17. ožujka 1957. (str. 155).

*Nagrada
grada Dubrovnika*

"Što je ovdje čovjek i koja je njegova vrijednost?", pitao se mladi 27-godišnjni svećenik-osuđenik don Ivo i odgovarao: "Jao onomu tko upadne u ruke ovakvih bezdušnih 'osloboditelja'. Pričaju o oslobođenju čovjeka, a čovjek je ovdje ponizan do kraja, obeščaćen; njegova je

vrijednost jednaka ništici!" No, kako je kao svećenik dnevno molio u brevijaru Davidove psalme, koje je doslovno znao napamet, oni su mu poslužili kao divan korolarij za pojedinu poglavlj. Tako napr. poglavje o uhićenju i zatvaranju završava riječima psalmiste: "U njihovim ustima iskrenosti nema, srce im je puno zloće. Povedi Bože, parbu moju protiv čeljadi bezbožne; izbavi me od čovjeka zlobna i opaka!" (Ps 43, 1 - 2).

A 30. poglavje o izlasku iz kaznenopopravnog doma Stare Gradiške završava riječima psalmista koji pjeva: "Kad Jahve vraćaše sužnjeve sionske, bilo nam je ko da snivamo" (Ps 126, 1). Ovim divnim pletivom Božje riječi i Božje mudrosti autor pokazuje zapravo kako se u to pletivo ljudskih događanja i sam Bog upleo. Iz slikopisnog prikaza uzničkih danavidi se kako je bio svjestan činjenice da je kao svećenik samo "sluga Kristov i upravitelj Božjih tajna" (usp. 1 Kor 4,1), te da je, osjećajući trajno Božju blizinu i naklonost, mogao s psalmistom ponavljati: "Da nije Jahve za nas bio, kad se ljudi digoše proti nama, žive bi nas progutali" (Ps 124, 3).

Citajući ove autobiografske zapise o neutemeljenoj osudi na smrt, o mučenju, prijetnjama i izludivanju kažnjenika, čovjek se spontano zapita, je li moguće da su takvo nešto ljudi mogli raditi? Zašto su partizani - komunisti, preuzimajući vlast nakon II svjetskog rata, nasrnuli nemilosrdno i okrutno na Crkvu, biskupe, svećenike, katolička društva i katoličke intelektualce? Nedavno smo sahranili uzoritog gospodina kard. Kuharica koji je više puta ponavljao riječi svoga reditelja kard. Stepinca koje je izgovorio u srpnju 1945. njemu i drugoj dvadesetdvjoci ređenika: "Šaljem vas u krvavu kupelj". Samozvani 'osloboditelji' su, doista, odmah po završetku rata započeli svoje vladanje "kravom kupelji" od Bleiburga, Macelja, Lepoglave i Gradiške, do Karmena i Dakse. A kako su znali da je za Crkvu pitanje svećenika, zapravo pitanje njezina života; njezinog "biti ili ne biti", odmah su započeli s hapšenjem, mučenjem i ubijanjem svećenika i redovnika diljem Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Mnoge su biskupije i redovničke zajednice u kratkom poratnom vremenu doslovno prepovoljene. Bio je to strašan udar od kojeg se neki hrvatski krajevi još ni danas oporavili.

Najteže su stradale banjalučka i mostarska biskupija gdje je pobijeno više od 70% svećenika, a onda sarajevska

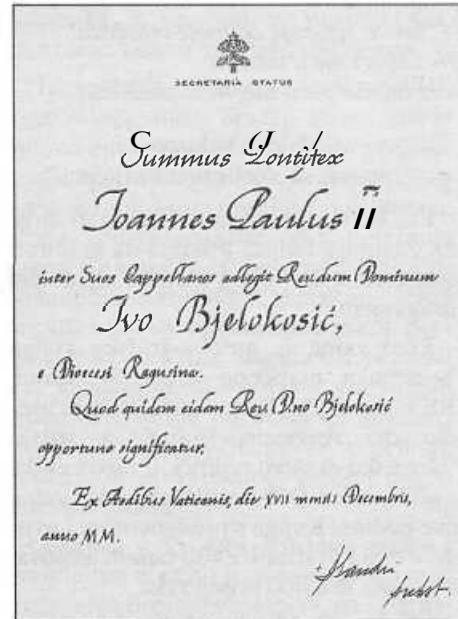
nadbiskupija gdje je ubijeno oko 60% svećenika. Onda dolazi naša dubrovačka biskupija u kojoj je pobijeno 30% svećenika u tom razdoblju. Izraženo u brojkama, u našoj je biskupiji od 82 tada živuća ubijena su 24 svećenika: biskup Carević, 17 dijecezanskih svećenika i 6 redovnika (4 franjevca, 1 isusovac i 1 dominikanac. Usp. A. Franić, **Svećenici mučenici svjedoci komunističkog progona**, Društvo hrv. kat. intelektualaca, Dubrovnik 1996.).

U knjizi "Svećenici - žrtve rata i porača" don Ante Baković donosi statističke podatke o izvršiteljima ubojica svećenika. Od ukupnog broja nastradalih, 601 svećenika najviše su ih pobili partizani (488), zatim četnici (43), a onda Nijemci (11), Talijani (3), i ustaše (2). Najveći broj pobijenih svećenika i redovnika, 211, bio je u cvijetu radne mlađosti (između 30 i 40 godina života), 106

Putića koga su četnici mučili, ubili i zapalili pa je izgorio kao buktinja u 84. godini života. Zašto ovo spominjem? Radi razumijevanja vremenskog konteksta u kojem je osuđen na smrt i autor ovih redaka koje večeras predstavljamo. Kad budete na stranicama čitali izvješća o mučenju, prijetnjama, ponižavanju i drugim nezgodnim stvarima, izgledat će vam nevjerojatno. "Zar ti nije jasno da ćemo mi Crkvu uništiti", prijetio je istražitelj mladom 27-godišnjem don Ivu. A onda zapovjedio neka ga odvedu u podrum gdje su ga izuli, vezali konom ruke, a onda štapom nemilosrdno udarali po tabanima da dvadeset dana kasnije nije mogao stati na vlastite noge. "Bezbožni vrebaju da me upropaste", molio je tom zgodom svećenik osuđenik", ali ja na tvoje pazim propise" (Ps 119, 95).

Iako je optuženik bez ikakve krivnje osuđen na smrtnost strijeljanjem uz konfiskaciju imovine i gubitak građanskih prava, on nije dobio presudu u ruke. Dostavljen na muje tek deset godina kasnije u zatvoru na osobno traženje. - "Biti osuđen na smrt i očekivati kad ćete ubiti, to su osjećaji koje se ne može opisati", piše u svojim sjećanjima mons. Bjelokosić. "Izvođenje iz sobe, vezivanje na hodniku, odvođenje na groblje, strijeljanje nedužnih ljudi to je nešto neshvatljivo, neprotumačivo". Zanimljiv je i detalj iz trogirskog zatvora kad se s fra Dominikom Baraćem, s kojim se bio suđen na smrtnost strijeljanjem, dogovorio neka onaj koji zadnji ostane podijeli onom drugom odrješenje. Nije bilo lako uzniku Bjelokosiću svom supatniku svećeniku Baraću jednog dana, kad su ga prozvali, s nogu dati odrješenje i onda domalo čuti mitraljesku pucnjavu s obližnjeg groblja gdje su mnogi kao i on završili ovozemno putovanje.

Zašto su se komunisti žestoko okomili na Crkvu Božju i na svećenike njezine? Kad je prihvaćena ideologija o religiji kao "opijumu naroda", te partijski zapovjedeno kako čovjeka valja oslobadati od vjere i vjerskog nasljeda, zaključeno da će to ići najlakše ako se udari po pastirima, koji svojim propovijedanjem "zaglupljuju" narodne mase. Tako je počelo nasilno "staleško čišćenje klera" po našim župama i biskupijama. I zaredali su sudski procesi, hapšenja, ubojstva. A u isto vrijeme na posao su se dali aktivisti znanstvenog prosvjećivanja koji su pisali pamflete o svećenicima urotnicima, izdajicama, ubojicama i zločincima. A Crkvu su predstavljali kao najveću

Papa Ivan Pavao II. počastio je
msgr. L. Bjelokosića

je imalo ispod 30 godina, a čak 40 ih bilo starije od 70 godina života, koji, iako u staročkoj dobi, očito su bili opasni za mlađe "besklasno društvo" koje se rađalo. U toj godini (1945.), godini obnove i izgradnje projekta nametnutog "bratstva i jedinstva", etničkog poravnavanja i "narodnog prosvjetljenja" i oslobođanja, oslobođitelji su ubili 62 bogoslova i sjemeništaraca. Dakle, jednu cijelu bogosloviju. Najmlađa žrtva partizanskog komunističkog nasilja bio je sjemeništarac Ivan Skender koji je imao tek 12 godina i živ je bačen u oganj goruće crkve u Krnjeuši. A najstarija žrtva je umirovljeni svećenik don Vid

smetnju u izgradnji i stvaranju novog čovjeka i novog socijalističkog društva. Tako je 1948. godine objavljeno voluminozno djelo "Magnum crimen" od 1100 stranica koje je po narudžbi napisao Viktor Novak. Ista knjiga je 1986. godine doživjela ponovno izdanje u Beogradu, pa je tada novinar Nenad Ivanković pod naslovom "Igre s poviješću" (usp. "Danas" od 25. 3. 1986.) napisao kako je objavljanje te knjige "ravno određenom krimenu". Tri godine kasnije (1989.) u Beogradu je izšla još jedna knjiga o utjecaju "Katoličke Crkve i dijela klera u genocidu koji je vršen u NDH" (D. Živojinović - D. Lučić) pod Čudnim naslovom "Varvarstvo u ime Krista". Za tu knjigu je povjesničar dr. Ljubo Boban rekao da je to "barbarstvo u ime nauke" (usp. "Danas" od 14. 2. 1989.) jer odiše "histeričnom hajkom na Katoličku Crkvu" i vrvi "falsifikatima i klasičnim primjerima krivotvorenja povijesnih dokumenata".

Crkva je bila i ostala stoljetni svjetionik Božje istine s kojom su se sukobljavale sile tame. A svećenik, koji je uključen u Božji plan i u Božje djelo, nosi cijelu dramu Crkve, dramu ljudskog života! Jer, dok je Nebo sama milost, Zemlja je otrovana grijehom. Radale su se napetosti, a povijest se odvijala u dijalektici vidljivoga i nevidljivoga, vremenitoga i vječnoga, ljudskoga i božanskoga. Cijela drama Crkve i svijeta odvijala se na osobit način u životu i u srcu njezinih svećenika. Jer, oni žive u čvoruštu spletova i rasplata života Crkve i svijeta. Njihova je osoba označena neizbrisivim biljem Isusa koji je na njih položio svoje ruke i uveo ih u svoje svećeništvo kojemu je oltar na križu. "Nije onda čudo", - piše u jednom pismu kardinal Kuharić - "kad u čovjeku svećeniku zablista Nebo". Ali, zato često zna oko njega zatutnjati i podzemlj! To su posebno mogli osjećati svećenici poslije Drugog svjetskog rata. To je zapravo nastavak ove drame o kojoj smo u danima korizme i Velikog tjedna posebno razmatrali na primjeru muke i smrti nevinog osuđenog Isusa Krista. Zar se nismo u čudu stotinu puta zapitali kako se to moglo dogoditi?!

Budući da je Crkva 'produljeno utjelovljenje Isusa Krista', svećenici na poseban način nastavljaju njegovo djelo spasenja. Stoga je razumljivo kako su pitanja o svećeniku silno ozbiljna. U nepomirljivoj između dobra i zla, svećenik je čuvar svoje braće kako ne bi postali žrtvom podmuklih zavodnika koji pletu lukave mreže da čovjeka zarobe i obore.

Pariški kardinal Suhard opisao je položaj svećenika riječima "vječnog paradoksa"! Jer, svećenik je slab, veli on, i nema ni političkih, ni ekonomskih sredstava, a niti snagu oružja čime se drugi služe kako bi osvojili zemlju. Njegova je snaga u tome što je razoružan, a sve 'može u onom koji gajača' (Fil 4, 13). Ništa nematko maleno, tako prezreno, toliko napadano u povijesti kao što je svećenstvo. A ipak ljudi kleknu pred njim na koljena kad traže Božje milosrđe". Dobro su to znali svi oni koji su tijekom vremena htjeli zauvijek pomesti Crkvu Božju sa lica zemlje! I dobro to znaju i današnji podmukli neprijatelji Kraljevstva Nebeskog. (do konca vremena svećenik će biti voljen i osporavan među ljudima).

Misterij njegova poziva - koji je i njemu samom zagonetka - probijat će gustoču događaja i civilizacija i biti veliko svjedočanstvo i znak nevidljivog kraljevstva.

S predstavljanja knjige u Dubrovniku

Svećenici to znaju. I kad prvi put ulaze k oltaru, nije im nepoznato kako će do svoje smrti biti znak protivljenja: "svjetlo za sinove svjetla, i tama za sinove tame" (kard. Kuharić). Stoga Božji narod mora biti silno zainteresiran za svoje svećenike. Mora ih pratiti svojom brigom, pomagati svojom molitvom i razumijevati i prihvati ih očima vjere.

Ova promocija uspomena na uzničke dane mons. Iva Bjelokosića, nije nikakvo veličanje njegova osobnog lika. Ta i on sam to nije htio kad je sve ostavio poluanonimno u trećem licu jednine. Ovo je čin zahvale Božjoj dobroti i Velikom Svećeniku Isusu Kristu što je dubrovačka biskupija u presudnim trenucima velikih iskušenja imala vrijedne svjedočke vjere, od kojih su njih 24 mučenički završili svoje služenje. Nama živima ovo je posebna prigoda probuditi osjećaje radosti što pripadamo narodu koji je svoju vjeru stoljećima isповijedao i branio poznatim geslom "za krst časni i slobodu zlatnu". U tom smislu neka bude shvaćena i ova promocija uspomena "Svećenika matičnog broja St. Grad. 2019", mons. Iva Bjelokosića, iz teškoga i mračnog poratnog

razdoblja mržnje i netolerancija. No, svjesni smo činjenice kako je progon Isusa i njegove Crkve trajna konstanta koja će je pratiti dok je vijeka i svijeta. To je Crkvi obećao njezin utemeljitelj. Ali, pri tom je dodao i utješne riječi: Ne bojte se. Ja sam s vama. Ja sam pobijedio svijet i grijeh. I dosta vam je moja milost. Budući ne znamo kakva nas budućnost čeka i kakvim ćemo iskušenjima biti izvrgavani, ne prestajemo ponavljati divnu molitvu dvojice učenika iz Emausa (koje smo slušali večeras u evanđelju): "Ostani s nama Gospodine, jer zamalo će večer. I dan je na izmaku!" Ostani s nama.

Kad sam ove godine imalo liturgiju Posvete ulja, zamolio sam okupljene vjernike u katedrali neka otvore svoja srca Bogu i mole za Crkvu Kristovu. Potakao sam ih neka mole za svećenička zvanja i neka pomažu našim svećenicima kako ne bi klonuli u svom radu i apostolatu! Crkva ne može živjeti bez svećenika! I kakvi su svećenici, takva će biti i Crkva! Hrvatski narod i njegova povijest duguje mnogo svojim svećenicima! Posebno onima koji su trpjeli za Božje kraljevstvo. Svećenici - svjedoci danas su nam posebno potrebni. Neprocjenjiva je njihova prisutnost među ljudima po župama našim! Svećenici su dragi Isusu Kristu kao zjenica oka! Dragi su Bogorodici kao braća njezina Sina! Valja ih čuvati pažnjom, ljubavlju i dobrotom. I ne umarati se upravljati nebu žarke molitve kako bi bili dostojni sluge oltara, te ono što njihov glas iznese Božjom posvetom bude i potvrđeno.

Zahvalan Bogu za dar vjerničkog i svećeničkog svjedočanstva mons. Iva Bjelokosića, zahvaljujem svima koji su učinili da rukopis njegovih uspomena ugleda svjetlo dana: njegovoj nepuči Mari Bjelokosić i dr. Augustinu Franiću koji je također dobro poznavao uzničke dane provedene u jugoslavenskim zatvorima. Zahvaljujem i svima vama koji ste svojom naznačenošću htjeli večeras pokazati svoje poštovanje i odanost prema mons. Bjelokosiću i drugim brojnim svjedocima naše Crkve.

Voditelj predstavljanja je zahvalio o. Biskupu i zamolio naznačne da na kraju zapjevaju pjesmu Zdravo Djevo, koju je spjevao jedan od znanih, što je završio jednakom smrću koja je bila namjenjena i pok. don Ivu, a to je padre Petar Perica. To je zajedno sa zborom prihvatio prisutni puk u prepunoj crkvi Male Braće stojeci.

Tim se je ovo predstavljanje pretvorilo u svojevrsnu svečanost.

IN MEMORIAM

U SPOMEN

IVAN ŠTIMAC

1913. - 2002.

Laka mu bila hrvatska gruda.

HDPZ - podružnica Sisačko-moslavačka

U SPOMEN

JOSIP DREGARIĆ

1910. - 2002.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Varaždin

U SPOMEN

LJUBICA MERKAŠ

1929. - 2001.

Laka joj bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Požega

U SPOMEN

DRAGICA JANKOVIĆ

1926. - 2001.

Laka joj bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Požega

U SPOMEN

STJEPAN MILETIĆ

1927. - 2001.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Požega

U SPOMEN

PETAR MALČIĆ

1923. - 2001.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Požega

U SPOMEN

FRANO ŠARIĆ

1921. - 2001.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Požega

U SPOMEN

ANTUN ZAKŠEK

1926. - 2001.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Požega

U SPOMEN

MARKO BREKALO

1903. - 2001.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Požega

U SPOMEN

MATO BUŠIĆ

1915. - 2001.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Požega

IN THIS ISSUE

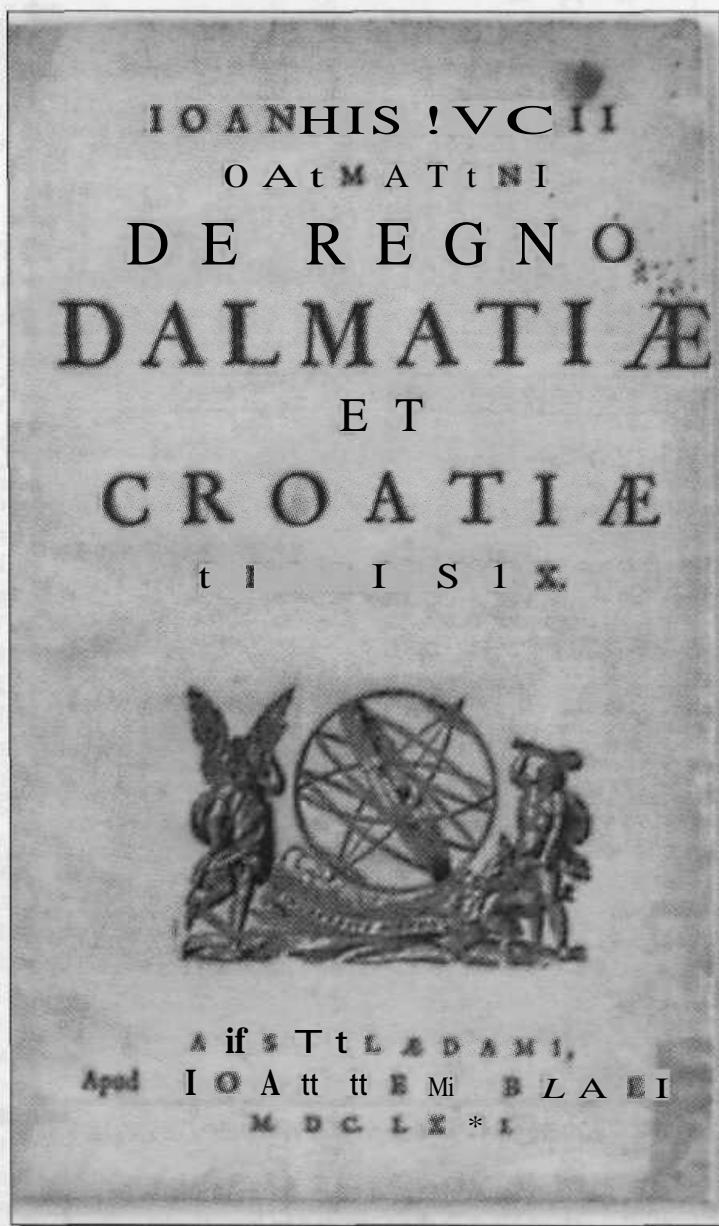
The desire of the Croatian people for national freedom and democracy was confirmed at the referendum held in 1991. Then, more than 93% of Croats expressed their desire for an independent democratic state. In response, Serbia and Montenegro - with the assistance of the so-called Yugoslav Peoples' Army - executed their aggression against Croatia. In defence, the Homeland War lasted for not quite five years until the integration of occupied sections of the Republic of Croatia in 1997. It is from within this nation that was under attack that the Croatian army emerged. Thanks to that army's victory and the realisation of democratically confirmed national objectives, it was logical to expect that the Croatian army would enjoy a grand reputation in Croatian public. Nevertheless, this is not so. **Dr. Dražen Živić** explains that the stigmatisation and criminalisation being attributed to the Croatian army is not an accidental phenomenon. For several years now it has been obvious that individual cases where violation of international human rights occurred are being attributed to the entire Croatian army and these individually cases of abuse are being utilised for the purpose of criminalizing the entire Croatian army. With this objective in mind, the media campaign being waged will leave no stone unturned. In these endeavours any inkling of reputation of any significant factor of Croatia's consciousness and sovereignty is being destroyed. The final objective is clear: to criminalise the Homeland war and destroy any interior resistance to relieve any eventual emergence of Croatia into some new supra-national community.

* * *

Jure Knežović writes about the commemoration of victims of the Partisan-Communist crimes committed against Croats in Crngrob near Škofja Loka (Republic of Slovenia). Crngrob was one of the numerous sites of mass graves for Croatian soldiers and civil-

residents recall the sadistic behaviour of the Partisans: they first killed children before the eyes of their parents and then came the women. The husbands were killed last. The victims were forced to strip completely and so the local villages later found personally belongings including photographs, in the clothing left behind. To date no-one has been held responsible for this crime however, Slovenia's judiciary - varied from the Croatian - has decided to instigate investigative proceedings.

* * *

Ivan Lucic: *History of the Kingdom Dalmatia and Croatia* (Amsterdam, 1666.)

ians executed without trial in 1945. Numerous testimonies confirm that Crngrob was the site where the families of the Croatian Government of the time, were executed and buried. The

On the occasion of the massacre of hundreds of thousands of Croatian soldiers and civilians at the end of World War II held in May this year in the Austrian town of Bleiburg, for the first time yet a Communist official decided to apologise. The official being Dr. Zravko Tomac - a long-term official of the Communist Party of Yugoslavia and today a deputy president in the Croatian Sabor. During the war, Tomac was a child but he decided to apologise as a subsequent member of the movement responsible for these crimes. A few days later, the Prime Minister of the Croatian Government Ivica Račan himself, decided to follow Tomac's example but without the public present. Ivan Gabelica welcomes these gestures but stresses that this is not enough. They just represent a tactical step by former Communists who today are in government in Croatia while in reality they are continuing to glorify Yugoslav and communist values. Gabelica expresses hope that Croatian voters will not be so gullible with these Communist tactical steps.

IN DIESEM HEFT

Das Streben des kroatischen Volkes nach nationaler Befreiung und Demokratie wurde auf dem 1991 abgehaltenen Referendum bestätigt. Damals hatten sich mehr als 93% Kroaten zu einem eigenen demokratischen Staat bekannt. Daraufhin verübt Serbien

und Montenegro, von der Jugoslawischen kommunistischen Volksarmee unterstützt,

einen Angriffskrieg gegen Kroatien.

Der kroatische Verteidigungskampf dauerte fast fünf Jahre lang und erst 1997 kam es zur Integration der besetzten Gebiete der Republik Kroatien. Aus den Reihen des angegriffenen Volkes erwuchs die Kroatische Armee. Dank ihres Sieges und Verwirklichung der demokratisch erklärten nationalen Ziele, wäre zu erwarten, dass die Kroatische Armee bei der kroatischen Öffentlichkeit großes Ansehen genießt. Leider ist es nicht so.

Dr. Dražen Živić beschreibt, dass die Stigmatisierung und Kriminalisierung der Kroatischen Armee nicht zufällig ist. Das Bestreben vereinzelter Fälle von Verstößen gegen das internationale humanitäre Recht, sowie vereinzelte Fälle von Mißbräuchen, versucht man seit einigen Jahren auf die gesamte Kroatische Armee auszudehnen um sie damit zu kriminalisieren. Bei dieser Medienkampagne ist jedes Mittel recht. Auf diese Weise wird das Ansehen eines wichtigen Faktors des kroatischen Selbstbewußtseins und Souveränität zerstört. Damit versucht man bei den Kroaten Abscheu der eigener Armee gegenüber zu erzeugen. Das Endziel ist auch klar: Die Kriminalisierung des Befreiungskampfes bricht auch innere Widerstände und erleichtert Kroatien in eine neue übernationale Integration zu ertränken.

Über die Gedächtnisfeier für kroatische Opfer, an denen von kommunistischen Partisanen in Crngrob, unweit von Škofja Loka (Republik Slowenien) Verbrechen verübt wurden, berichtet **Jure Knežović**. Crngrob ist einer von

hten sie zuerst die Kinder um, danach kamen die Frauen an die Reihe. Männer wurden zuletzt umgebracht. Die Opfer mussten sich völlig entkleiden, so fanden die Bauern in den Kleidungsstücken Dokumente und Fotografien der Opfer. Auch für dieses

Verbrechen wurde noch niemand zur Rechenschaft gezogen, aber im Gegensatz zur kroatischen, hat die slowenische Justiz zumindest die Untersuchungen aufgenommen.

Zum Anlass der 47. Jahrestag des Massakers von hunderttausenden kroatischen Soldaten und Zivilisten nach dem Ende des Zweiten Weltkrieges, die im Mai dieses Jahres im österreichischen Städtchen Bleiburg stattfand, entschloss sich das erste Mal ein kommunistischer Funktionär zu einer Entschuldigung. Das war Dr. Zdravko Tomac, langjähriger Funktionär der Kommunistischen Partei Jugoslawiens, heute Vizepräsident des Kroatischen Sabor (Parlament). Tomac selbst war zur Kriegszeit ein Kind, aber hat sich als später Angehöriger der Bewegung, die für die Verbrechen verantwortlich war zur Entschuldigung entschlossen. Seinem Beispiel folgte einige Tage später, allerdings ohne Anwesenheit des Publikums, auch Ivica Račan, Präsident der Kroatischen Regierung.

Ivan Gabelica begrüßt diese Geste, betont jedoch, dass das nicht genügt. Diese Geste

stellen nur einen taktischen Schritt ehemaliger Kommunisten dar, die zur Zeit wieder an der Macht in Kroatien sind, während man weiterhin mit der Glorifizierung jugoslawischen und kommunistischen Werten folgt. Gabelica äussert die Hoffnung, dass kroatische Wähler auf diese taktische Schritte, nicht naiv reinfallen werden.

Kroatischer Korrespondent (Zagreb, 1789)

zahlreichen Orten der kommunistischen Verbrechen, an denen kroatische Soldaten und Zivilisten 1945 ohne Gerichtsurteil hingerichtet, und viele Zeugenauflage bestätigen, dass auf diesem Ort, Angehörige der Mitglieder der Kroatischen Regierung hingerichtet wurden. Dorfeinwohner erinnern sich des sadistischen Handelns der Partisanen: vor den Augen der Eltern brac-

BILO JE TO GODINE 1950...

Povjereništvu za financije Narodnog odbora kotara Imotski pozvalo, na takmičenje sva kotarska i gradска povjereništa financija u Oblasti Dalmacije

Narodni odbor kotara Imotski, Povjereništvo za financije, pozvao je na takmičenje sva kotarska i gradska povjereništa financija po sljedećim točkama:

1. Tko će brže i pravilnije izvršiti reviziju uroda vina i rakije iz 1949. godine, te srediti evidenciju u mjesnim narodnim odborima.
2. Tko će brže naplatiti porez na promet proizvoda vina, koje nije kontrahirano do 31. prosinca, a prelazi potrebe domaćinstava predviđene Uredbom.
3. Tko će brže razrezati i naplatiti akontaciju za prvi kvartal 1950. godine po svim oblicima.
4. Tko će bolje izvršiti pripreme za definitivni razrez i izvršiti razrez poreza za 1949. godinu po II., IV. i V. obliku.
5. Tko će naplatiti akontaciju za prvi kvartal ove godine u određenom roku.

Narodni odbor kotara Imotski — Povjereništvo za financije

PAROLE CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE POVODOM PRVOG MAJA

Živio Prvi Maj, borbeni smotra trudbenika Jugoslavije!
Živjela slavna Komunistička partija, avangarda trudbenika Jugoslavije!

Živio Centralni komitet KP Jugoslavije, bojni štab oslobodilačkog ustanka i izgradnje socijalizma u našoj zemlji!

Živio organizator svih naših pobjeda, naš vođa i učitelj, drug Tito!

Živjela naša domovina Jugoslavija koja se izgrađuje na pobjedonosnim idejama marksizma-lenjinizma!

Živjela slavna jugoslavenska armija, čuvare slobode i neutralnosti Jugoslavije!

Žirio moćni Sovietski Savez, uporište demokratskog i miroljubivog čovječanstva!

Živio Sovietski Savez, zaštitnik mira i prijateljske suradnje među narodima!

Živio genijalni vođa naprednog čovječanstva u borbi za mir i demokraciju, generalissimus Staljin!

Žirio Demokratski front mira na čelu sa Sovjetskim Sajezom!

Živjela suradnja demokratskih zemalja u borbi za čvrsti mir!

Pozdrav narodima koji se bore za čvrsti mir, protiv potpajarača rata!

Živjela snažna i nezavisna Federativna Narodna Republika Jugoslavija, moćan faktor i frontu mira!

Živjela naša Armija koja nepokolebitivo stoji na strazi mira i demokracije!

Borba za osvrarenje Plana, naš najveći doprinos za pravedan mir protiv potpaljivača rata!

Živio 1. Maj, dan borbenе mobilizacije trudbenika svijeta i borbi za mir i demokraciju!

Pozdrav bratskim komunističkim partijama koje prevođe borbu slobodoljubivih snaga protiv izazivača rata, protiv planova američkih i drugih imperialista!

Pozdrav svim naprednim snagama koje dižu svoj glas protiv potpaljivača rata!

Radimo kao da će sto godina biti mir, a spremajmo se da će sutra otpoeti rata (Tito)!

Zivjeli narodi koji daju otpor planovima američkih imperialista!

Neka vječno živi nerazrušivo bratstvo i jedinstvo bugarskog naroda i naroda Jugoslavije!

Žirio Olegestveni front Bugarske!

Živjelo vječno prijateljstvo Bugarske i Jugoslavije, snažna garancija nezavisnosti objih zemalja i mira na Balkanu!

Živjela bratstva suradnja Jugoslavije i Bugarske!

Neka živi Savez Jugoslavije i Bugarske na sreću naroda obiju zemalja!

Živjela Narodna Republika Albanija², naš vjerni saveznik u ratu i miru!

Živio bratski albanski narod!

Živio Demokratski front albanskog naroda!

Nova Jugoslavija i nova Albanija idu rame uz rame u borbi za svoju nezavisnost i mir na Balkanu!

Živjela Rumunjska Narodna Republika!

Žirjelo prijateljstvo sa Rumunjskom narodnom Republikom, zasnovano na zajedničkim interesima u borbi za Izgradnju narodne demokracije i osiguranje mira u svijetu!

Živio čvrsti savez i prijateljstvo i svestrana suradnja nove Jugoslavije i nove Rumunije.

Pozdrav rumunjskom Frontu narodne demokracije koji se boriti za procvat svoje mlade Republike!

Živjela saveznika Demokratska Republika Mađarska!

Pozdrav mađarskom narodu koji je smjelo pošao putem demokracije i napretka!

Pozdrav mađarskom Nacionalnom frontu nezavisnosti i njegovoj borbi za učvršćenje i razvoj demokracije!

Živjelo prijateljstvo i suradnja nove Jugoslavije i nove Mađarske!

Živio savez Mađarske i Jugoslavije, temelj svestrane i uza-

jamne suradnje, važan prilog miru u srednjoj Evropi!

Živjela herojska KP, voda i organizator naroda Jugosla-

vije u borbi za oslobođenje i izgradnju socijalizma!

Živio Centralni komitet KP Jugoslavije na čelu sa drugom Titom!

Živjela komunistička partija, vaspitač naroda Jugoslavije u duhu socijalizma i odanosti prema našoj slavnoj herojskoj domovini!

Živjela Narodna omladina Jugoslavije!

Žirio Savez komunističke omladine Jugoslavije!

Živjela slavna omladina čiji radni podvizi zadivljuju čitav svijet!

Živjelo omladinske radne brigade koje svjedoče o neveridnom radnom heroizmu i visokom patriotizmu naše slave na omladine!

Živjeli graditelji novog Beograda, nove slobodarske i posne prijestolnice naše divne domovine!

Živjeli graditelji autoputa »Bratstvo — Jedinstvo!«

Fiskultura mora postati svojina milijuna trudbenika gradišća!

Podignimo naš sport na visinu koja je dostopnja nove Jugoslavije!

Kroz općefističko vaspitanje jačajmo naše tijelo i duh na izgradnji naše zemlje i obranu njenе nezavisnosti!

Živio Antifašistički front Žena, moćni oslonac Narodnog fronta!

Žene Jugoslavije, dajte ste od sebe u borbi za izvršenje Petogodišnjeg plana!

Žene Jugoslavije, vaspitavajte vašu djecu u duhu nove Jugoslavije, u duhu ljubavi i odanosti prema domovini!

Žene Jugoslavije, pomognite svim snagama u zbrinjavanju djece onih majki koje su uključene u proizvodnju!

Živio drug Tito, organizator socijalističke izgradnje Jugoslavije!

Živjeli Jedinstveni sindikati — Škola socijalizma radnih ljudi naše zemlje!

Živjeli udarnici, cvjet i ponos trudbenika naše zemlje!

Razvijajmo udarnički rad i širimo ga u redovima trudbenika naše zemlje!

Učarci pokrećite u drugoj udarnički rad i oslobodenju proizvodnju, za veću i bolju proizvodnju, za omasovljjenje udarničkog rada!